

TC.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

SESİ DUYUYOR MUYUZ?

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
BERKAN KUTLU

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ BURÇAK İSMET

VAN, 2021

KABUL VE ONAY SAYFASI

Berkant KUTLU tarafından hazırlanan “Sesi Duyuyor Muyuz? adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Felsefe Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Burçak İSMET Felsefe Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan : Doç. Dr. Barış PARKAN Felsefe Anabilim Dalı, Orta Doğu ve Teknik Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye : Doç. Dr. Eren RIZVANOĞLU Felsefe Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	15/04/2021
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.
(10.04.2021)

Berkan KUTLU

Yüksek Lisans Tezi

Berkan KUTLU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mayıs, 2021

SESİ DUYUYOR MUYUZ?

ÖZET

Bu tez çalışmasında, ilk sesin nasıl ortaya çıkmış olabileceği ve ana kaynaktan ortaya çıkışından itibaren evrenin her yerinde varlık göstermesinin nedenleri ve etki alanları araştırılmaktadır. Filozoflar ve kutsal metinler ışığında işittiğimiz seslere ne gibi anlamlar yüklendiği ve ne amaçla kullanılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Kozmik müzik üzerinden gezegen ve yıldız seslerinin ne olabileceği ve evrende ki armonik yapıyı hem fiziksel anlamda hem metafiziksel anlamda nasıl etkilediği tezin alanı içerisindedir. Tezimiz içerisinde sırasıyla; sesin Tanrı'nın varlığını kanıtlamaya yönelik bir bağının olduğu, Tanrı ile kurulmaya çalışılan iletişime olanak sunduğu, sesin barındırdığı matematiksel orantı anlayışı, altın oranın temeli olan Fibonacci sayısının do notası ile başlayarak bu ses dizisini kapsadığı, do sesi üzerinden müziğin başlangıç noktası ve evrenin başlangıç noktasına kadar etkisinin olabileceği ele alınacaktır. İlerleyen teknoloji ile seslerin artık üç boyutlu olarak (cymatic) kayıt altına alınıyor olması, frekansların ve kendilerine içkin şekillerinin ne olabileceği doğrudan ele alınmamış olsabıle tez içerisinde bu konuya yer verilmiştir. Bu tez içerisinde bir kavram olarak sesin, felsefenin önemli kavramlarından Tanrı ve yaşamın amacı açısından konumu saptanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ses, Do majör, Fibonacci, Kozmik, Cymatic.

Sayfa Sayısı: viii+77

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Burçak İsmet

M.Sc. Thesis

Berkan KUTLU

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

May, 2021

DO WE HEAR THE VOİCE?

ABSTRACT

In this thesis, how the first sound might have arisen and the reasons and effects of its existence in every part of the universe since its origin from the main source are investigated. In the light of philosophers and scriptures, what kind of meanings are attributed to the sounds we hear and for what purpose they should be used. What the sounds of planets and stars can be through cosmic music and how they affect the harmonic structure in the universe both physically and metaphysically are within the scope of the thesis. In our thesis, respectively; The sound has a connection to prove the existence of God, it allows communication with God, the mathematical understanding of the proportion of the sound, the Fibonacci number, which is the basis of the golden ratio, covers this sound sequence starting with the note do, the starting point of the music through the sound of do and the starting point of the universe. It will be discussed. With the advancing technology, the fact that sounds are recorded in three dimensions (cymatic) and what the frequencies and their inherent shapes may be has not been directly addressed, but this subject is included in the thesis. In this thesis, the position of sound as a concept, one of the important concepts of philosophy, in terms of God and the purpose of life has been tried to be determined.

Key Words: Voice, C major, Fibonacci, Cosmic, Cymatic.

Quantity of Page: viii+77

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Burçak İsmet

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ.....	1
1. TANRI VE SES.....	4
1.1. Sesin Fiziksel Özellikleri	4
1.1.1. Titreşim.....	4
1.1.2. Uygun Ortam.....	4
1.1.3. İşitme Aralığı.....	5
1.1.4. İşitme Eşiği	6
1.2. Ses ve Bilim.....	8
1.2.1. Teolojik Kavramlar ve Bilimsel Koşutluk... ..	8
1.2.2. Big Bang... ..	11
1.3. Sesin Kaynağı... ..	14
1.3.1. Mikro Ölçekte Ses	14
1.3.1.1. Atomlar.....	15
1.3.1.2. Mikro-Makro Arasında ki Bağ Olan İnsanda Ses Etkisi.....	16
1.3.1.3. Pythagoras	17
1.3.1.4. Mevlâna	20
1.3.1.5. Platon.....	22
1.4. Makro Ölçekte Ses.....	24
1.4.1. Uzayda Ses Var Mı?.....	24

2. EVRENİN ARMONİSİ.....	30
2.1. Kozmik Sesin Felsefi İzdüşümleri.....	30
2.1.1. Pythagoras, İbn. Arabi, Hz. İdris.....	30
2.1.2. Platon.....	32
2.1.3. Kepler.....	33
2.1.4. Mevlâna.....	37
2.1.5. İbrahim Hakkı.....	38
2.2. Tanrının Cezalandırma Yöntemi Olarak Ses.....	40
2.2.1. Evrenin Nihai Sonuna Dair İnanışlar.....	40
2.2.1.1.Çılgılık.....	43
2.3. Tanrı ve Müzik.....	44
2.3.1. Eklektik Örnekler.....	45
2.3.1.1. Hurrian İlahisi.....	47
2.3.1.2. İlahi Hece.....	47
2.3.1.3. Diabolus in Musica.....	48
2.4. Majör ve Minör Tonlar Ne İfade Etmektedir?.....	49
2.4.1. Makamlar.....	50
2.4.2. Altın Oran.....	54
2.4.2.1. Müzikte Altın Oran.....	58
2.5. Do (528 Hz) Sevginin Frekansı.....	61
2.6. Chladni Desenleri ve Cymatic.....	62
3. SONUÇ.....	67
KAYNAKÇA.....	72
ÖZGEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Canlıların işitme aralıkları.....	6
https://fizikolog.net/fizik_ansiklopedisi/ses_nedir.html	
Tablo 2. Desibel örnekleri.....	7
https://www.sesizolasyonu.com/ses-desibeli-nedir	
Tablo 3. Makamların temsil ettiği burçlar	52
Kaçar, G. (2008). Türk Musikisinde Makam. <i>İstem</i> , 145-158.	
Tablo 4. Fibonacci sayılarının nota değerinden karşılıkları	61
Tablonun içeriği tarafımca hazırlanmıştır.	

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Maddenin moleküler gösterimi	4
http://sude014.blogspot.com/2016/05/maddenin-tanecikli-yapisi-kutlesi-ve.html	
Şekil 2.2. Frekansın dalga boyu gösterimi	5
https://tr.wikipedia.org/wiki/Dalga_boyu	
Şekil 2.3. Ters kare kanunu... ..	8
https://bilalsaim.com/yapay-zeka/ates-bocegi-algoritmasi-fa-firefly-algorithm/	
Şekil 2.4. Salvador Dali'nin kozmik yumurtası	11
https://necipyesiltepe.blogspot.com/2013/08/kozmik-yumurta.html	
Şekil 2.5. Dogon kabilesinde tanrı Amma'nın kozmik yumurtası	11
https://kosmosmacerasi.com/v1/2016/03/kozmik-yumurta/	
Şekil 2.6. Big Bang.....	13
https://tr.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCy%C3%BCk_Patlama	
Şekil 2.7. Bohr atom modeli	16
https://bikifi.com/biki/bohr-atom-teorisi-detayli-anlatim-modeli	
Şekil 3.1. Pythagoras'ın demir çubuk oranları	18
https://www.baglamaci.com/baglama-yapimi/muzik-ve-matematik/muzik-notalari-ve-matematikci-pisagor.html	
Şekil 3.2. Pythagoras'ın aralık oranları	18
Cirillo, M. (2009). Kepler, Harmony and the Pythagorean Tradition. s.5. https://drive.google.com/file/d/1neZw-d-8vZ_3C7v93C27FbigCDHV94ao/view	
Şekil 3.3. On iki nota	19
https://www.baglamaci.com/baglama-yapimi/muzik-ve-matematik/muzik-notalari-ve-matematikci-pisagor.html	
Şekil 3.4. Karekod... ..	26
Şekil 3.5. Karekod... ..	27
Şekil 3.6. Karekod... ..	29

Şekil 3.7. Pythagoras'ın gezegenlere verdiği aralıklar	31
https://tr.pinterest.com/pin/349803096028060615/	
Şekil 3.8. Pythagoras'ın gezegen aralıklarının doğal majör dizi üzerinden karşılıkları 31	
Notalar üzerinden gösterim tarafımca hazırlanmıştır.	
Şekil 3.9. Kepler'in birinci yasası	34
https://mymikromakro.wordpress.com/2018/05/24/kepler-yasalari/	
Şekil 4.1. Eşit alanlar yasası	34
http://www.buders.com/DOKUMAN/merak/keplerinrule.HTM	
Şekil 4.2. Kepler'in Gregoryen ilahisi üzerinden yaptığı armoni.....	36
Pesic, P. (2014). Music and the Making of Modern Science (1. Baskı). London: The MIT Press, 76.	
Şekil 4.3. Kepler'in oranları	37
Cirillo, M. (2009). Kepler, Harmony and the Pythagorean Tradition. https://drive.google.com/file/d/1neZw-d-8vZ_3C7v93C27FbigCDHV94ao/view	
Şekil 4.4. Kepler'in gezegenlere verdiği nota değerleri	37
Kepler, J. (1939). Harmonies Of The World (Translated by Charles Glenn Wallis). Global Grey ebooks.	
Şekil 4.5. Zekeriya el-Kazvini'nin sur tasviri.....	42
https://tr.wikipedia.org/wiki/Zekeriya_el-Kazvin%C3%AE	
Şekil 4.6. Çığlık.....	43
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9Fl%C4%B1k_(tablo)	
Şekil 4.7. Hz. Davud'un arpı	46
https://dtarihi.com/hz-davud-olum-melegi-arasinda-gecen-konusma/	
Şekil 4.8. Karekod	47
Şekil 4.9. Hymn to Saint John the Baptist	48
https://music.stackexchange.com/questions/103956/why-isnt-there-a-7th-note-si-in-st-johns-hymn	

Şekil 5. Batı müziğinde ki bir tam sesin gösterimi.....	51
Abidin, D. ark. (2017). Klasik Türk Müziğinde Makam Tanıma İçin Veri Madenciliği Kullanımı. <i>Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi</i> , 1224.	
Şekil 5. 1. Türk müziğinde bir tam ses üzerinden komaların gösterimi.....	51
Salgar, F. (2017). <i>Türk Müziğinde Makamlar, Usuller ve Seyir Örnekleri</i> , (1.Baskı). İstanbul: Ötüken Yayınları, 14.	
Şekil 5.2. Altın oran.....	54
http://adilagarz.blogspot.com/2017/05/altin-oran-evrenin-matematigi.html	
Şekil 5.3. Altın oranın kare üzerinden anlatımı.....	55
https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran	
Şekil 5.4. Altın dikdörtgenin gösterimi	56
https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran	
Şekil 5.5. Altın spiralın gösterimi.....	56
https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran	
Şekil 5.6. Doğada altın oran.....	57
https://www.pinterest.co.uk/pin/564075922075779541/	
Şekil 5.7. Leonardo Da Vinci'nin altın orana göre çizilmiş vitruvius adamı.....	58
https://tr.wikipedia.org/wiki/Vitruvius_Adam%C4%B1	
Şekil 5.8. Enstrümanların altın oran üzerinden gösterimi	59
Mutver, S. (2007). <i>Müzikte Altın Oran</i> . (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.	
Şekil 5.9. Karekod	60
Şekil 6. Chladni'nin deneyi.....	62
https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Fichier:Bowing_chladni_plate.png	
Şekil 6.1. Rezonans ile elde edilen bazı desenler	63
https://indigoderigisi.com/2014/08/sesin-sekli-siyamatik-cymatic/	

Şekil 6.2. Cymascope cihazı.....	64
https://grabcad.com/library/cymascope-1	
Şekil 6.3. Piyanodan elde edilen notaların üç boyutlu görüntüsü.....	64
https://somaharmonics.wordpress.com/2012/03/03/the-cymascope-online/	
Şekil 6.4. Mandala Şekilleri	65
https://tr.depositphotos.com/vector-images/mandala-boyama.html	
Şekil 6.5. Nota Şekilleri.....	66
https://www.cymascope.com/cyma_research/musicology.html	
Şekil 6.6. Leoparla uyumlu olduğu düşünülen Chladni deseni	66
https://fi.pinterest.com/pin/280771358005510612/	
Şekil 6.7. Kaplumbağayla uyumlu olduğu düşünülen Chladni desenleri.....	67
https://www.british-israel.us/34.html	

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasında, her türlü ilgi ve yardımlarını asla esirgemeyen danışmanım Sayın Burçak İsmet'e teşekkür ederim. Ayrıca bu günlere gelmemi sağlayan aileme ve tüm hocalarıma, bu süreç boyunca görüşlerini aldığım Begüm Uysal'a, şu an hayatta olmasa da beni etkileyen Nurdan Üstündağ'a ve sabır gösterip her imkânı sunan iş arkadaşlarıma teşekkür ederim.

GİRİŞ

Sesin ne ifade ettiği üzerine çeşitli zaman ve mekânlarda birçok araştırma yapılıp tanımlar ortaya konmuş olsa dahi salt bir duyum olarak işitmenin etkin bir bilinç tarafından işlenerek ses haline getirilmesi, bu sesin dünya ile kurduğumuz ilişkinin bir aracı olarak nasıl konumlanacağı ve bu ses sayesinde hem kendimizi hem de dünyayı tanımamıza nasıl olanak sağlayacağı halen bir sorun olarak durmaktadır. Zira tüm canlılar mutlak bir sükûnetten sesin egemen olduğu bir dünyaya doğarlar. Canlı türlerinin çeşitliliği ve ayrı ayrı kendilerine içkin iletişimlere sahip olmaları sesin ne olabileceği üzerine düşünmeyi ve araştırmayı gerektirmektedir. Örneğin; insan dışında var olan diğer tüm canlıların kendilerine ait iletişim biçimlerinin bizler için ne gibi yararsağladığı ses fiziğinin araştırma konusudur. Radar sistemi, yarasanın çok yüksek frekansta ultrason sesler göndermesi ile yönünü bulabilme özelliğinden hareketle geliştirilmiştir. Sonar sistemi de yunus balıklarının etraflarındaki cisimleri tespit etmek için gönderdiği yüksek ses dalgalarından geliştirilmiş bir sistemdir. Rüzgâr, dalga, kuş, su sesi gibi doğa sesleriyle terapi yöntemi halen psikologlarca kullanılmaktadır.

Doğada bulunan ses çeşitliliğinin fiziksel anlamda birçok faydaları mevcutken metafiziksel anlamda da faydaları çoktur. Sesin ve müziğin felsefesini yapabilmek ise son derece güçtür ama onun evreni kapsayan temel yapı olduğu düşünöldüğünde değeri verilmesi gereken konuların başında geldiği açıktır. Bir sesin insan ruhunda yarattığı etkinin ne olduğu üzerine düşünmek ses ile ilgili malumatlar ortaya koymak için yeterlidir. Bu ruhsal etkinin, sesin ve müziğin neliği üzerine tefekkür edilen zamanlarda dolaysız biçimlerde ortaya çıkması, sesin fiziksel alanının yanında metafiziksel olarak da ele alınmasını sağlamaktadır. Bu tezin sunduğu iddiaları daha anlaşılır duruma getirebilmek adına konularla alakalı olarak ilgili bölümlere eser isimleriyle birlikte internet adresleri ve karekodları eklenmiştir. Çünkü müzikle ilgili bir şeyleri anlayabilmek için dinlemekten başka olanağımız yoktur.

Müziğin nasıl ortaya çıkmış olabileceğine dair çeşitli teoriler ortaya konmaya devam edilmektedir. Bunlardan bazıları müziğin dil üzerinden; hayvan ya da kuş seslerinden; insanların birbirlerine seslenmelerinden; insanlar arasında kurulan duygusal ilişkilerden; efsanelere göre ise tanrıların insanlığa vermiş olduğu bir armağan olarak ortaya çıkmış olabileceğidir (Say, 2019: 23). Modern organolojinin (enstrümanların gelişimi ve incelenmesi) kurucularından olan Curt Sachs, *Kısa Dünya Musikisi Tarihi* adlı kitabında efsanevi yaklaşımları eleştirerek şöyle demektedir:

Müzik, iyiliksever tanrıların ya da kahramanların insanlığa öylece sunuverdikleri bir armağan olamaz. Ağır ve gözle görünmez bir evrimi tek kişinin kafasından çıkmış gibi göstermek kolaydır; ama bu, öyle kurnazlıkla ortaya atılacak bir iş değil. Bunların hepsi soyut düşüncülerdir, varsayımlardır. Doğru olsalardı eğer, insanların ilk çağlarını andıran bugünkü bazı ilkel kabilelerin kuş ötüşleri gibi şarkıları, haberleşmeye benzeyen ezgileri vb. olması

gerekirdi. Bugünkü ilkelleri tanık göstermek, insanlığın başlangıcına ilişkin sorunları çözmekte kullanılan çağdaş yöntemleri bilmeyenleri belki şaşırtabilir. Bu gibi kimseler, göçüp yitmiş budunların yaşadıkları yerleri, mezarları araştıran eskiçağ tarihçilerinin tanıtılarını belki daha üstün tutarlar. Ama toprak altında izleri kalmış en eski uygarlıklar bile, müziğin başlangıcı üzerinde ki sırları açıklayacak kadar eskiye gidemezler. Kaldı ki, kazılarından müzik alanında çok az şey çıkıyor. Taş devri adamlarının şarkıları yok olup gitmiştir. Tahta ve kamış gibi yüzyıllara dayanamayan çalgılar çürümüştür. Kanıtı olmayan, bilimsel veri ve bulgulara dayanmayan varsayımlar geçersizdir. Antropoloji, arkeoloji ve etnomüzikoloji, “sonuç” çıkartmak ve yargıya varmak için kanıt niteliğindeki bulguları temel almaktadır (Say, 2019: 23).

Bu tezi hazırlarken öncelik olarak Sachs’ın efsanevi yaklaşımını problem olarak mesele edindim ve düşüncelerimin sağlam bir zemine oturması için, İslam filozoflarından olan İmam Gazali’nin Kuran-i Kerim’e olan yaklaşımını baz aldım. Lakin tez içerisinde bu durum açık değil örtük bir varsayım olarak kullanılmıştır. Söz konusu varsayım, karşılaştığım metinlerde verilen bilgilerin doğruluğu ve mana zenginliğiyle konuyu daha sağlam bir zemin üzerinden açıklamama olanak sunmuştur. Mantık çerçevesinde sesin ve müziğin doğuşu üzerine bizlerden önce yaşamış düşünürlerin akıl yürütme biçimlerini ve kutsal metinleri ele alarak bir sentez yapmayı hedefledim. Araştırmalarım felsefi düşünüş üzerine dayalı, dinsel, sanatsal ve yerine göre bilimsel bulgulara dayanan varsayımlardır. İnsanlık tarihinin kadimliğini dile getiren Sachs, şunu atlamaktadır ki, bulunan en eski kayıtlarda bile bir ilahinin olması, insanın içinde bulunduğu evrenini anlamlandırmaya çalışırken yaratıcı bir gücün varlığına olan inancı enstrümantal bulgulardan daha eskidir.

Ayrıca baz aldığı bilimler antropoloji, arkeoloji ve etnomüzikolojidir. Sesi ve müziği sadece bilimle sınırlamaktan ziyade, ona daha farklı alanlar açılarak ilerlemesi sağlanmalı ve felsefesini yapabilmek adına düşünceler geliştirilmeye devam edilmelidir. Schopenhauer’ın da dediği gibi: “Öyleyse müziğe Dünya’nın, kendimizin en derindoğası bakımından çok daha ciddi, çok daha derin bir anlam yüklemeliyiz” (Schopenhauer, 2020: 210). Sadece bilimsel bulgulara bakarak sesi ve müziği ilerletemeyiz ama en tabiidir ki onu destekleriz. Örneğin; müzik tarihinin bilinmezliği nedeniyle sesi insandan önce, evrenin başlangıcına kadar götürmeliyiz. Çünkügördüğümüz bir evren vardır ve bunun başlangıcının nasıl olabileceğiyle ilgili bilimsel olarak çeşitli teoriler ortaya atılmaktadır. Bu yüzden evreni oluşturduğu düşünülengeometrik Platonik cisimlerin yanı sıra sesin olduğunu düşünmek de gereklidir. Yaşamda insanın kendini diğer canlı türlerinden ayırdığı ilk andan bu yana her daim insanın hayatında ses ve müzik vardır.

Bu tezde, düşünürler ve kutsal metinler ışığında sesin aynı zamanda Tanrı’nın varlığını kanıtlamaya yönelik bir araç olmasının, evreni dolduran yapı olmasının ve

ruhlarımıza bu denli işleminin nedenleri ortaya atılmaya çalışılmıştır. Sesli bir dünyanın ne zaman ve ne için başladığının kabulü şu söylemden sonra daha kolay idrak edilebilir: Tanrı demiştir ki: “*Ben bilinmeyen gizli bir hazine idim ve tanınmayı istedim*” (Hakkı, 1999: 1).

Tanrı, tanınmayı istedik diyerek Big Bang ile oluşa gelen varlık alanlarının çokluğu karşısında kendisini bulabilmemizi temenni etmektedir. Bu durum aynı zamanda hem evrenin neden var olduğunu hem de Tanrı tarafından yaratılan her şeyin kendisini bilebilme yetisinin olduğunu da bir göstergesidir. Tanrı’yı bilen insan, hayvan, bitki, inorganik dünya, nesne vb. gibi her şey olabilir ve aradaki iletişimsel olanağı sunduğu için bazı düşünürler tarafından sese tanrısal bir boyut addedilmiştir. Tüm sanatsal formların ötesinde olan ses, oluşan etkilerinden dolayı tanrının en kutsal emanetlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Tanrı, kutsal metinlere göre kendisine ait olan sıfatlarından cüzi oranda canlılara da vererek, akıl yetimizle kendisini görebilmemizi beklemektedir. Ses ve ritim de destekleyici unsurlar olarak bunların başında gelmektedir.

Tanrı, evrene ses enerjisini vermiş ve kimi bunu mutlak hakikate ulaşmak için kullanmış, kimiye sadece haz aracı olarak görmüştür. Bu yüzden düşünürler ve deneyimler ışığında hazdan ayrı olarak sesin neden bu kadar etkili olduğunu anlayabilmek beklenen bir sonuç olacaktır. Bunu anlayabilmek içinse evreni ve içindekileri dinlemek gereklidir. Ses, evrene verilmiş en iyi misyonlardan biri olup ister durgun/dinamik olsun ister fiziksel/metafiziksel olsun her şeyde kendini göstermektedir. Sesin tanrıyla olan bağına anlayabilmek için elbette ki inanç da önemlidir. Toplumların inanç sistemleri göz önüne alındığında canlılara içkin doğuştan bir inanma isteğinin olduğunu düşünenler de vardır. Fakat kesinliğini kabul ettiğimiz bazı tümevarım yöntemlerinde ise şöyle bir durum söz konusudur: örneğin; suyun kaynama noktası deneyin gerçekleştirildiği mekân ve belli koşullar altında 100 derece olarak belirlenmiştir. Ama bu belirlenim tüm dünyadaki zaman ve mekanlarda denenmediğinden, artık kesinliği bakımından bir inançtır. Bu ve buna benzer konular inancın önemli ve uğraşılmaya değer bir kavram olduğunu bizlere göstermektedir. Prof. Dr. Uluğ Nutku’nun da dediği gibi “*İnsan bu dünyada iki şey için bulunur biri bilmektirdiğeri inanmak*”.

Kişisel deneyimlerim doğrultusunda tanrı inancına müziğin bilgisini ekleyerek; sesi eklektik bir duyma biçimiyle ortaya koymaya çalıştığım bu tezin genel amacı, sesin başlangıç noktası olarak Tanrı’yı, mikro-makro evren düzeyindeki fiziksel ve metafiziksel etki ve manasını, geliştirilen alanlarını, dünyayı anlamlandırmak için sesin ve müziğin neliği üzerine bilmenin ve inanmanın yapısını ses üzerinden anlatmaya yöneliktir.

1. TANRI VE SES

1.1. Sesin Fiziksel Özellikleri

Öncelik olarak sesin fiziksel anlamda ne olduğu üzerinde durulacaktır. Çeşitli tanımları yapılmış olan ses, bir kaynaktan ortaya çıkan ve bir maddenin moleküler düzeyde titreşimleri sonucu yayılma ortamına göre devam eden boyuna dalgalardır. Ses bir enerji türüdür, aynı zamanda akustik fizik ve matematik içermektedir. Sesin meydana gelmesi için ise dört koşul gereklidir:

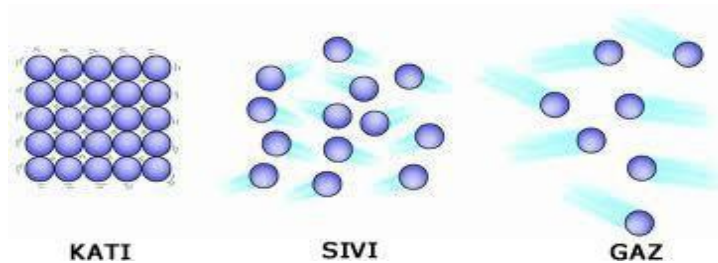
1.1.1 Titreşim

İşitme organına ulaşan tüm seslerin kaynağı temel olarak titreşimlerden meydana gelmektedir. Ses, kaynağından çıktıktan sonra titreşerek hemen yanında ki molekülleri harekete geçirip sıkışmalarına sebep olmaktadır. Bu moleküller aralarında ki mesafeyi korumak için birbirlerini iterler ve bu sefer daha yanda ki molekülleri sıkıştırırlar. Ses bu şekilde iletmeye devam ederek ilerler. Sesi oluşturan her varlık onun kaynağı olabilir ve kaynak bakımından ikiye ayrılır:

- Doğal Ses Kaynakları: Canlı varlıkların (insan, hayvan, bitki) ve doğanın (rüzgâr, yağmur, gök gürültüsü, akarsu vb.) sesleridir.
- Yapay Ses Kaynakları: Enstrüman, makine, televizyon, korna vb. gibi üretilmiş araç ve gereçlerdir.

1.1.2. Uygun Ortam

Ses, kaynağından aldığı enerjiyle dalgalar halinde titreşerek yayılır. Titreşimin yayılabilmesi için uygun bir ortam olmak zorundadır. Sesin canlılara ulaşması hava, su, katı gibi maddelerle sağlanmaktadır. Hava sesi aktaran en uygun ortamlardan birisidir. Gündelik yaşantımızda algıladığımız seslerin tamamını hava moleküllerinin ses titreşimlerini kulağımıza taşımasıyla duyarız. Katı cisimler sesi havaya oranla çok daha hızlı bir şekilde aktarmaktadır. Çünkü katı cisimlerin birbirleriyle olan molekül bağları çok daha yakındır ve havaya oranla çok daha güçlüdür. Bu sayede bir molekülden diğerine çok daha kolay geçebilmektedir.

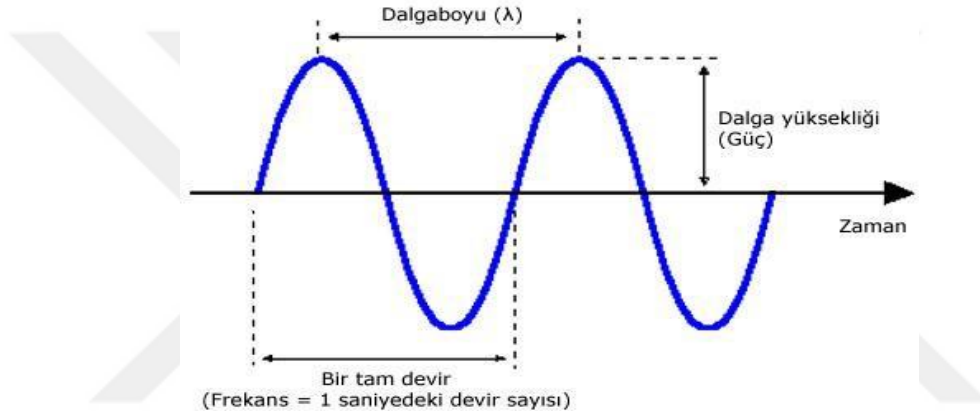

Şekil 2.1. Maddenin moleküler gösterimi

Sesin havada yayılma hızı yaklaşık olarak 332m/s'dir. Buna karşı katı cisimlerde yayılma hızı 5000m/s'dir. Suyun molekülleri havaya göre daha yoğun ama katı cisimlere göre daha seyrek. Sesin suda yayılma hızı ise 1500m/s'dir. Yayılma hızı maddenin sıcaklık ya da soğukluk oranına göre değişkenlik göstermektedir. Bir de maddenin dördüncü hali olan plazma hali vardır ama bu konuya ilerleyen konularda değinilecektir.

1.1.3. İşitme Aralığı

Bir saniyede oluşan titreşim sayısına sesin aralığı ya da frekansı denir. Bir saniyede meydana gelen ses dalgası Hertz (Hz) cinsinden gösterilmektedir.

Şekil 2.2. Frekansın dalga boyu gösterimi

Ses dalgaları üçe ayrılmaktadır:

- Infrasonik sesler: 20 Hertzin altında bulunan seslerdir.
- Ultrasonik sesler: 20.000 Hertz üzerinde ki frekanslara sahip olan seslerdir.
- İşitilebilir sesler: İnsanların işitme aralığı 20-20.000 Hertz arasında olan frekanslardır. İnsanın bir titreşimi ses olarak algılayabilmesi için o titreşimin saniyede en az 20 defa hareket etmesi gerekmektedir. Çünkü bu insan kulağının işitme aralığıdır. Canlıların işitme aralıkları farklılıklar göstermektedir. Tablo 1'de çeşitli canlıların işitme aralıkları gösterilmiştir.

SES KAYNAĞI	İŞİTME ARALIĞI FREKANSI (HZ)
İnsan	20 - 20.000
Köpek	67 – 45.000
Kedi	45 – 70.000
Yunus	150 – 150.000
Yarasa	1000 – 120.000
Fil	16 – 12.000
Tavuk	125 – 2.000
At	55 – 33.500
Fare	200 – 76.000
Muhabbetkuşu	200 – 8.500

Tablo 1. Canlıların işitme aralıkları

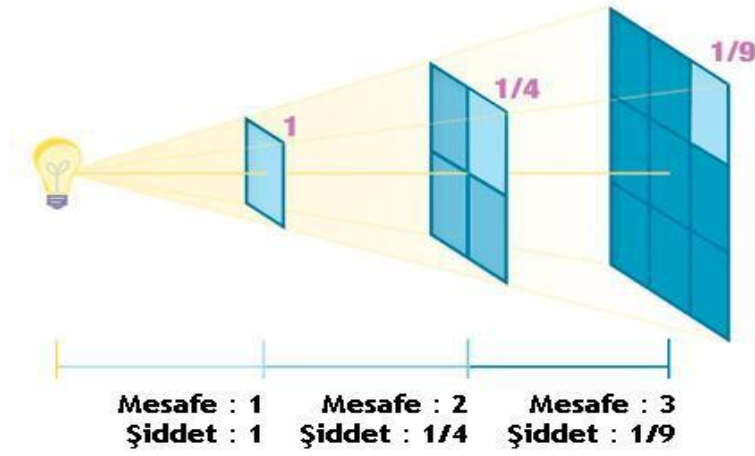
1.1.4. İşitme Eşiği

İşitme eşiği, desibel olarak adlandırılmakta ve ismini Graham Bell'den almaktadır. Desibel, ses seviyelerinin veya fiziksel iki değerin (gürültü, sinyal, voltaj, elektromanyetik dalga vb.) tanımlanmasında kullanılan logaritmik ölçü birimidir. Baştaki desibel onda biri anlamına gelmektedir. Sesin şiddet derecesini gösterir. Ortalama bir insan kulağının bir sesi duymaya başladığı ilk ana 0 desibel denir. İnsan kulağı 120 db'in üstünde bir ses duyduğunda rahatsızlık duymaya başlar ve 130 db'in yukarısı insana acı verir. Şiddet yükselmeye devam ederse kulak zarının yırtılması gibi işitme kayıplarına neden olmaktadır.

SES SEVİYESİ (DESİBEL)	BİLİNER SESLER
0 dB	İnsan kulağının duyabileceği en düşük ses
30 dB	Fısıltı, sessiz konuşma
50 dB	Yağmur düşüşü, sessiz ofis, buzdolabı, havalandırma
60 dB	Bulaşık makinası, dikiş makinası, normal bir konuşma.
70 dB	Yoğun trafik, vakum temizleyici, saç kurutma makinası
80 dB	Çalar saat, metro, fabrika gürültüsü
90 dB	Traş makinası, kamyon trafiği, çim biçme makinası
100 dB	Kar aracı, çöp kamyonu, müzik seti
110 dB	Rock konseri, elektrikli testere
120 dB	Uçağın havalanışı, gece kulübü
130 dB	Delici çekici
140 dB	Av tüfeği, hava hücum uyarı sistemi
180 dB	Roket fırlatıcısı

Tablo 2. Desibel örnekleri

Diğer bir konu ise sesin kaynağından uzaklaştıkça şiddetinin azalacağı üzerinedir. Bu konu fizikteki ters kare kanunu adı verilen bir denklemle açıklanmaktadır. Örneğin; Karanlık odayı aydınlatan bir lamba düşünelim. Işık belli bir ölçüde odaya yayılmaktadır. Yayılan ışığın 10 cm uzağına bir kâğıt parçası yerleştirirsek kâğıda düşen ışık miktarı son derece parlak olacaktır. Mesafe iki katına çıkarsa ışığın daha geniş bir alana yayıldığı ama şiddetinin azaldığı gözlemlenir ve üç katına çıkarsa ışık git gide azalarak yayılmaya devam etmektedir. Bu kanun ses kaynakları için de bu şekliyle aynen geçerlidir.

Şekil 2.3. Ters kare kanunu

1.2. Ses ve Bilim

1.2.1. Teolojik Kavramlar ve Bilimsel Koşutluk

Fiziksel olarak sesin tanımını yaparken bir kaynağa ve bir ortama ihtiyaç duyan, moleküller aracılığıyla iletilen basınç değişimleridir demiştik. Bir kaynağa ihtiyaç duyan sesin ilk olarak nasıl ortaya çıktığı ve evrendeki her şey de bu özelliğin olması onun bir ilk kaynağa ihtiyaç duymasına kapı aralar ya da böyle düşünmemizi gerekli kılar. Araştırmalarım sesin çıkış noktası üzerine en yetkin düşüncelerin kutsal metinlerde bulunduğunu göstermektedir.

İslam inancına göre Tanrı'nın zati³ ve sübuti⁴ sıfatları vardır. Zati sıfatları kendisine ait olurken sübuti sıfatları tüm canlılar üzerinden onun varlığının ispatına delillerdir. O kendisinde bulunan birtakım sübuti özellikleri cüzi miktarda da olsa dünya üzerinde ki canlılara da vermiştir. Bunlar;

a. Hayat: O'nun daima yaşayacağını anlatan sonsuz ve sınırsız bir yaşamdır. Bu dünya için tüm canlılar bir hayata kavuşup sonunda ölürken o yaşamaya devam etmektedir ve devam edecektir. Yaşayan tüm canlılarda bu dünya için geçici bir hayat olsa da öte-dünya inancında Tanrı gibi daimî ve sonsuz bir hayatta mevcuttur.

b. İlim: Tanrı'nın her şeyi bilmesi, bilgisinin her şeye yetmesi anlamındaki sıfattır. Felsefe de şöyle bir soru vardır: Doğru bilgi mümkün müdür? Bu konu felsefe tarihi boyunca başlı başına bir tartışma konusu olmuştur. Kant'ın deyişiyle aklımızın sınırları kadar bilğimiz mevcuttur. Bilme yetimiz bir şeyleri kavrama ve anlama

³ Kendiyle ilgili, kendine ait, öze ait.

⁴ Varlığı kat'iyyen isbat edilene ait. Müsbet (delil), isbatlı olan.

konusuna bizi itmiş olsa da hakiki bilginin tam olarak ne olduğunu bilemeyeceğimiz yönündedir. Çünkü mutlak bilgi sahibi Tanrı'dır. Sokrates de yaşadığı dönem boyunca kendisine bilge unvanının verilmesini, bilgeliğin Tanrılara özgü bir şey olduğunu söyleyerek geri çevirmiştir (Erasmus, 2019: 49).

c. Semi (İşitme): Tanrı'nın istisnasız her şeyi duymaya gücünün yettiği sıfatıdır. Tasvir olarak karıncanın ayak sesi, içsel ses gibi bütün ses türlerini işittiği gösterilmektedir. Biz canlılar ise Tanrı tarafından uygun görülen işitme aralıklarımız dışındaki sesleri duymaktan geri bırakılmışızdır.

d. Basar (Görme): Tanrı'nın yaşayan veya yaşamayan her şeyi gördüğünü ve görmek için herhangi bir uzva ihtiyaç duymamasını anlatan sıfatıdır. Canlılar ise görmek için birtakım organlara ihtiyaç duymaktadır.

e. İrade: Evrende meydana gelen her olayda kendini gösterir ve onun iradesi olmadan hiçbir şey ortaya çıkamaz. O, dilediği bir şeye ol der ve o da hemen olur. Tanrı mutlak irade sahibidir. Bizim irademiz ise Farabi'ye göre kendi eylemlerini seçebilmenin verdiği özgürlük bakımından cüzi iradenin varlığıdır. Tanrı, külli-cüzi irade sahibiyken cüzi irade sahibi insandır.

f. Kudret: Tanrı'nın kudreti kendindendir. O'nun kudreti hiçbir şeyle ölçülemez. Gücü biz canlıların sahip olduğu güç kavramı gibi değildir. O'nun kudreti karşısında büyüklüğün, miktarın ya da mesafenin bir önemi yoktur. O, gücü *her şeye* yetendir.

g. Kelam: Tanrı'nın herhangi bir uzva veya harfe ihtiyaç duymadan konuşması demektir. O kendisine ait olan kelam ile konuşur. Canlılar ise iletişim kurmak için birtakım organlara sahip olmak zorundadır.

h. Tekvin (Yaratma): Tanrı bu sıfatı ile dilediği herhangi bir şeyi yoktan var eder veya var iken yok eder. O, tekvin sıfatını dışı canlılara da vermiştir. Muhyiddin İbnül Arabi bu konuyla ilgili olarak şunları belirtmektedir: “Kadınlarda teessür kabiliyeti vardır. Ona infisâl⁵ denir. Onlardan insan doğması yâni, iyân'ı emsâl'in zuhuru⁶, tekvin sıfatına mahal olduklarındandır”.⁷

Tanrı'nın sıfatları yukarı da görüldüğü gibidir. Bu evren ise onun birçok sıfatı devreye girerek yaratılmıştır. Bu yaratımın nasıl olduğuna dikkat çekilerek Enbiyasuresi 30. ayette evrenin başlangıcına dair şu sözler yer almaktadır: “*Eve lem yerâ- llezîne keferû enne-ssemâvâti vel-arda kânetâ ratkan fe fetaknâ-humâ vece 'alnâ mine- lmâ-i kulle şey-in hayy efelâ yu'minûn/O inkâr edenler görmüyorlar mı ki, (başlangıçta)göklerle yer birbiriyle bitişik iken, biz onları (sonradan) ayırdık ve her canlı şeyi sudan yarattık. Yine de onlar hâlâ inanmayacaklar mı?*” Bu ayette iki önemli kelime vardır ve köküne inildiğinde ise şu anlamlar çıkmaktadır:

⁵ Ayrılma, terk edip gitme.

⁶ Açık, ayan beyan. Burada açık açık yaratımın bizlere gösterilmesini vurgulamaktadır.

⁷ http://www.sohbetican.com/pdf_dosyaları/Muhyiddin-ibn-Arabiden-Tavsiyeler.pdf

a. Ratkan/Ratk: kaynaşmış, birleşmiş, ayrılamayan

b. Fetakna/Fatk: kırmak, ayırmak, çatlatmak

Fatk fiili tohumun ilk filizlenme hali gibidir ya da yumurtanın ilk çatlama anı gibi düşünülebilir. Eski inanışlarda kozmik yumurta diye bir kavram vardır ve evrenin bir noktadan başladığını düşünmek çok eski zamanlara aittir. Tarihte yaşamış olan birçok eski toplumun inanışlarında görülmektedir. Yumurta, yaratılış ve kozmik evrenin ilk başlangıç noktasıdır. Avrupalı Keltlerde, Afrikalı Dogon ve Bambara kabilelerinde, Sibiryalı kavimlerinde, Fenikelilerde, Hintlilerde, Greklerde, Mısırlılarda, Tibetlilerde, Vietnamlılarda, Çinlilerde, Japonlarda, Endonezyalılarda ve daha birçok toplumda kozmik yumurta sembolü varoluşun tohumlarını içeren evrenin sembolü olarak benimsenmiştir.⁸ Bütün evrenin sırrı bu kozmik yumurtanın içinde saklıdır. Bu inanış çoğulluktan farklı olarak tekillik üzerine kurulu bir düşüncedir. Bu düşünceye göre her şey bu tekil olan bitişik halin ayrışmasıyla meydana gelmiştir.

Gökbilimci ve matematikçi Biruni ile İbn-i Sina arasında geçen birtakım mektuplaşmalar vardır. Bu mektupların birinde İbn-i Sina evrenin ezelden beri var olduğunu söyleyen Aristoteles'i savunmaktadır. İbn-i Sina'nın bu düşüncelerini reddeden Biruni ise şunları söylemektedir: “Bu söylediklerin tatmin edici hiçbir sonuç vermeyen sözlerdir. Çünkü fiillerin, zincirleme bir başlangıcı olmayınca, alem için bir yaratıcı farzetmemiz imkansızdır. Öyle olunca, Aristo öğretisinde esasen alem için illi (nedensel) bir başlangıç bulunduğu fakat alemin zaman bakımından bir başlangıca sahip olmadığı kabul edildiğine göre, cisimlerin birtakım vasıflarındaki değişmelerin öze ilişkin değişikliklere delalet etmediği yolunda geçmiş çağlara ve onların tanıklığına dayanılmaya neden ihtiyaç duyulsun?”⁹

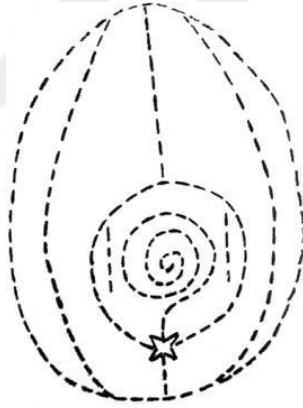
Amerikalı bir astrofizikçi olan Hugh Ross ise evrenin ezelden beri var olduğunu söyleyen bazı felsefecilere karşı şöyle bir açıklamada bulunmuştur: “Ateizm, Darwinizm ve 18. yüzyılda başlayıp 20. yüzyıla kadar süren felsefelerden doğan tüm ‘izm’ler, evrenin sonsuzdan beri var olduğu şeklinde yanlış bir varsayıma dayanmışlardır. Big Bang’ın tekilliği ise, bizleri evrenin ötesinde, arkasında, öncesinde bulunan bir sebeple yüzyüze getirmiştir ki bu sebep, hayat dâhil her şeyin asıl kaynağıdır” (Ross, 1989: 50). Bir başka eserinde ise Tanrıyla ilgili olarak şu sözlerle yer verir: “Zaman, olayların meydana geldiği boyut olduğuna göre, eğer madde, Big Bang ile ortaya çıkmışsa, o halde evreni ortaya çıkaran sebebin evrendeki zaman ve mekândan tümüyle bağımsız olması gerekir. Bu da bize Yaratıcı'nın evrendeki tüm boyutların üzerinde olduğunu göstermektedir” (Ross, 1995: 76).

⁸ <http://kosmosmacerasi.com/v1/2016/03/kozmik-yumurta/>

⁹ <http://www.tarihi kadim.com/biruni-ve-ibn-sina/5/>

Şekil 2.4. Salvador Dali'nin kozmik yumurtası

Şekil 2.5. Dogon kabilesinde tanrı Amma'nın kozmik yumurtası

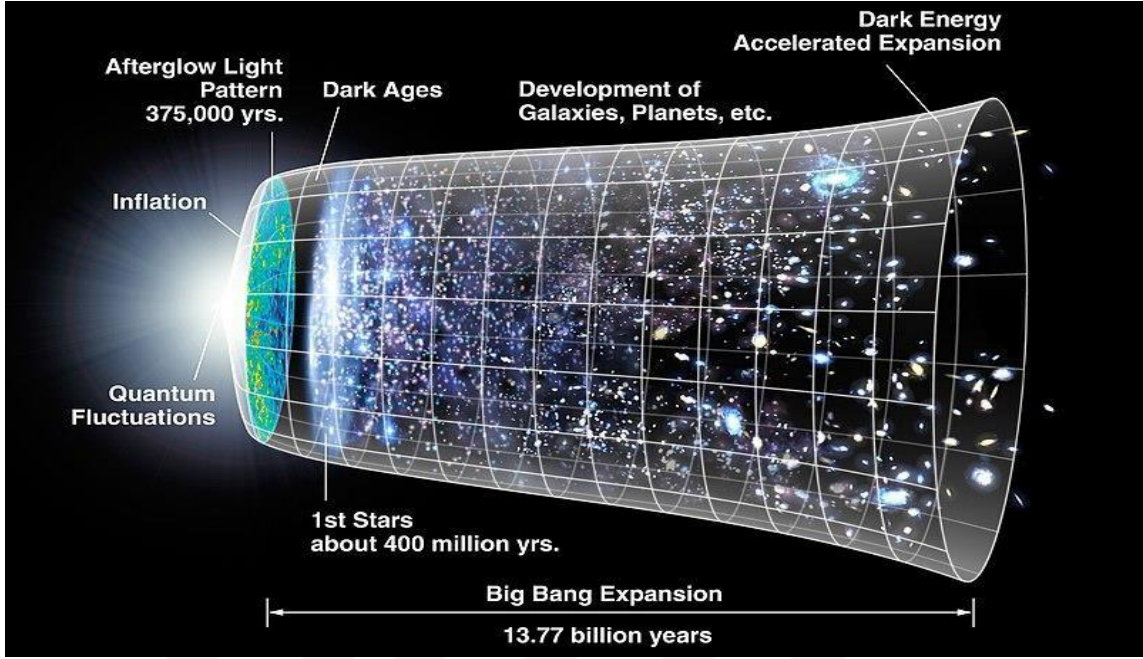
1.2.2. Big Bang

Big Bang teorisinden kısaca bahsetmek gerekirse bu teori, Belçikalı bilim adamı ve rahip Georges Lemaitre ile Rus bilim adamı Alexander Friedmann tarafından 1920'lerde ortaya atılmıştır. Lemaitre, Big Bang'i önceleyen ilk atom hipotezini ortaya atan kişidir. Friedmann da ilk Big Bang modelini yapan kişidir. Atom hipotezine göre, evrenin bir atomun içinden dağılarak yayılım gösterdiği düşüncesi daha sonra Big Bang olarak isimlendirilmiştir. Lemaitre bu hipotezini Einstein'ın Genel Görelilik Teoreminden faydalanarak hazırlamıştır ve evrenin genişleyerek büyüdüğünü söylemiştir. Einstein, Lemaitre'nin vermiş olduğu bir konferanstan sonra onu ayakta

alkışlamış ve teori için “Bugüne kadar dinlediğim en ilginç ve tatmin edici açıklama” demiştir. Lemaitre’nin rahip olmasından dolayı Tevrat’tan yola çıkarak böyle bir teoriyi geliştirip zenginleştirdiğini düşünenlerde vardır. Tevrat’ın Tekvin bölümünün 1. Bab’ında şunlar yer almaktadır: “Başlangıçta Allah gökleri ve yeri yarattı. Ve yer ıssız ve boştu ve enginin yüzü üzerinde karanlık vardı ve Allah’ın ruhu suların yüzü üzerinde hareket ediyordu” (Tevrat, 2019: 5).

Günümüze kadar gelen ve devam etmekte olan çalışmalar Big Bang’i anlayabilmemiz için çok çeşitli çalışma alanlarına sahiptir. Patlamayla madde (nötron, proton, elektron) ve ışık (foton) açığa çıkarak saçılmıştır. Bu ilk ışımaya 1964 yılında yapılan keşif sonucu ulaşılmış ve adına *kozmetik mikrodalga arka alan ışıması* ismi verilmiştir. Evreni doldurduğu düşünülen bu ışımanın frekansı 160,2 GHz olarak ölçülmüş ve dalga boyu 1,9 mm olarak belirlenmiştir. COBE ve WMAP sondalarının yaptığı ölçümler sonucu kanıtlanmış ve bu ışımanın büyük patlamadan gelen elektromanyetik dalga olduğu kabul edilmiştir¹⁰. Patlamadan sonra yüksek bir sıcaklıktan soğumaya geçen evren bazı parçacıkların bozunmasını ve bazılarının da birleşerek moleküller oluşturmalarını sağlamıştır. Madde bazı noktalarda toplanmış ve kara maddeyle etkileşime girerek yıldızları ve gezegenleri oluşturmaya başlamıştır. Bazı büyük yıldızların da patlaması sonucu kara delikler ortaya çıkmış ve bugün ki bazı galaksilerin temel merkezlerini oluşturmuşlardır. İçinde bulunduğumuz samanyolu galaksisi de çekirdek merkezinde bir kara deliğin olduğu düşünülen sarmal bir yapıdır. Bu yayılımın keşfiyle birlikte bilim, evrenin sürekli olarak genişlediğini de söylemektedir. Zariyat suresi 47. ayette ise bu genişlemeye dikkat çekilerek şöyle denilmektedir: “*Göğü kudretimizle biz kurduk ve şüphesiz biz genişletmekteyiz*”. Evrenin genişlediğinin kabul edilmesine katkı sağlayan şey, kozmik mikrodalga arka plan ışımasını ile henüz ne olduğu tam olarak bilinmeyen karanlık enerjinin galaksileri hızla birbirinden uzaklaştırmasıdır.

¹⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Kozmik_mikrodalga_arka_plan

Şekil 2.6. Big Bang

Enbiya suresi 30. ayete tekrar bakacak olursak ‘*biz onları ayırdık*’ denilmektedir. Bu ayırma işleminin nasıl olduğunu az da olsa anlayabilmek için kutsal metinlere bakmakta faydalar vardır. Tanrı, bu durumu Kuran-ı Kerim’de şu şekilde bildirir: **“Bir şeyi dilediği zaman, O’nun emri o şeye ancak Ol demektir. O da hemen oluverir”** (Yasin suresi 82. ayet), bir başka ayette: **“Bir şeye karar verdiğinde, ona sadece Ol der o da oluverir”** (Mu’min suresi 68. ayet), yine Bakara suresi 117. ayette ise: **“O, göklerin ve arzın eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece Ol der, o da hemen oluverir”** denilmektedir. Vahdet-i Vücut öğretisini teorikleştiren Muhyiddin İbnül Arabi ise Bakara suresi 117. ayetin tefsirini şu şekilde yapmaktadır: “Bir şeyi dilediğinde yani var olmasına hükmettiğinde ona sadece ol der, o da hemen oluverir. O’nun iradesi taalluk etmedikçe hiçbir şey olamaz. İradesi bir şeye taalluk ettiğinde araya zaman aralığı girmeden olur. **Bu irade O’nun sözüdür. Yoksa ortada ne bir söz olurdu ne de bir ses**” (Arabi, 2007: 99).

Bir şeye karar verdiğinde lafzı Big Bang hikayesinin aslında en temelidir. Her şeyin temeli. Evrenin, insanın, suyun, sesin kısacası her şeyin. Tanrı karar vermiş ve seslenmiştir, evren Big Bang ile varlığa gelmiştir. Tanrı’nın karşısında hitabını anlayabilecek herhangi bir muhatabın olmaması durumda ol sesiyle seslenmesi akıl dışıdır. Bu yüzden önce suretleri yaratmıştır. Ardından soyut alem (idealar) denilen yarattığı suretlerine bu şekilde bir emirle varlık isnat etmiştir. Yani yer ve gökler ve bunların içerisinde olan her şey birbiriyle bitişik bir haldeyken Tanrı onları ayırmıştır. Belli zaman devirlerinde bugünkü şeklini almasını sağlamıştır. Ses ise Tanrı’nın irade sıfatının içinde ki bir türdür, bir enerjidir ve ilk olarak Tanrı’dan varlığa gelmiştir.

Mikro kozmos ve makro kozmos olarak evrende ki var olan tüm şeylerde kendisini göstermektedir. Yuhanna İncilinde ki ilk ayet şöyledir: “Başlangıçta söz vardı ve söz Tanrı ile beraberdi ve Tanrı sözdü”. Kutsal metinlerin verdiği bilgiler ve ilerlemeye devam eden bilimin ışığında Big Bang teorisi ortaya atılmıştır. Tanrı öncelik olarak iradesiyle evreni yaratmaya karar vermiş ve ilk seslenişle bir ses enerjisi açığa çıkarmıştır. O yarattıklarını suretlere bölmüş ve sesiyle onlara varlık kazandırmıştır. Ol hitabı Tanrı’nın seslenişidir. Bu özel bir frekanstır ve Tanrı’nın irade sıfatının bir tezahürüdür. Ses, bu yüzden Tanrı ve insan arasındaki köprüdür.

1.3. Sesin Kaynağı

1.3.1. Mikro Ölçekte Ses

Ses, Tanrı’nın kendi doğasına aittir ve O’nun iletişim türlerinden biridir. Bu özelliğini farklı boyut ve şekillerde ki evrene de vererek bizimle her an iletişim halindedir. Nitekim bu varoluştan vücuda gelmiş her şey ses çıkarma ya da sesinkaynağı olma durumuna geçmiştir. Yarattıklarının kendi lisanlarıyla onu andığını belirttiği İsra suresi 44. ayette: “**Yedi gök, yer ve bunların arasında bulunanlar O’nu tesbih¹¹ eder; O’nu tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlayamazsınız**” ifadeleriyle bu duruma işaret edilmektedir. Yine Hadid suresi 1. ayette şu ifadeler yer almaktadır: “**Göklerde ve yerde bulunanlar Allah’ı tesbih etmektedir**”. Burada önemli başka bir husus daha vardır. Bu ayete göre yaratılan her şey aslında canlıdır ve anlaşılacağı üzere evrende cansız diye bir kavram yoktur. Panbiolizm (Tümcanlıcılık) diye adlandırılan bu düşünce biçimini Muhyiddin İbnül Arabi ve Mevlâna gibi düşünürlerde bulabilmek mümkündür. Bu düşünürlere göre Tanrı’nın Hayy¹² sıfatının tecellisi olarak evrende var olan her şey onun gibi canlıdır. Bundan dolayı bu düşünürler doğada organik ve inorganik ayrımı yapmamaktadır. Örneğin; doğada bulunan taşlar ile ilgili Bakara suresi 74. ayette ise şu ifadeler yer alır: “**Sonra, bütün bunların ardından kalbiniz yine katılaştı. Sanki taş kesildi, hatta taştan da katılaştı. Çünkü öyle taşlar vardır, bağrından nehirler çağlar. Öyleleri var ki, yarılır da aralarından sular akar. Öyleleri de var ki, Allah korkusundan parçalanıp aşağılara yuvarlanır. Allah ise sizin yaptıklarınızdan asla habersiz değildir.**” **Allah korkusundan parçalanmak** demek, taşın Tanrı’nın bilincinde olması demek değil midir? Yani şuurlu bir şekilde Tanrı’yı bilen taştan bahsedilmektedir. Taşın ruhunun ve canlı olduğunun birifadesidir. Eğer bu ve buna benzer ayetler baz alınırsa gerçekten her şeyin canlı olduğu kabul edilebilir. Ayetleri incelemeye devam edecek olursak mikro ölçekten makro ölçeğe kadar Tanrı-ses ilişkisinin nasıl olduğuna bakmak gerekmektedir. Bu yüzden öncelik olarak maddenin en temeline inmeliyiz.

¹¹ Eksik sıfatlardan tenzih etme, yücelterek anma, ululama.

¹² Her şeye hayat veren anlamındadır.

1.3.1.1. Atomlar

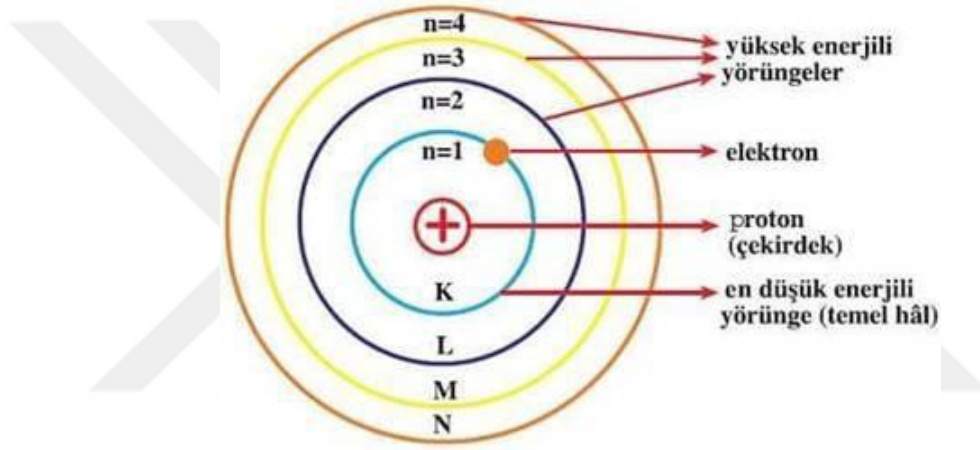
Atomların temel düşüncesini atan iki filozof vardır. Leukippos ve Demokritos. Bazı kaynaklarda Demokritos'un Leukippos'un öğrencisi olduğu bazıları ise arkadaş oldukları yer almaktadır. Bu iki filozof atomların tanımını şu şekilde yapmaktadır: “Boşluk olmadan hareket de olmaz, boşluk var olmayandır, var olanın yokluğu var olmamaktır, zira var olan en dar anlamıyla yer kaplayandır. Bu yer kaplayan bir tane değil sayısız birçok şeydir ve kütlelerinin küçüklüğünden ötürü görünmezler. Boşlukta taşınırlar, zira bir boşluk vardır, bir araya geldiklerinde oluşu meydana getirirler, çözüldüklerinde ise yok oluşa neden olurlar” (Çevik, 2019: 24). Stephan Hawking ise atomların varlığını: “Çevremizde gördüğümüz her şey hava, su, ateş ve toprak bir metrenin on milyarda biri büyüklüğünde ki atomlardan; atomlar kendilerinden on bin kat küçük çekirdek ile bir milyar kat küçük elektronlardan; çekirdek ise kendinden on kat daha küçük nötron ve protonlardan oluşmaktadır. Atom çekirdeğinde ki proton ve nötronlar da temel parçacık olan kuarklardan meydana gelmektedir. Böylesi küçük varlıkların (mikrokozmos) davranışlarının günlük hayatta (makrokozmos) gözlemlediğimiz cisimlerden farklı olduğunu varsayıyoruz” diyerek belirtmektedir (Hawking, 2017: 17). Son yıllarda üzerinde çokça düşünülen ve araştırma konusu yapılan maddenin titreşimi üzerine dayalı sicim teorisi de bu kuarkların temelini teşkil ettiği bir teodir. Atomaltı parçacıkların oluşmasını sağlayan sıfır noktalı boyutların tersine, bir boyutlu ve ipliksi varlıklar olabileceği varsayımı üzerine dayalıdır¹³. Bu ipliksi varlıklar sürekli olarak titreşim halindedir ve her şeyin titreşime dayalı bir frekansının olduğu düşüncesi teodinin temelidir.

Atomlar K, L, M, N, O, P, Q harfleriyle isimlendirilen yedi enerji seviyesine sahiptir. Her rakamın bir anlamının olduğu gibi yedi rakamı da değişik inançlarda kendini gösterir. Örneğin; Yoga da kozmik enerjiye sahip yedi çakranın açılması, İslam felsefesinde insan-ı kâmil derecesine ulaşmak için yedi mertebenin aşılması, Pisagor'un piramitlerin yapımını anlatırken kullandığı dörtgen üzerine üçgenin yediye olan karşılığı, ışığın yedi farklı dalga boyunun olması, yedi renk ve yedi notanın varlığı. Yedi rakamı kuranda ise yedi kat gökler olarak belirtilir ama burada göklerden kasıt atomların farklı özelliklere sahip olan yaşam alanları ya da yedi farklı seviyede ki enerji katmanları olup İsrâ suresi 44. ayetin buraya da bir işareti olabilir. Çünkü ayetin devamında **“onlar kendi dilinde onu tesbih eder ve siz onları anlayamazsınız”** ifadeleri kullanılmıştır.

Bohr atom modeline göre bir hidrojen atomunun elektron hızı ortalama 2,000,000 m/s'dir. Yani saniyede 2000 km'dir. Ortalama olarak bir hidrojen atomunun elektronu dünyanın çevresini yaklaşık olarak 20 saniyede dolaşıyor. Bu hızla döndükleriyvarsayılsa ve ses kinetik enerjiyi barındırıyorsa ayet net bir şekilde mecaz manadan çok gerçek manaya işaret etmektedir. Buradan yola çıkarak atomların kendi dilinde Tanrı'ya bir seslenişi söz konusudur diyebiliriz. Nitekim Mevlâna'ya “Neden dönerek

¹³ https://tr.wikipedia.org/wiki/Sicim_teorisi

Tanrı'ya ibadet ediyorsun?" diye sorulduğunda "Alemde dönerek Tanrı'ya ibadet etmeyen bir cisim gösterin, ben de dönmeyeyim" dediği bilinmektedir. Atatürk'te Mevlana'nın öncülüğünü yaptığı sema için: "Mevleviliğe gelince, tamamen dönerek ayakta ve hareket ederek Allah'a yaklaşma fikri Türk dehasının en tabii ifadesidir" demiştir¹⁴. Genele bakılırsa atomlarda ki elektronların çekirdekleri etrafında dönmeleri, Dünya'nın kendi eksenini etrafında dönmesi ve aynı zamanda diğer gezegenlerinde Güneş'in etrafında dönmesi, Güneş'in kendi ekseninde dönerken çekim alanında ki gezegenlerle birlikte ilerleyerek samanyolu galaksisinde dönmesi ve samanyolunun da evrenin içerisinde dönerek hareket etmesi, Mevlana'nın bu sözü baz alındığında bir anlam içermelidir. İslam inancında da kutsal olarak kabul edilen Kâbe'nin etrafında tavaf adı verilen spiral hareketlerle dönülerek Tanrı'ya ibadet edilmektedir.

Şekil 2.7. Bohr atom modeli

1.3.1.2. Mikro-Makro Arasında ki Biricik Bağ Olan İnsan'da Ses Etkisi

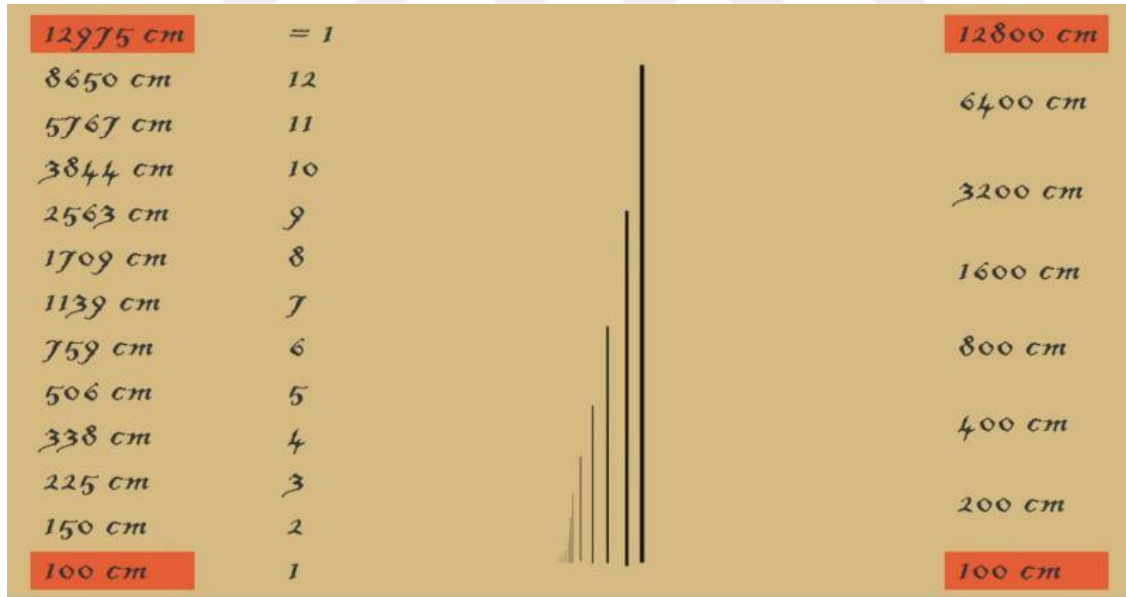
Mikro ölçekten makro ölçeğe doğru ilerlerken arada ki önemli bağ olan insana da ses açısından bakmak gerekmektedir. İşitme organına ulaşan her hangi bir ses kaynağına karşı beden ve ruhun olumlu ya da olumsuz olarak tepkimeye girmesi, sesi araştırmak için fazlasıyla yeterli nedendir. Örneğin; çuha çiçeğinin çanakları kulak görevi görmektedir ve arının kanat sesini işittiğinde bünyesinde ki nektarları %20 oranında daha fazla salgılar. Canlılığın devamı olan bitkilerde bile ses önemli bir konumdadır ve insana olan etkisi fazlasıyla çekicidir. Örneğin; sesin, İlk Çağ toplumlarından olan Antik Yunan'lılar için önemi büyüktür. Hastalıkların tedavisinde, Platon'un *Devlet*'i ve *İdealar Teorisinde*, Pythagoras'ın *Kürelerin Armonisi Teorisi* ve notaların keşfinde, Boethius'un yeni nota yazım sisteminde ki gibi önem içeren

¹⁴ https://www.mevlana.com/mevlana_dosyalar/ataturk.htm

konularla kendisini göstermektedir. Sesin önemi düşünürler üzerinden değerlendirilecektir.

1.3.1.3. Phythagoras'ta Ses

Ses üzerine akademik anlamda hiç şüphesiz en önemli katkıları sağlayan isim Phythagoras'tır. Bir rivayete göre Atina sokaklarında dolaşmaya çıktığı bir gün, bir demirci dükkanının önünden geçerken, demircilerin çekiçlerle vurduğu örslerden bazen uyumlu bazen uyumsuz sesler çıktığını fark eder. İlgisini çeken bu sesler karşısında kayıtsız kalamayan Phythagoras, hemen içeri girerek demircilerden örslere farklı şiddetlerde vurmalarını ister. Teknik olarak çıkan seslerin tonlarında bir değişim olmamış ve bu durumdan çok etkilenmiştir. Sayıların müzikle olan bağlantısını o an keşfeden Phythagoras, demircide duyduğu bu farklı ses dalgalarını incelemeye devam etmiştir. Öncelik olarak 100 cm uzunluğunda bir demiri $\frac{1}{2}$ oranında bölmüş ve bu iki demirin aynı sesi (oktav) çıkardığını gözlemlemiştir. Daha sonra aralarında $\frac{2}{3}$ oran bulunan demir çubuklarla kaç farklı ses olabileceğine bakmış ve 100 cm'lik demiri her defasında 1,5 kat oranında artırarak 12 farklı ses bulunabileceğini fark etmiştir. 2 kat artırdığında ise bulduğu son ses ile 1,5 kat olarak artırdığı son ses arasında çokta uzak olmayan bir ses ilişkisi yakalamıştır. İlerleyen zamanlarda bu ara sese "Pythagoras Koması" adı verilmiştir. Bu deneyden sonra Pythagoras, oranları artırmaya devam ederse aynı notalara geri döneceğini anlamış ve farklı olarak 12 sesin olduğuna kanaatgetirmiştir.

Şekil 3.1. Pythagoras'ın demir çubuk oranları

Aralık hesaplamalarına devam Pythagoras $\frac{3}{4}$ oranı ile tam dörtlü olan aralığı da bulmuştur. Yaptığı deneylerle seslerde ki en mükemmel uyumun 1, 2, 3 ve 4

rakamlarıyla ortaya çıktığını belirlemiştir. Bulduğu oranlar arasında tam dörtlü, tam beşli ve oktav gibi çok önemli üç aralık vardır. 1, 2, 3, ve 4 rakamlarının toplamı 10 olduğundan ve 10 sayısı da kutsal tetrakis kabul edildiğinden matematik ve müzik Pythagoras tarafından evrenin nihai temeli olarak addedilmiştir.

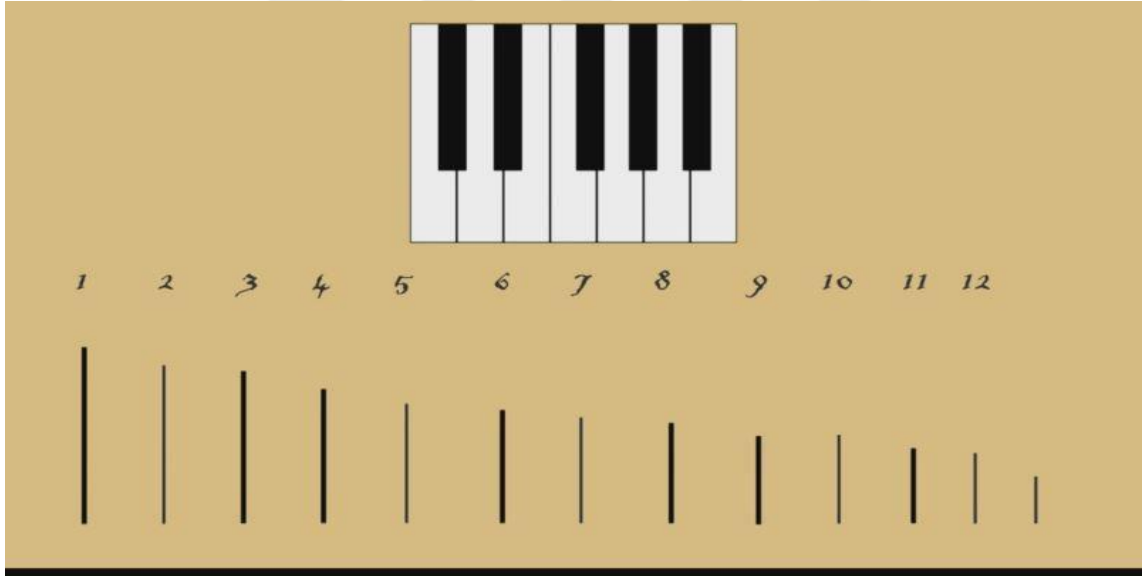
$$\begin{array}{l} 1:2=P8 \\ 2:3=P5 \\ 3:4=P4 \end{array}$$

Şekil 3.2. Pythagoras'ın aralık oranları

Şunu belirtmeliyim ki bu oranlar günümüzde kadans dediğimiz aralıkların da temelidir. Kadans, tonal bir müzikteki uyumu ifade eden kalış, bitiş ve yürüyüş derecelerini gösteren bir müzik terimidir. Basit ve mükemmel uyumun kendisi olan bu oranlar yan dereceleriyle birlikte müziği daha da renkli hale getirmektedir. Tonal bir kadansı oluşturmak için I-IV-V-I bağlantısını kullanırız. Tonun I. derece olan akoruna eksen (tonik), IV. derece olan akoruna alt çeken (subdominant), V. derece olan akoruna da çeken (dominant) ismi verilmektedir. Bu kadanslar 1/1, 3/4, 2/3, 1/1 sesleriyle kurulan akor dizileridir. 1/2 oranı sekizli dereceyi yani oktav derecesini verdiğinden, Pythagoras'ın bu oranları 1-4-5-1(8) olarakta seslendirilebilir. Do majör akorunun tonal kadansı do majör (I)-fa majör (IV)-sol majör (V) ve tekrar do majördür (I). I-IV-V derece akorlarını çaldıktan sonra eğer V. dereceyi I. dereceye bağlamazsak, kadans havada asılı kalır ve bir yere gitmek istemişçesine bekler yani bir son ister. Çünkü bu durum kadansın eksik bir biçimde duyulmasına sebep olur. Bu yüzden ana tona dönmek mecburiyetindedir. Kadanslar herhangi bir canlının doğumu yaşamı ve ölümünün ve yaşam içerisinde ki durumunun bir temsilidir. Schopenhauer bu durumu şöyle açıklar: “Müzik, görüngünün, daha doğrusu istemenin upuygun nesneleşmesinin kopyası değil, doğrudan istemenin kopyasıdır. Onu bütün sanatlardan ayıran da budur. Öyleyse, müzik, metafizik olanı, bütün görüngülerin kendinde şeyini sunmaktadır. Böylece biz dünyayı "gövdeleşmiş müzik" diye adlandırabileceğimiz gibi "gövdeleşmiş isteme" diye de adlandırabiliriz” (Schopenhauer, 2020: 219). Kendi felsefesini temellendiren Schopenhauer, müzikle bize istenç içinde ki dünyanın arzu ve isteklerini karşılasa bile tekrar tekrar başka istençlerle varlığını sürdüreceğini anlatır. Bunu da: “Benzer biçimde, melodinin doğası, esas notadan binlerce değişik yola çıkmak, sapmak; yalnızcaarmonik aralıklara, üçüncü ile dominant aralıklara değil her sese, disonans yediliye çok geniş aralıklara saptır. Gene de onları her zaman sonunda asıl tona dönüş izler. Melodi, bütün bu dolaşmalarında, istemenin didinmelerinin nice değişik biçimini dile

getirir. Ama her zaman sonunda armonik bir aralığa dahası asıl tona dönerek istemenin doyumunu da anlatır. Melodiyi bulmak, onda insan isteğinin, duygusunun en derin gizlerini açığa çıkarmak, dehanın işidir” diyerek dile getirmektedir (Schopenhauer, 2020: 215). Tabi burada Schopenhauer kör bir iradeyi anlatmak ister. Ama kadanslar daha geniş çapta düşünüldüğünde evrenin ritmik durumunun da bir temsidir. Bize bu evrenin bir gün son bulacağını da düşündürmektedir. Çünkü ana tona dönüş aslında her şeyin başladığı yer demektir.

Pythagoras’ın bulduğu ve evrensel boyuta ulaşmış olan, batı müziğinin temeli bu 12 nota, Yunan kültüründe çok kullanışlı hale getirilememiştir. Bunun nedeni çağın ruhu $1/2$, $2/3$ ve $3/4$ oranlarıyla elde edilen 4 ya da 5 notalı müziği yeterli görmektedir. İlerleyen zamanlarda bu az kapsamlı müzik yetersiz görülmüş ve $8/9$, $4/5$, $3/5$ ve $6/11$ oranları da eklenerek nota sayısı sekiz olarak belirlenmiştir. Daha sonra bu sekiz nota da yetersiz kalmıştır çünkü sekiz nota ile çok kısıtlı bir müzik yapabilirsiniz. Eserleri başka tonlardan modüle etmek sekiz nota ile pek mümkün değildir. Bu problemi ortadan kaldırmak için yıllar önce Pythagoras’ın bulduğu diğer ses dizileri de bu sekiz notaya eklenmiştir (piyanoda bulunan siyah tuşlar) ve artık bütün eserler her tondan transpoze edilebilmektedir.

Şekil 3.3. On iki nota

Pythagoras duyduğu sesler ile notaları keşfederken, Rus besteci Tchaikovsky duyduğu üç notayla *Italian Capriccio* isimli eserini orkestra için bestelemiştir. İtalya seyahatinde konakladığı otelin arkasında bir askeri birlik vardır. Kaldığı süre boyunca

birlikten gelen yat ve kalk borularını¹⁵ dinlemiş ve esinlenerek bu eşsiz eseri ortaya çıkarmıştır. Başka bir örnek verecek olursak yine Rus besteci Korsakov anneannesinin yanına gittiği bağ evlerinde dışarıda dolaşırken arıların çıkardığı sesleri dinlemiş ve bundan çok etkilenmiştir. Arıların dansını anlattığı *Flight of the Bumblebee* isimli muazzam eserini kaleme almıştır. Ses basit bir şey gibi gelebilir ama bizde uyandırdığı hisler onu özel kılmaktadır. Bir ses dalgasının yarattığı etkinin ne derece tanrısal olduğunu anlayabilmek içinse Mevlana'ya bakmak gerekmektedir.

1.3.1.4. Mevlana'da Ses

Mevlana'nın hayatında müziğin çok etkin bir yeri vardır. Phythagoras gibi Mevlana'da bir gün Konya sokaklarında gezerken yolu kuyumcular çarşısına düşer. Şeyh Selahaddin'in ise bu çarşıda bir dükkanı vardır. İçerde altın dövmekte olan Şeyh Selahaddin ve çıraklarının çekiç darbelerinden çıkan seslerini duyan Mevlana, o hoş seslerin uyumuyla kendinden geçer ve coşkunluk hali ile sema etmeye başlar. Onu gören müridleri de ona iştirak ederler. Sema esnasında ağzından şu gazel dökülür: “Bu kuyumcu dükkanında bir hazine göründü. Bu ne hoş suret, ne hoş mana, ne güzellik, ne güzellik (Konukçu, 2016: 16). Mevlana'ya ulaşan bu ses dalgaları fiziksel etkisinden çok metafiziksel anlamda Tanrı'yı hatırlatan bir yol olarak ruhunda tezahür etmiştir.

Mevlana'nın *Mesnevi* 'sinde ses ile ilgili bir çok görüşüne rastlamak mümkündür ve esere başlarken öncelikle *sufizm* için önem arz eden ney enstrümanı ile ilgili şöyle demektedir:

Duy şikâyet etmede her an bu ney,
Anlatır hep ayrılıklardan bu ney.
Der ki feryadım kamışlıktan
Duysa her kim, gözlerinden kan gelir.
Ayrılıktan parçalanmış bir yürek
İsterim ben, derdimi dökmem gerek.
Kim ki aslından ayırmış canını,
Öyle bekler, öyle vuslat anını.
Ağladım her yerde hep ah eyledim,
Gördüğüm her kul için dostum dedim.
Herkesin zannında dost oldum ama,
Kimse talip olmadı esrarıma.
Hiç değil feryadıma sırrım uzak,
Nerde bir göz, nerde bir candan kulak?
Aynadır ten can için, can ten için,
Lakin olmaz can gözü her kimsenin.
Ney sesi tek mil hava oldu ateş,
Hem yok olsun, kimde yoksa bu ateş!

¹⁵ Askeri birliklerde bulunan boru-trampet takım komutanlıklarınca içtima, yatma-kalkma, istirahat, tören gibi faaliyetleri icra etmek için üç notadan (do-mi-sol) oluşan boru marşları.

Aşk ateş olmuş dökülmüştür ney'e,
Cezbesi aşkın karışmıştır mey'e.
Yardan ayrı dostu ney dost kıldı hem,
Perdesinden perdemiz yırtıldı hem.
Kanlı yoldan ney sunar hep arz-ı hal,
Hem verir Mecnunun aşkından misal.
Ney zehir, hem panzehir, ah nerde var,
Böyle bir dost, böyle bir özlemlî yar?
Sırrı bu aklın bilinmez akl-ile,
Tek kulaktır müşteri, ancak dile.
Gam dolu günler zaman hep aynı hal,
Gün tamam oldu, yalan, yanlış, hayal.
Gün geçer yok korkumuz, her şey masal,
Ey temizlik örneği sen gitme, kal!
Kandı her şey, tek balık kanmaz sudan,
Gün uzar, rızkın eğer bulmazsa can.
Olgunun halinden ah, anlar mı ham?
Söz uzar, kesmek gerektir vesselam.

Mevlânâ, sesin ortaya çıkışı ile ilgili düşüncelerini ise şu şekilde belirtmektedir: “Cennetin rûhânî tesiri ile bütün kötü ve çirkin sesler latif olur. Biz, hepimiz Âdemin cüz’leriydik. Cennette o nağmeleri dinledik, duyduk. Gerçi suyla toprak, bize bir şüphe verdi ama yine o nağmeleri birazcık hatırlıyoruz” (Rumi, 2007a: 66, 4. cilt). Tanrı, ortada ne Big Bang ne de başka bir şey varken, tüm insanların ruhlarını bezm-i elest denilen ruhlar aleminde toplamıştır. Çünkü ahirette Tanrı’ya inanmayan insanların, yoldan çıkmış bir toplumun içine doğduklarını söyleyerek yaptıklarından mesul tutulmayı istemeleri üzerine, hatırlatma amaçlı Kuran’da şu ayetler yer almaktadır: “*Hani Rabbin Ademoğullarının nesillerinden soylarını almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak ‘Ben sizin Rabbiniz değil miyim?’ diye sormuştu. Onlar da ‘Evet şahitlik ederiz ki sen bizim Rabbimizsin’ demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü ‘Bizim bundan haberimiz yoktu’ dememeniz içindir*” (Araf suresi 172). Bu ayete misak (antlaşma) ayeti de denmektedir. Sesin anlamı için bu ayete vurgu yapan Mevlâna: “***İnsanlar ne zaman güzel bir ses duysalar o ezelde ki hitabın lezzetini hatırlarlar***” yorumuyla konuyu zirveye ulaştırmaktadır. Ruhların duyduğu, Tanrı’nın bizzat sesi olduğundan bu dünyada ki her güzel ses ruha O’nu çağırıştırır. Çünkü evrende ki her ses Tanrı’dan bir parçadır. Bunu unutmuş olan insan *anemnesis* ile uyanır. Ruhun bu anıyı hatırlamasına neden olan şey ise Mevlâna için *güzel sestir*. *Mesnevi*’sinde bu konuyu şu şekilde dile getirir: “İşte bu yüzden güzel sesi dinlemek aşıklara gıdadır çünkü güzel sesdinlemede kalb huzuru ve Tanrıyla birleşme zevki vardır. Adamın içinde ki hayaller kuvvetlenir, hatta hayaller, o güzel sestten, o güzel nağmeden suretlere bürünür. Suya ceviz atanın ateşi nasıl kuvvetlendiyse aşk ateşi de güzel seslerle kuvvet bulur” (Rumi, 2007a: 67, 4. cilt).

İslam düşüncesine göre her şey aslına rücu eder. Nasıl ki insan topraktan yaratılmıştır ve acıktığı zaman aslına dönmek isterse, ruhta o kesintisiz ruha gitmek ister. Beden aslını alamadığında açlık hissiyle başı döner, kendini kötü hisseder ve halsiz düşer. Ama aslını aldığında yani topraktan çıkan meyve sebze yediğinde ya da topraktan yaratılmış olan hayvan tükettiğinde asıl olduğu şeye intikal eder ve aldığı haz ile doyunluk hissine erer. Ruhta bedene kapatılmış olsa bile aslına gitmeyi diler. İnsan duyduğu güzel sesler karşısında bu ilahi sesi hatırlar ve Mevlana'nın ruhunda olduğu gibi o sese gitmeyi ister. Çünkü ruhun da aslı Tanrı'dır. Bu yaklaşımı en iyi anlatan enstrüman ise Mevlâna için neydir. Mevlâna eserlerinde sese vermiş olduğu anlam ve yaklaşımlarla tasavvuf felsefesini derinden etkilemiştir. O, sesin dış kaynaktan ortaya çıkan bir enerji olduğundan bahsetse de içsel olarak ortaya çıkan bir enerji olduğunu da belirtmiştir. *Mesnevi*'sinde çalgıcılık yaparak geçinen yaşlı bir adamla Hz. Ömer arasında geçen bir hikayeden bahsetmektedir. Bu adam çok yaşlanmıştır ve geçinemez duruma gelmiştir. Tanrı'dan rızkını istemek adına çalgısıyla ona nağmeler çalmış, ağlamış ve vaktini boşa harcadığı için tövbeler etmiştir. Hz. Ömer'e ise o sırada bir uyku gelmiştir ve konunun devamı şöyledir: "Bu mutat bir şey değildi. Bu uyku gayb aleminden geldi. Sebepsiz olamaz diye taaccüpte kaldı. Başını koydu uyudu. Rüyasında Hak tarafından bir ses geldi, **bu sesi ruhu duydu. O ses öyle bir sestir ki her nağmenin sesin aslıdır. Asıl ses odur, o sestem başka sesler aksi sedadır.** Türk, Kürt, Zenci, Acem, Arap bütün milletler kulağa, dudağa muhtaç olmadan bu sesi anlamışlardır. Hatta Türk, Acem ve Zenci şöyle dursun... o sesi dağlar, taşlar bile işitmiştir. **Her demde Tanrı'dan "Elestü" sesi gelir, cevherlerle arazlarda o sestem var olmaktadır** (Rumi, 2007a: 171, 1. cilt).

Mevlâna sesi hem içsel hem dışsal olarak, bu dünyada anlam arayan insanı Tanrı'ya götüren bir yol olarak görürken, arzularına kapılmış kişinin de dünyevi zevklere ulaşacağı bir araç olarak görmektedir. "*Seni yücelere yükselere çeken her sesiyücelerden gelen ses olarak bil. Sana hırs veren nefsanî duygunu artıran sesi de insanı yaralayan kurt sesi bil*" (Rumi, 2007b: 414, 2. cilt). Mevlana'dan önce yaşamış olan Sokrates'in de zaman zaman içsel bir ses ile kendisine geldiği Nietzsche tarafında şöyle belirtilmektedir: "Bize, Sokrates'in varlığında, "Sokrates'in daimonu" (Das Dämonium des Sokrates) olarak nitelenen olağanüstü olayı çözümleyecek bir anahtar veriliyor. Sokrates, dev anlayışının sallantıda kaldığı özel durumlarda dışa vuran Tanrısal bir ses aracılığıyla, yine böyle yaşantılar içinde sağlam bir dayanak bulmuştur. Bu ses, her geldiğinde, onu uyarıyordu. Bu içgüdüye özgü bilgelik, büsbütün kuraldışı bir yapıda, burada şurada bilinçli bilgiyi önlemek için karşısına dikilirdi. Bütün üretici kişilerde, içgüdü yaratıcı-düzenleyici güç ise de bilinç eleştirel ve engelleyici davranışını sürdürür. Sokrates'te içgüdü eleştirici, bilinç ise yaratıcı-gerçek bir önleyici güç niteliğinde (*per defectum*) bulunur (Nietzsche, 2014: 87). Müzik konusuna ciddi önem veren Platon'un da ses ile ilgili düşünceleri Mevlâna ile paralellik göstermektedir.

1.3.1.5. Platon'da Ses

Platon, müziğin çok özel türden bir şey olduğunu dile getiren bir filozoftur. Müzik ve beden eğitimi Platon'un kurduğu devleti için en önceliği alan iki eğitimidir. Müzik eğitimi zihinsel ve manevi gelişim için jimnastikten önce gelmektedir. Bu konuyu *Devlet* kitabında şöyle dile getirir: “İşte, bu yüzdendir ki Glaukon, müzik en önemli eğitim aracıdır, çünkü ritim ve makam ruhumuzun derinliklerine kadar sokularak bizi çepeçevre sarar, ona soylu davranış kazandırır. İnsan doğru bir müzik eğitimi almışsa, ruhu da güzelleşir, aksi halde tersi olur. Öte yandan layıkıyla müzik eğitimi almış bir insan sanattaki ve doğadaki hataları ve eksiklikleri en dikkatli kişi olarak bir bakışta sezeceği için de –haklı olarak hata ve çirkinliklere isteksiz olacak– güzel şeyleri sevip övme ve ruhunu onlarla besleme imkânı bulup kendisini “güzelleştirir”, “kusursuz” biri olur. Çirkin şeyleri de daha çocukluğundan itibaren, haklı olarak yerecek ve zihnine yerleşmeden önlemeyi bilecektir” (Platon, 2005: 109, 402a).

Platon, *İdealar Teorisinden* bahsederken yardımcı öge olarak orkestra benzetmesinden yola çıkar. Ona göre her enstrüman eserden bir pay alır ve aldığı pay onu eserin içerisinde konumlandırır. Bu anlatım soyut ve somut olan ideaların varlık hiyerarşisini belirtmek için kullandığı bir anlatım şekline sahiptir. Örneğin; yüz elli ölçülük bir eserde trombon enstrümanı sadece dört nota çalsın ve altere işaretleri olarak crescendo, pp, vibrato yapsın. Diğer enstrümanlar ise 34, 56, 23... gibi sayılarda notalar çalsın. Platon'a göre bu partisyonda trombon az nota seslendirdiği için önemsiz ya da kontrbas çok notayla daha önemli değildir. Bize genel uyumdan kimin ne kadar pay aldığını sordurarak idealar öğretisini daha anlaşılır hale getirmektedir. Bu durumda hepsi bir bütünün uyumlu parçaları olması nedeniyle gereklidir. Bas sesleri karşılayan tuba enstrümanının bu eserden aldığı pay ile Schopenhauer'ın inorganik doğasının bas sese karşılık gelmesi aynı anlayışa sahiptir. Ama önemli olan kimin ne kadar pay aldığıdır. Finalde hepsi bir bütünü tamamlayan en iyiyi yansıtan şeylerdir ve buradan yola çıkan Platon, en iyi olan şeyin iyi ideası olduğunu söylemiştir.

Platon da insanlara müziğin ve jimnastiğin *Tanrılar tarafından verildiğini* ve ne amaçla kullanılması gerektiğini dile getirir. “Tanrı, insanlara müzikle jimnastiği nesadece kafasını ne de sadece bedenini eğitmek için değil, onlarda coşkun bir yürekle bilim sevgisi olsun diye vermiş olacak. İstemiş ki, insanın içinde ki bu iki güç, iki tel gibi gerilip, bir gevşetilerek düzenlenebilsin” (Platon, 2017: 107, 412a). Başka bir eseri olan *Timaios*'ta ise şunları belirtir: “Tanrılar onları da bize aynı şeyleri düşünerek, aynı sebeplerden ötürü vermişlerdir. Gerçekten söz, bize aynı iş için bağışlanmıştır ve bu işi becermemiz için geniş ölçüde yardım eder. Musikide sesin dinlenmesine ayrılmış olan bütün o kısım da bize düzen için verilmiştir. Çünkü, hareketleri ruhumuzun düzenli devirleri ile aynı özden olan Musa'lar ile düşünce bağlılığı olan insana, bugün sanıldığı gibi hiçte kendisine düşünüşsüz bir zevk vermeye yarayan bir şey gibi görünmez. Tam tersine olarak Musa'lar onu bize ruhumuzun, içimizde düzenini kaybetmiş olan devirli hareketlerini birbirine uydurmaya, düzene sokmaya girişen bir yardımcısı olarak vermişlerdir. Aynı tanrılar insanların çoğunun huyundaki ölçü, zariflik noksanlığını gidermek için de ritmi vermişlerdir” (Platon, 1989: 58, 47d).

Platon, *Timaios* isimli eserinin bir yerinde hava ile nasıl soluk alıp verdiğimizden bahsetmektedir. Bunu anlatırken şu örneği kullanmıştır: “Tıpkı bize tiz veya kalın görünen hızlı veya ağır olan, bizde meydana getirdikleri hareketler eşitsiz olduğu zaman bize ahenksiz, eşit olduğu zaman da ahenkli gibi gelen sesler için olduğu gibi. Çünkü daha hızlı olan sesler yavaşlayıp kendilerine benzeyenleri bulmaya başladıkları zaman arkalarından gelen daha ağır sesler onları yakalar ve ister. Fakat bu itme başka türlü bir hareket değildir: Onlara daha hızlı olan ve durmak üzere bulunan seslerle ahenkli olarak daha ağır bir hareketin başlangıcını eklerler, *böylece tiz ve kalın sesin birleşmesinden bir tek tesir meydana getirip cahillere zevk, ölümlü hareketlerde tanrılık ahenginin taklidini gören bilginlere de mantığa dayanan yüksek bir sevinç verirler*” (Platon, 1989: 117, 80a-b). Mevlana’nın düşünce biçimine yakın olan bu görüşler evreni anlamlandırmaya çalışan insanlar için aydınlatıcı niteliktedir. Platon’a göre bireyin iyi bir *ethos* sahibi olabilmesi için güzel müzikle ruhunu doyurması gerekmektedir. Bunun yanı sıra kötü müzik türlerine de değinen Platon, onun yozlaşmaya mahal vermeyen bir yapı olmasını ister. Bu yüzden *Devlet*’inden iki makamı çıkarır. Bu makamlar Lydia ve İonya’dır. Bu makamların insanlara hüznün ve sarhoşluk verip, içki masalarında dinlenilmesinden dolayı yararsız olduğuna vurgular yapmaktadır (Platon, 2017: 90). Nitekim altı yıl boyunca İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı’nda öğretim görevlisi olarak çalışan Arif Sağ’da Türk halkından bir zamanlar arabesk müzik yaptığı için “Bir dönem halkıma ihanet ettim” diyerek özür dilemiştir.¹⁶

1.4. Makro Ölçekte Ses

1.4.1. Uzayda Ses Var Mı?

Sesin fiziksel anlamda meydana gelmesi için gerekli olan dört koşulundan bahsetmiştik. Felsefe bize şunu öğretir, evrende ki her şey karşıtıyla birlikte var olur. Bu her ne ise onun bir karşıtı mutlaka bulunmalıdır. Örneğin; Konumuz olan müzikte sesler vardır ve bunun yanında bir de esler vardır. Es bir müzik terimi olmasının yanında sessizliğin bir ifadesidir. Notaların karşıtı olarak müzikte ki yerini alır. O zaman sessizliğin karşıtı da sestir diyebiliriz. Eğer durum böyleyse bize sessiz bir ortam olarak görünen uzayın içinde de ses olmalıdır. Bilinen fizik kurallarına göre sesin iletilmesi için uygun bir ortama ihtiyaç olduğunu biliyoruz. Bu duruma göre uzay boşluğunda sesin yayılması olanaksız gibi görünebilir. Geçmiş konularda maddenin dördüncü hali olan plazma haline sadece isim olarak değinilmişti. Irving Langmuir¹⁷, iyonize¹⁸ olmuş gazın son evresine plazma adını vermiştir. Bu iyonlaşma işlemi ise ısınan gazın son evresinde ki bir elektronun, çekirdeğin çekim alanından kurtularak elektron uzayı denilen serbest bir alan meydana getirmesiyle oluşur. Bu şekilde maddeye yeni bir şekil verilir. Elektron olarak eksik olan atom, pozitif bir yüke sahip olur ve yeterli ısıda olan

¹⁶ <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/magazin/usta-sanatci-arif-sag-bir-donem-halkima-ihanet-ettim-40724106>

¹⁷ Amerikalı Nobel kimya ödülüne sahip kimyager.

¹⁸ Elektron olarak veya vererek gerçekleşen, bir atom veya molekülü iyona dönüştürme aşaması.

maddenin iyonlaşması devam ederek sürekli bir hal alır. Bu devamlılıktan iyon bulutları oluşmaya başlar ve atomların bazıları da nötr olarak kalır. Meydana gelen bu karışım plazma ismiyle anılmaktadır. Uzayda hava yoktur ama plazma vardır ve ses, elektromanyetik dalgalar şeklinde bu plazmalar sayesinde yayılmaktadır. Tanrı, Big Bang ile varlığa getirdiği evrenin sesini ilk sestten itibaren elektromanyetik dalgalar ve mekanik dalgalar olarak hiyerarşik bir biçimde evrenin her yerine varlık alanı olarak taşımıştır. Big Bang ile varlığa gelen bu kozmik ses dalgalarına baryon¹⁹ akustik salınımı da denmektedir. Plazmaya örnek olarak kuzey ve güney ışıkları, Güneş ve Güneş rüzgarları, yıldızlar, dev nebular, yıldızlar arası gaz bulutları, şimşek, yıldırım, kuyruklu yıldızın kuyruğu verilebilir.

Big Bang teorisiyle ses dalgalarının yayılımı düşüncesi NASA'nın da araştırma alanı içinde yer almaktadır. NASA, yıldızlar arası gaz bulutları içerisinde ki plazmalar üzerinden yayılan elektromanyetik dalgaları dönüştürerek kayıt altına almaktadır. NASA, uzayda manyetik alanlara sahip olan bölgelerde bulunan elektronların ses ile etkileşimlerini kayıt altına almak için bazı uzay araçlarından yardım almakta ve bazı misyonlar oluşturmaktadır. NASA'nın Goddard Uzay Uçuş Merkezi konuyla ilgili şunları belirtmektedir: "Uzay sessiz değil. Bu, doğru araçlarla duyabildiğimiz yüklü parçacıklarla doludur. Van Allen Probes misyonu NASA bilim adamlarının yaptığı da tam olarak budur. Misyon tarafından kaydedilen sesler, bilim adamlarının yaşadığımız dinamik uzay ortamını daha iyi anlamalarına yardımcı oluyor, böylece uyduları ve astronotları koruyabiliyoruz. Sesler, bazılarında uluyan kurtlar veya cıvılcıvıllıklar veya uzaylı uzay lazerleri gibi geliyor.

Ancak bu dalgalar böyle bir yaratık tarafından yaratılmaz, bunun yerine elektrik ve manyetik alanlardan yapılırlar. Bir uzay aracına atladıysanız ve başınızı pencereden çıkardığınızda, bu sesleri Dünya'da ki sesler gibi duyamazsınız. Çünkü basınç dalgalarının yarattığı sesin aksine, bu uzay müziği plazma dalgaları olarak bilinen elektromanyetik dalgalar tarafından yaratılır. Bu dalgaların yarattığı ritmik kakofoni kulaklarınıza gelmeyebilir, ancak NASA'nın Van Allen Probları onları dinlemek için özel olarak tasarlanmıştır. Örneğin; Van Allen Probları, üzerindeki Elektrik ve Manyetik Alan Aracı Süitinin ve Entegre Bilim -EMFISIS- alet grubunun bir parçası olan Waves aleti, hem elektrik hem de manyetik dalgalara duyarlıdır. Manyetik alanda değişiklikleri arayan üç arama bobini manyetometresinin yanı sıra üçlü elektrik sensörü ile onları araştırır. Tüm araçlar mümkün olan en az miktarda güç kullanılırken son derece hassas olacak şekilde özel olarak tasarlanmıştır. Örneğin; 0.5 kHz'in altında ki ses, proton ısıklık çalar olarak bilinir. Bu dalga türleri, elektronlarla değil, protonların hareketi ile etkileşime giren yıldırım çarpmasıyla tetiklenen ısıklıkların bir sonucu olarak üretilir. Son zamanlarda, NASA'nın Juno misyonu, Jüpiter çevresinde yüksek frekanslı ısıklık sesleri kaydetti ve ilk kez başka bir gezegenin etrafında duyuldular. Aydınlatıcı ısıklara ek olarak bir plazma dalgası,

¹⁹ Parçacık fiziğinde üç kuarktan ya da üç anti-kuarktan oluşan atomaltı parçacıklarına verilen isim.

dalgaların elektronlarla etkileşime girme şekline ve boşlukta nasıl hareket ettiklerine bağlıdır. NASA bilim adamları bu dalgaları müzikal ilgi için değil, yaşadığımız dinamik uzay ortamını daha iyi anlamamıza yardımcı oldukları için kaydediyorlar”.²⁰

Müzikal ilgi için de uzayda ki hareketleri ses dalgalarına dönüştüren bilim insanları var. İngiltere’de ki farklı üniversitelerde görev yapan Dr. Domenico ve Dr. Genevieve, Mars gezegeni üzerinde bulunan bulut hareketlerini sese dönüştürerek müzikal aralıklara yerleştirmişlerdir. Buna veri sonifikasyonu adı verilmektedir. Bunu yapabilmek için NASA’nın Pleiades isimli bilgisayar verilerini kullanmışlardır. Daha sonra müzikolog ve flüt icracısı Dr. Alyssa Schwartz bu melodileri enstrümanıya seslendirerek kayıt altına almıştır. Bilim insanları bu deneyimi: “Gerçek müziği yaratabilmek için gerçek bilimsel verileri kullandık. Böylece Alyssa, Mars’taki bulutların hareketlerinin şeklini çalabildi” diyerek belirtmişlerdir²¹. Bu melodiye www.youtube.com adresinden *NASA Mars Ringtone: Sonification for NASA@SC20* ismiyle ya da Şekil 3.4’te ki karekoddan ulaşabilirsiniz.

Şekil 3.4. Karekod

Uzayda ki ses yayılımını her boyutta inceleyen NASA, Güneş patlamalarından oluşan ses dalgaları üzerine de araştırmalar yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir. Iowa Üniversitesi Profesörü ve uzay fizikçisi olan Dr. Don Gurnett, Voyager, Cassini, Galileo gibi uzay araçlarının yardımlarıyla uzay boşluğuna yakın elektrik yüklü plazmalardan geçen dalgaları kaydetmektedir. Gurnett: “Bir alıcı, radyo dalgalarını ses dalgalarına dönüştürdüğü gibi, kaydedilen plazma dalgalarını sese dönüştürüyor.

²⁰ <https://blogs.nasa.gov/sunspot/2018/12/11/eavesdropping-in-space-how-nasa-records-eerie-sounds-around-earth/>

²¹ https://www.indyturk.com/node/273981/bi%C2%B7li%C2%B7m/nasadan-mars-m%C3%BCzi%C4%9Fi-k%C4%B1z%C4%B1l-gezegenin-bulutlar%C4%B1ndaki-hareketler-sese-d%C3%B6n%C3%BCr%C5%9Ft%C3%BCr%C3%BCld%C3%BC?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle

Yaklaşık 40 yıldır topladığım ses kasetleriyle dolu bir karton kutum var" demektedir.²² Gurnett, NASA'nın Cassini uzay aracını, Güneş'te gerçekleşen patlamaların seslerini kaydetmek için de kullanmıştır. Gurnett, "Ses, daha düşük bir frekansa düşmeden önce yüksek bir frekanstan başlayarak Güneş patlamasından çıkan elektronlar tarafından üretiliyor" demiştir.²³ Grammy ödüllü Kronos Quartet isimli bir oda müziği grubu ise Gurnett'in bu kasetlerinden derlenen bir dizi eserler seslendirmiştir. 2002 yılında bestelenen bu eserleri 2019 yılında albüm olarak çıkarmıştır. Eserlerin bestecisi olan Terry Riley, Satürn, Jüpiter, Mars ve diğer gezegenlerden elde edilen elektromanyetik ses dalgalarından ilham alarak bu albümü meydana getirmiştir. Albümün bazı eserlerinde bu elektromanyetik ses dalgalarını da kullanmıştır. Riley: "Bu materyali dinlemek ve milyonlarca mil öteden geldiğini fark etmek eşsiz bir deneyimdi" demiştir.²⁴ *Terry Riley: Sun Rings* ismi ile www.youtube.com adresinden ya da şekil 3.5'te ki karekoddan dinlemeye değer bu ilginç albüme ulaşabilirsiniz.

Şekil 3.5. Karekod

Başka bir besteci olan Rus asıllı İngiliz Gustav Holst ise 1914-1916 yılları arasında *The Planets* isimli bir süit yazmıştır. Astronomi, astroloji ve mitolojiden etkilenen Gustav Holst bu sayede gezegenler süitini kaleme almıştır. Astrolojiyle gezegenlerin bağlantısını araştırarak gezegenlerin insanlar üzerinde etkilerinin olduğu düşüncesine varmıştır. Okuduğu bir astroloji kitabından etkilenerek kendi doğum haritası üzerinden yeni bir ses dünyası keşfetmek adına meditasyonlar yapmıştır (Araz, 2019: 71). Yaptığı meditasyonlar sonrasında sezgisel olarak bir bilgiye varmış olacaktır ki dünya üzerinde başka bir benzeri olmayan gezegenler süitini yedi gezegen için bestelemiştir. Holst'un gezegenleri sıralama şekli kendine has olup güneş sistemine göre gitmemektedir. Yaptığı sıralamanın kaderimizin yedi etkisi ve ruhumuzun yedi bileşenine dayalı olarak astrolojiyle bağlantılı olduğunu söylemiştir (Araz, 2019: 73). Yaşamın ilerleyişini anlattığı bu süitinde gençliğin verdiği hareketlilikten yaşlılığın bilgeliğine doğru bir sıralama yapmıştır. Son gezegenle yaşamın sonlanışını

²² <https://www.jpl.nasa.gov/news/news.php?feature=829>

²³ <https://www.jpl.nasa.gov/news/news.php?feature=532>

²⁴ <https://www.jpl.nasa.gov/news/news.php?feature=829>

anlatmaktadır. Aynı zamanda eser dünyevi olandan ruhani ve ölümsüz olana doğru bir yolculuğunda temsilidir (Araz, 2019: 73). Sırasıyla bölümler şöyledir:

1. Bölüm: Mars-Savaşı Getiren: Bu bölümde Roma mitolojisinde ki savaş tanrısı olan Mars'tan esinlenmiştir. Antik Yunan'da Mars'ın karşılığı Ares'tir. Allegro bir şekilde bölümün başından itibaren ve sert bir yürüyüşle savaşa giden bir ordu çağrıştırılmıştır ve savaş teması işlenmektedir.
2. Bölüm: Venüs-Barışı Getiren: Roma mitolojisinde aşk tanrıçası olan Venüs, Antik Yunan'da Afrodit'e karşılık gelmektedir. Aynı zamanda huzurun ve barışın tanrıçasıdır. Bu bölümde savaştan sonra gelen barışın teması işlenmiştir. Adagio²⁵ bir tempodadır.
3. Bölüm: Merkür- Kanatlı Ulak: Roma mitolojisinde Merkür, tanrılara haber getirip-görürerek onlara elçilik yapmaktadır. Tanrıların en hızlısı ve en kurnazı kabul edilir. Antik Yunanda ki karşılığı Hermes'tir. Şakacı, sevimli ve çocuksu bir karaktere sahiptir. İslam felsesinde ki karşılığı ise Hz. İdris'tir. Holst bu bölümü scherzando²⁶ bir tempoda işlemiştir.
4. Bölüm: Jüpiter-Neşeyi Getiren: Roma mitolojisinde ki en güçlü, en zeki ve tanrıların lideridir. Antik Yunanda ki karşılığı Zeus'tur. Roma inanışında halkıyla arasında kuvvetli bir bağ olan, savaşlarda halkına her anlamda yardım eden ve onları koruyan bir tanrıdır. Bu özellikleri sebebiyle onu neşe veren olarak tanımlamıştır. Bu bölümü allegro giosoco²⁷ tempoda işlemiştir (Araz, 2019: 81). Bölümün bir yerine bir İngiliz ilahisinin melodisini eklemiştir.
5. Bölüm: Saturn-Yaşlılığı Getiren: Roma mitolojisinde zamanın efendisi olarak kabul edilir. Antik Yunanda ki karşılığı Kronos'tur. Mitolojide zamanla beraber yaşlılığı getirdiğine inanılmaktadır. Besteci bu bölümde ritmik bir tema olan senkopu²⁸ kullanmış ve bu ritimle saatin işleyiş sesine vurgular yapmıştır (Araz, 2019: 84).
6. Bölüm: Uranüs-Büyücü: Antik Yunan mitolojisinde ki karşılığı Prometheus'tur. Kozmik enerjiye sahip olan bir tanrı olup uzay ile de bağdaştırılmaktadır. Ancak Holst bölüme verdiği büyücü ismini ilgilendiği bir başka astrolojik alan olan tarot kartlarından almıştır. Tarotta ki ilk kartın

²⁵ Ağır anlamına gelen müzik terimi.

²⁶ Esprili ve şakacı anlamına gelen müzik terimi.

²⁷ Hızlı ve eğlenceli anlamına gelen müzik terimi.

²⁸ Ritim kalıpları içerisinde ki aksak ritmi temsil eden müzik terimi.

ismi büyücüdür ve enerjiyi temsil etmektedir. Uranüs'ün diğer mitolojik özelliklerine benzettiği bu karttan dolayı bu isimi vermiştir (Araz, 2019: 86).

7. Bölüm: Neptün-Gizemli: Antik Yunan mitolojisinde ki karşılığı Poseidon'dur. Denizlerin ve boğuk belirsiz uğultuların tanrısı olarak kabul edilmektedir. Bu özelliğinden dolayı bu bölüme gizemli adını vermiştir. Neptün gezegen olarak en son gezegendir ve yaşamın son halkasını temsil etmektedir (Araz, 2019: 87).

Eşi ve benzeri olmayan bu süite *Gustav Holst: The Planets* ismiyle www.youtube.com üzerinden ya da şekil 3.6'da ki karekoddan ulaşabilirsiniz.

Şekil 3.6. Karekod

Fazıl Say'ın da son eseri olan *Mezopotamya Senfonisinde* Ay ve Güneş isimli iki bölüm bulunmaktadır.

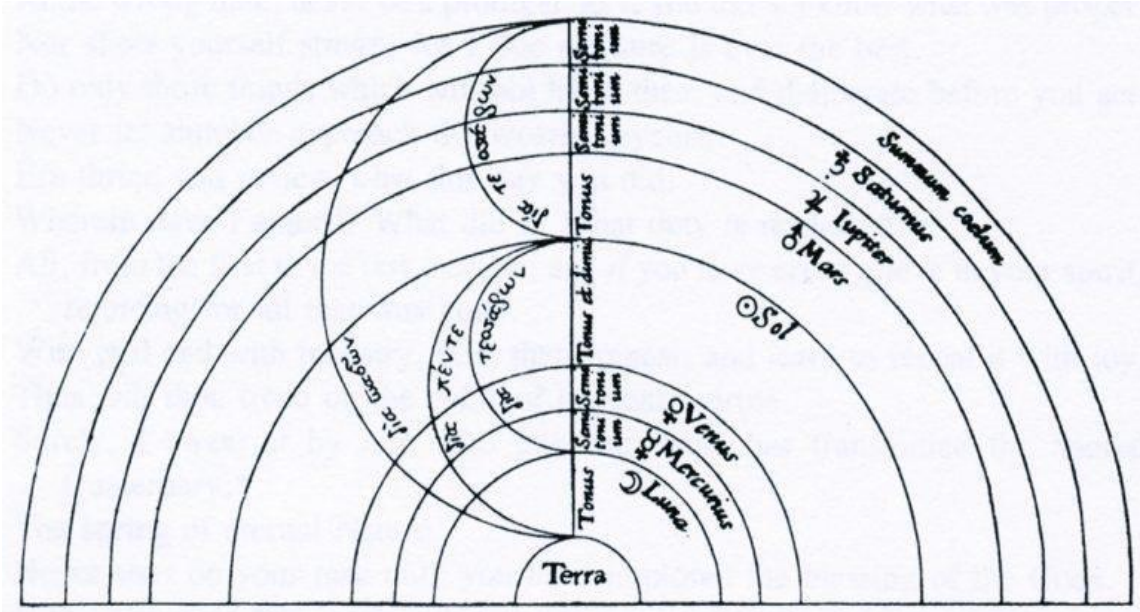
2. EVRENİN ARMONİSİ

Harmonia, Yunan mitolojisinde ki aşk tanrıçası Afrodit ve savaş tanrısı Ares'in kızıdır. Mitolojide uyumu ve dengeyi temsil etmektedir. Antik Yunan'da evreni anlatan uyum ve düzen olarak kullanılmaktadır. Günümüzde müziksel temalarda ki uyumu anlatmak için de kullanılır. Harmonia, zıtların birliği düşüncesinden ortaya çıkmıştır ve kendini en yoğun biçimde Pythagoras okulunda gösterir. Bu okula göre evrende her şeyin bir karşıtı vardır ve bu diyalektik, üçüncü bir şeyi beraberinde getirmelidir ki buna harmonia denmiştir. Evren tüm karşıtlarıyla bir uyum içerisindedir ve evrene ilk olarak kozmos adını da Pythagoras okulu vermiştir (Arıcı, 2005: 38). Bilim de bize evrende ki herşeyin bir yasayla birbirine bağlı olduğunu söyler. Kısacası Gravitasyon=Armoni'dir. Nuh suresi 15. Ayette ise şu ifadeler yer almaktadır: **“Allah, yedi göğü ahenkli bir bütün olarak yarattı”**. Tanrı burada birinci kat sema olan evrenden ziyade yedi kat semayı armoniyle birbirine bağladığını dile getirmektedir. Semaların büyüklüğünü tahayyül etmek zordur. Ama bu yedi kat semanın her biri bir notayı temsil ediyor olabilir ve bu ayette çok daha büyük bir uyumdan bahsedilmektedir. Bu muazzam büyüklüğün müziksel uyumu büyük bir bestecilik durumunu gerektirir ki bu da Tanrı'nın kendisidir. Kozmik müzik ise notaların armoni içerisinde ki hareketleri ve oran orantıları ile gezegenlerin kendi hareketleri ve diğer gezegenlere olan orantılarıyla aynı anlayışa sahip olmasıyla alakalı olduğu görülmektedir. Kozmik müzik dediğimiz uzay semasının (1. kat sema) armonisi düşünürler üzerinden değerlendirilecektir.

2.1. Kozmik Sesin Felsefi İzdüşümleri

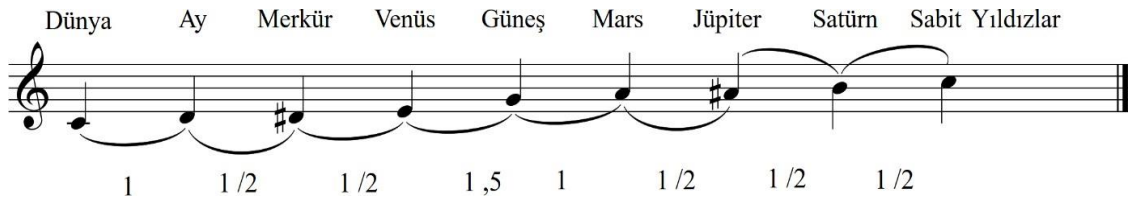
2.1.1. Pythagoras, Muhyiddin İbnül Arabi ve Hz. İdris

Sesin sayılarla ulaşılan ahenginden sonra bu birlikteliğin evrende olmasının gerekliliği düşüncesi Pythagoras ve okulunun temel öğretisi haline gelmiştir. Bu öğretilere göre belli müziksel oranlara ve sayılara göre dizilen her gezegen ve takım yıldızı, evrenin armonisini teşkil etmektedir. Zeus'un tahtı ve kulesi olan yıldızlar onlara göre evrenin odak noktası olmakla birlikte ölçünün de birliğidir. Sabit olan yıldızlar ise doğudan batıya doğru kendi eksenleri içerisinde hareket halindedir (Sena, 1975: 140). Pythagoras, hareket eden her şeyin bir sese sahip olduğunu göz önünde bulundurarak, gezegen ve yıldız hareketlerinin biz duyamasakta bir armoni oluşturduğunu düşünmektedir. Bu sesler ona göre tanrısal bir konser niteliğindedir (Sena, 1975: 141). Bu teorisine *Kürelerin Armonisi* denmektedir. Bu armoni sayı ve müzik ile evrenin olması gereken nihai uyumunun bir ifadesidir.

Şekil 3.7. Pythagoras'ın gezegenlere verdiği aralıklar

Pythagoras tarafından her gezegen, müzikal bir aralığa göre dizilmiştir. Pythagoras bu aralıkları Dünya'dan Ay'a bir tam ses, Ay'dan Merkür'e yarım ses, Merkür'den Venüs'e yarım ses, Venüs'ten Güneş'e bir buçuk tam ses, Güneş'ten Mars'a bir tam ses, Mars'tan Jüpiter'e yarım ses, Jüpiter'den Satürn'e yarım ses, Satürn'den sabit yıldızlara yarım ses olarak belirlemiştir. Günümüzün müzikal ifadesiyle aralıkları, 1 tam 2 yarım 2,5 tam 3 yarım olarak belirlemiştir.

Şekil 3.8. Pythagoras'ın gezegen aralıklarının doğal majör dizi üzerinden karşılıkları

Müzikte en uyumlu kabul ettiği beşli aralığa da güneşi yerleştirmiştir. Ama bazı kaynaklar evrenin armonisinin Pythagoras'ın Mısır'da Hermetik ezoteriyi öğrendiği Memphis tapınağına kadar uzandığını göstermektedir. Bu kaynaklara göre Hermes, Pythagoras'tan çok daha önce evrenin Tanrı'nın en güzel bestesi olduğunu söylemiştir. Hermes, İslam kaynaklarına göre Hz.İdris'tir. Bazı İslam alimlerince hikmetin kaynağı olmakla birlikte, bilgelerin de ilkidir (Çetinkaya, 2018: 2). Nitekim Hz. İdris için

Meryem suresi 57.ayette **“Biz onu yüce bir mekana yükseltmiştik”** denilmektedir. Bu ayetten de yola çıkararak Hz. İdris bulunduğu yerden evrenin armonisini ilk dinleyen insan olabilir. Muhyiddin İbnül Arabi *Filozof ve Sufi Metafizik* isimli kitabında ruhani bir yolculuğa çıkan iki insandan bahseder. Biri peygambere uyan ve onu taklit eden diğeri de akılla hareket eden akılcı diye tabir ettiği birisidir. Ay’dan itibaren sırasıyla gezegenleri gezmektedirler. Peygambere uyan aya geldiklerinde ayın suretinde Hz. Adem’i görür. Akılcı ise Ay’ın yer yüzüne olan etkilerini görür (gel-git vs. gibi). Bu iki insanın devam eden yolculuklarının dördüncü mertebesi için şöyle demektedir: *“Onlar, bütün göklerin kalbi olan orta göğe yönelmek isterler. Oraya girdiklerinde ise taklitçi İdris peygamber ile karşılaşırken akılcı Güneş yıldızıyla karşılaşır”* (Arabi, 2015: 79). Pythagoras için önemli bir uyumu temsil eden Güneş, Arabi için de göklerin kalbi olarak nitelendirilmiştir. Göklerin kalbine yükseltlen İdris peygamber, Tanrı’nın bu bestesini en iyi duyan ilk kişidir ve evrenin manevi anlamda bir frekansının olduğu düşüncesi de ilk kez Hermetik kozmoloji öğretisiyle önce Yunanlılara ardından İranlılara ve son olarak da İslam temelli İshraki okuluna kadar gelmiştir (Çetinkaya,2018: 2).

2.1.2. Platon

Platon da Pythagorasçı geleneği sürdürerek evrensel bir uyumu ve onun gerekli olmasını düşünür. *Devlet* kitabında Er isimli kahraman bir askerden bahsetmektedir. Er bir savaşta ölür ve tam gömüleceği sırada dirilerek öteki tarafta gördüklerini anlatmaya başlar. Çünkü öteki tarafta ki yargıçlar orada gördüğü şeyleri dünyada ki insanlara anlatmak için Er’i görevlendirdiklerini söylemektedir. Olan biteni izleyen Er, kötü ruhların ve iyi ruhların nasıl bir sürece tabi tutulduklarına şahit olmuştur. Gün gün kötü ruhların seyrini anlatır ve daha sonra ise ruhların sekizinci gün yola çıktıklarından ve göğü tutan bir ışık kümesinin varlığından bahsetmektedir. Gökkuşağından daha ihtişamlı olan bu ışık Platon’a göre uzayın kendisidir. Işığın merkezine gelen ruhlaronun göğün merkezine bağlı olduğunu anlarlar. Uzayda ki gezegenlerin dönüşlerini ise Erin ağzından şu örneklerle anlatmaktadır: *“Şekil olarak sıradan bir ağırşaktır²⁹, ama yakından bakınca aslında içi boş büyük bir ağırşak olduğu ve içine, ona benzeyen, ama ondan daha küçük bir ağırşağın yerleştirilmiş olduğu fark edilir. İç içe giren kutular gibi, ikinci ağırşağın içinde üçüncü, üçüncünün içinde dördüncü vardır ve onların içindede sırayla küçülen dört ağırşak daha konuludur. Yani iç içe geçmiş, ortak merkezli ve kenarları dışarıdan görülen sekiz ağırşak vardır ve bunların hepsi tek bir ağırşak meydana getirir. Bu tek ağırşak, sekizinci ağırşağın merkezinden geçen bir mile sarıdır; en dıştaki birinci ağırşak en geniş kenarlara sahiptir. Altıncısı birinciden daha dardır; sonra kenarlar sırasıyla dördüncü, sekizinci, yedinci, beşinci, üçüncü ve ikinciye doğru daralır. En dar kenara sahip ağırşak ikincisidir. En büyük ağırşak oldukça renkli kenarlara sahiptir, yedincisi en parlak olanıdır; sekizinci ise rengini yedinci ağırşağın yansıttığı ışıktan alır. İkinci ve beşinci dairelerin renkleri birbirine benzer ve diğerlerinden daha derindir. Üçüncü ağırşak ise aralarında en mat olanıdır; dördüncüsü*

²⁹ Elle ip eğirme işleminde kullanılan ortası delik halka şeklinde ki disk.

kırmızı, altıncısı ise hemen hemen üçüncü ağırşak kadar mattır. O ana mil bir bütün halinde kendi çevresinde düzenli bir hızla döner, ama döndükçe içindeki yedi daire daha yavaş bir hızla ve tam tersi yönde hareket eder; ağırşaklardan en hızlı döneni sekizincidir ve ondan sonra, ondan daha az hızlı dönen parçalar olarak eşit hızla dönen yedi, altı ve beşinci ağırşaklar gelir. Dördüncü ağırşak, döngüsünü diğerlerinden daha yavaş tamamlar ve ondan sonra sırayla üçüncü, ikinci ve birinci ağırşaklar gelir. Ana milin kendisi, zorunluluğun dizleri üzerinde döner.³⁰ *Her ağırşağın üzerinde ağırşak diskiyle beraber dönen sekiz denizkızı oturur; her denizkızı ayrı bir nota okur ve bu sekiz nota tek bir senfoni oluşturur*” (Platon, 2005: 298, 614b). Şimdi, bütün bu düşüncelerden yola çıkarak yaptığı hesaplamalarla gezegenlerin çıkarabileceği ses aralıklarını akademik anlamda ortaya koymaya çalışan Kepler’e değinilecektir.

2.1.3. Kepler

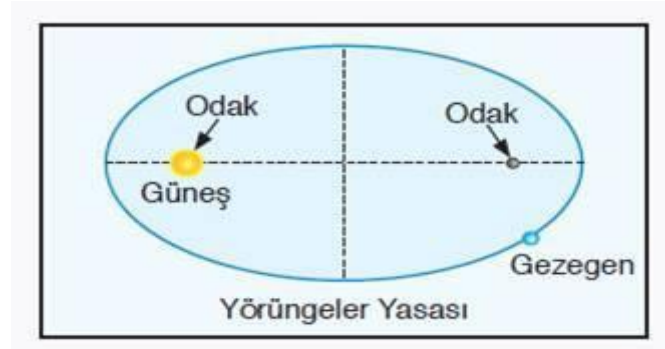
Kepler, Alman matematikçi ve gökbilimcidir. Astronomiyi felsefenin alt dalı olarak gördüğü için aynı zamanda filozof olarakta kabul edilmektedir. Kendisini Pythagoras ve Platon’un çırağı olarak görmektedir. Kepler, Kopernik’in öne sürdüğü güneş merkezli bir evreni düşünmekteydi. Yaşadığı dönem içerisinde öğrencisi olduğu Tycho Brahe’nin gök haritalarında ki gezegen konumlarını hocasının ölümünden sonra üç hareket yasasıyla açıklamıştır. Newton daha sonra Kepler’in bu yasaları ile kendi kütle çekim kanunu arasında ki tutarlılıktan yola çıkarak kendi hareket kanunlarını açıklamış ve Kepler’in üç yasasını kanıtlamıştır.

Kepler’in yasaları ise şöyledir:

1. Yasa

Yörüngeler yasası olarak adlandırılan bu yasaya göre her gezegen, odak noktalarının birinde Güneş’in bulunduğu, elips bir yörünge üzerinde, Güneş’te kendi odak noktasında ki yörüngede hareket eder. Elips basık çember olarak düşünülebilir. Bir çemberin merkez noktası ile odak noktası aynıdır ama bir elipsin merkezine oranla odak noktası iki tanedir. Güneşte bu odak noktalarından hangisindeyse yasaya göre diğer gezegenler o yörünge düzleminde bir elips çizerler.

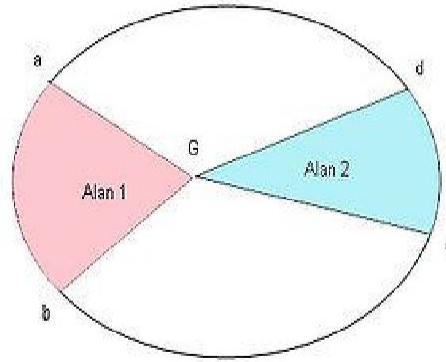
³⁰ Platon burada sabit yıldızlar ve gezegen hareketlerinin bir yasaya bağlı olarak gerçekleştiğinden bahsetmektedir.

Şekil 3.9. Kepler'in birinci yasası

2. Yasa

Eşit alanlar yasası olarak bilinen bu yasa Güneş'in merkezinden bir gezegenin merkezine çekilen çizginin eşit zaman aralığında eşit bölgeyi taraması üzerine dayalıdır. Bu yasayı bir örnekle açıklamak gerekirse Venüs'ün eliptik yörüngesinde hareket ederken bir A noktasından B noktasına bir haftada ulaştığını düşünelim. Güneş'in odak noktasında olduğu birinci yasaya göre A noktasına ve B noktasına Güneş'i merkez alarak ve ona da G harfini vererek iki çizgi çekelim. Gezegenin A'dan B'ye giderken izlediği yol, güneşten A ve B noktalarına çizilen çizgiyle AGB noktası adını verdiğimiz bir bölge oluşturacaktır. Buna tabanı eğri bir AGB üçgeni de diyebiliriz. Başka bir konumda olan aynı gezegenin C noktasından D noktasına yine bir haftada hareket ettiğini düşünürsek AGB bölgesinde oluşan alanın CGD bölgesinde oluşan alana eşit olması gerekmektedir. Örnekte görülen AGB bölgesinde ki alan-1 ile DGC bölgesinde ki alan-2 bu yasaya göre aynı taramayı yapmaktadır.

Şekil 4.1. Eşit alanlar yasası

Bu yüzden gezegen, yörüngesinin herhangi bir konumunda Güneş'e bir diğer konumuna göre farklı açıda ve farklı uzaklıkta olacaktır. Uzak olduğu zaman ile yakın olduğu zaman arasında herhangi bir fark olmaması için yani aynı alanı tarayabilmek adına gezegenin Güneş'e yakın olduğu zamanda daha hızlı hareket etmesi

gerekmektedir. Uzak olduğu zamanda ise daha yavaş. Böylece gezegenin Güneş'e yaklaştığında ki çizgisel hızı ve kinetik enerjisi artarken potansiyel enerjisi azalmakta ama toplam enerjisi bu yüzden değişmemektedir.

3. Yasa

Bu yasaya göre bir gezegenin dolanım periyodunun karesi ile hareket ettiği elipsin yarıçapının küpü doğru orantılıdır. Formül olarak $T^2/R^3 = \text{Sbt. bir sayı}$ olarak ifade edilmektedir. Örneğin; Dünya'nın Güneş'e olan ortalama uzaklığı r iken başka bir gezegenin ortalama uzaklığı $4r$ ise ve Dünya Güneş'in etrafında 1 yılda dolanım sağlıyorsa bu formüle göre diğer gezegen dolanımını 8 yılda sağlamaktadır. Kepler gezegenlerin ana eksen uzunluklarını ölçebilmek için Güneş'e olan perihelion ve aphelion değerlerini hesaplamıştır. Perihelion bir gezegenin Güneş'e en yakın olduğu zamanın, aphelion ise en uzak olduğu zamanın mesafesini belirtmektedir. Kepler bu iki değeri toplayıp ikiye bölerek ortalama bir hesap çıkarmıştır. $R_{\text{ort}} = (R_{\text{min}} + R_{\text{max}})/2$. Bu üçüncü yasaya armonik yasada denmektedir.

Kepler, Pythagoras ve Platon'un evrenin armonisi olarak değindiği kozmik uyuma akademik olarak en fazla katkıyı sağlayan bilim insanıdır. *Harmonices Mundi* isimli kitabında alemin ahengini şu şekilde açıklamaktadır: “Tüm yaratılan alem, düşünceler ve ruhlar düzen içinde, tüm maddesel varlıklarda olduğu gibi hayret vericibir senfoniden ibarettir. Her şey karşılıklı ve çözülmez bir ilişkiyle birbirine bağlıdır. Veher şey ahenkli bir bütün teşkil eder. Tanrı bile en yüce bir ahenktir. Zira Tanrı bizi kendi düşüncesinde yaratmış ve bize ahenk, düşünce ve duygusunu vermiştir. Var olan her şey canlıdır ve yaşar. Her şey birbirine bağlıdır ve birbirini izlemektedir” (Sena, 1975: 122).

Daha sonra eline geçen Batlamyus'un müzik ile ilgili olan *Harmonika* kitabını incelemiş ve bu kitabın Cicero'nun müzikle ilgili olan *Scipio* eseri gibi hoş bir Pythagoras rüyasına benzediğini dile getirmiştir. Sadece Batlamyus'un: “Bir gezegen ufukta yükselirken müziksel olarak bir yükseliş gösterir ve alçalırken müziksel olarak bir düşüş gösterir” düşüncesini kendisine çok yakın bulmuştur (Cirillo, 2009: 10). Çünkü bu kendi teorisine uygun bir düşünce biçimidir. Daha sonra Kepler, Prag'da Türk bir din adamının saray müzisyenleriyle beraber seslendirdiği bir ilahiye şahit olur. Din adamının kullandığı melodileri akıcı bulmakla birlikte aralıkları farklı olarak değerlendirmiştir (Pesic, 2014: 75). Bunları kayıt altına alan Kepler, daha sonra melodiyi Gregoryen ilahisi üzerinden sol minör tonunda armonilemiş ve *Harmonices Mundi* adlı eserinde bu konuya yer vermiştir (Pesic, 2014: 76).

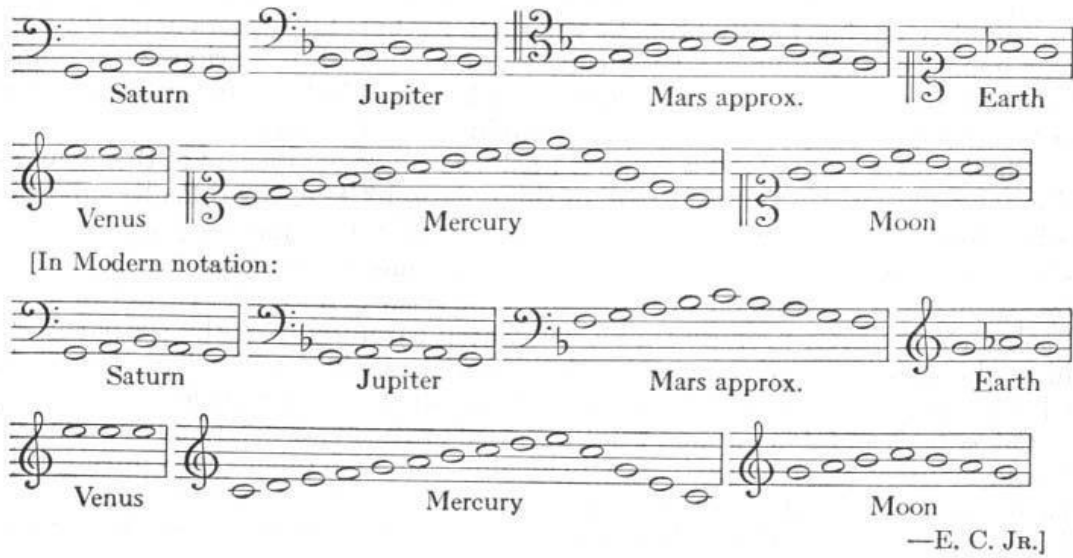
Şekil 4.2. En üstte ki notalar Türk din adamının seslendirdiği ilahiye aittir. Ortada ki notalar ise Gregoryen ilahisi olan Victimæ Paschali'ye aittir. Sağ alt köşede ki notalarda sol minör (Gm) gamını içeren akor sesleridir (Pesic, 2014: 76).

İki melodide sol notasıyla başlamış birbirine yakın ezgilerle devam ederek yine sol sesiyle bitmiştir. Bu melodiler üzerinden değerlendirme yapan Kepler, Müslüman ve Hristiyanların aynı tanrıya inanmaları neticesinde aynı tonu kullandıklarını düşünmektedir (Pesic, 2014: 76). Kendisi de iyi bir Hristiyan'dır ve o da genel hatlarıyla sol majör ve sol minör tonu üzerinden gezegenleri armonilemiştir. O dönem için en uzak gezegen kabul edilen Saturn üzerinden hesaplamalar yaparak Pythagoras'ın müziksel aralıklarını kullanmış ve her gezegene nota değerleri vermiştir. Saturn gezegenini paydaya koymuş diğer gezegenlerin en uzak ve en yakın olduğu açısal hızlarının hesaplamalarını yapmıştır. Bulduğu sonuçları notaya dökmek için orantı kullanmış ve yaklaşık değerler üzerinden hesaplamıştır. Düşüncesine göre bir gezegenin perihelion mesafesinde bulunduğu sırada daha tiz seslere sahip olduğu ve aphelion zamanında ise daha pes seslere sahip olduğunu varsaymıştır. Bunu gezegenin kinetik enerjisinde ki artış üzerinden değerlendirmiş ve hızlanan gezegenlerde tizleşme yavaşlayan gezegenlerde pesleşme gibi bir düşünce geliştirmiştir.

aphelion of planet X aphelion of Saturn	perihelion of planet X aphelion of Saturn
aphelion of planet X perihelion of Saturn	perihelion of planet X perihelion of Saturn

Şekil 4.3. Kepler'in oranları

Bas seslere Saturn ve Jüpiter'i, tenor sese Mars'ı, altoya Dünya ve Venüs'ü sopranoya da Merkür'le Ay'ı koymuştur. Kepler'e göre gezegenlerin en uyumlu armoniyi oluşturdukları zaman Güneş'e en yakın oldukları anlardır, en uyumsuz oldukları zamanlarıysa en uzak oldukları anlardır. Şekil 4.4'te hesaplamalar sonucu gezegenlere verdiği notalar gösterilmiştir.

Şekil 4.4. Gezegenlerin nota değerleri

2.1.4. Mevlâna

Mevlâna, yıldızların dönüşleri ve evrenin uyumuyla ilgili olarak filozofların benimsediği düşünceleri benimsemektedir. Bu konuya *Mesnevi*'sinde şu şekilde yer vermiştir: “Hoşa giden bu musiki nağmelerini gökyüzünün ve gökyüzünde bulunan yıldızların dönüşünden aldık. Halkın tamburla çaldığı, ağızla söylediği sesler, gökyüzünün dönüşünden çıkan seslerdir” (Rumi, 2007a: 66, 4. cilt). Evrenin bir armonisi olduğunu kabul eden Mevlâna, düşüncesini daha da ileri taşıyarak yer yüzündebulunan müzik türlerinin yıldızlardan ortaya çıktığını belirtmektedir. Tamburdan çıkan sesin göklerle olan bağlantısına da dikkat çeken Mevlâna: “Tambur, yaşayış dediğin

bizim yaşayışımız diye gönülden nağmeler koparmış; can arısı, şu baldan mimarlık öğrenmiş” demektedir (Rumi, 2007b: 248, 1. cilt). Mevlâna, enstrüman seslerinin vermiş olduğu etkinin göklerle olan bağına atıflar yaparak, öğrenilen bu uyumun ay üstüalemlerle olan bağlantısını bizlere eserleri aracılığıyla söylemektedir.

2.1.5. İbrahim Hakkı

Alim, sosyolog ve mutasavvıf olan Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Marifetname* isimli bir kitap yazmıştır. Kitabında evrenin armonisine şu şekilde yer vermektedir: “Ey Aziz! Filozoflar ve astronomlar ittifakla feleklerin sayısının yirmi dört olduğunu bildirmişlerdir. Bunlar: Felek-i a’zam, sabit yıldızlar feleği, selase-i ulviyyenin (Zühal, Müşteri, Merih) üçer felekleri, Güneşin iki feleği, Zühre’nin üç feleği, Utarid ve Kameran dörder felekleridir. Bu yirmi dört felek, fasıllarında anlatıldığı gibi birbirinin içinde ve aralarında boşluk olmadan birbirlerine değmektedirler. Hareketleri de çeşitli olduğundan her felek başka bir perdeden sada verip gönül yükselten nağmelerle tesbih ve tehlil ederler. Hiç durmadan Yezdan’ın aşkının hareketi ile raks ve devran ederler. Feleklerin böyle hallerini aletlerle ve hesab ile rasad edenler, işitip ve seyr edip nice sırlarına vakıf olmuşlardır. Eflakin seslerini nağmelerini perdeleri ile zabt edip, usul ve fûrû’u, derecelerine göre hakimane olarak birbirine mecz edip, ruhlar için binlercema’cun ve lezzetli şerbetler yapmışlardır. Her bir makamı nice derde deva, nice hastalıklara şifa, nice tabiata safa, nice kalbe cila ve nice ruha gıda bulmuşlardır. Bu ilme tıbb-ı ruhani, hendese-i ruhani, kuvvet-i ruhani ve fenn-i musiki diye isim vermişlerdir” (Hakkı, 1999: 182).

Konuyla ilgili olarak İbrahim Hakkı, divan edebiyatı şairi Yusuf Nabi’nin *Hayriye-i Nabi* adlı manzum nasihatnamesinde yer alan şu muazzam şiiri bizlere *Marifetname*’sinden aktarmaktadır:

4. Musiki hikmete dair fendir,
Bilene, bilmeyene ruşendir.
5. Nice esrarı var idrak edicek
Pür gelir sineleri çak edicek.
6. İtibarat-i tekasim ü füsul
İmtiyazat-ı makamat ü usul.
7. Perde vü pişrev ü savt u amel
Kar ü nakş ü şuaab ü kavl ü gazel.
8. Her biri hikmet ile memludur
Can riyazın suvarır bir sudur
9. Nağme-i yabis ü har u barid
Çeşme-i mahz-ı hikemden varid.
10. Her biri bir maraza nafi’dir
Zıddını her birisi dafi’dir.
11. Zır ü balası havadır amma

- Dair olur mu havasız dünya
12. Hikem-i kevn ü mekân muzmerdir
Anlamaz hikmetin ol kim kerdür.
13. Böylece zevkın eden ehl-i reşad
Eylesin zevkını Allah ziyad
14. Verir insana hayat-ı taze
Nağme-i bülbül-i hoş avaze
15. Guş kıl nağmesini mürğanın
İktiza eyler ise insanın
16. Nağme-i şuh hoş aheng-i beşer
Hah u na-hah eder insana eser
17. Nağme bir mantık-ı ruhanidir
Nağmenin lezzeti vicdanidir
18. Can-fezadır nefes-i insani
Dil-rubadır neğam-i ruhani
19. Ger hakikatle olursan sami
Olmaz evkat-ı hayatın zayı.

Tercümesi ise şöyledir:

1. Musiki hikmetle ilgili bir fendir, ki bilene de bilemeyene de hoş ve parlak gelir.
2. Musikide anlayacak nice sırlar vardır. Hele sineler çak etmeye (Allah aşkıyla gönüller parçalayıp ah! of! etmeye) birebir gelir.
3. Onun ara taksimlerine ve fasıllarına gösterilen itibarlar; makamların ve usullerin birbirlerine olan üstünlükleri.
4. ...perde, peşrev, ses ve icra; kar, nakış ve sözlerin terennümleri.
5. ... her biri bir hikmetle donatılmıştır ki, bunlar can bahçesini sulayan birer okyanus gibidir.
6. Yabis (kuru), har (sıcak) ve barid (soğuk, sade ve yalın) nağmeler ise hikmetin özünü akıtan çeşmeden çıkarlar.
7. Bunlardan her biri bir hastalık için faydalıdır. Her birisi kendi zıddını bedenden defeder.
8. Altı-üstü havadır (boştur veya nağmedir) ama dünyada havasız dönmez ki!
9. Yaratılmışların hikmeti onda gizlidir. Onun hikmetini sağırlar (yani dinleyip de ibret almayanlar) bilemez, anlayamazlar.
10. Ondan ibret alarak zevkini alan olgun kişilerin, Allah zevkini artırsın.
11. Güzel şakıyışlı bülbülün nağmeleri insana taze hayat bağışlar.
12. Nefsin çektiği zaman kuşların o güzel nağmelerini dinle.
13. İnsanların tatlı ahenkli şuh nağmeleri de kişiye ister istemez tesir eder.
14. Nağme ruhani (veya ruha hitap eden) bir konuşmadır. Nağmenin lezzeti vicdanlara seslenir.

15. İnsanın konuşması (veya sesinin nağmeye dönüşmesi) cana can katıp içler açar. Ruhani nağmeler de gönle akseder, gönül kapar.
16. Eğer onu layıkıyla dinlersen, hayatının o vakitleri boşa gitmiş sayılmaz (Hakkı, 1999: 182).

2.2. Tanrının Cezalandırma Yöntemi Olarak Ses

Tanrı, var ettiği evreni akıllı varlıklar olan biz insanların emrine vermiştir. Çeşitli yer ve zamansal farklılıklarla insanlara *iman şövalyeleri* göndererek, doğru yol diye tabir edilen nefis terbiyesi ve ahlak felsefesi gibi kurallarla ıslah etmek istemiştir. Nitekim bazı topluluklar bu emir ve nehiylere uymayarak aşırılıklara gitmiştir. Bunlardan birisi olan Semud kavmi bu aşırılıkları yüzünden Tanrı tarafından toplu olarak cezaya uğramış ve ses ile yok olmuşlardır. Bu topluluk Kamer suresi 31. Ayette: ***Şüphesiz biz, onların üzerine tek bir korkunç ses gönderdik de onlar, ağıldaki hayvanların çiğneyip ufaladıkları kuru çöpler gibi oldular*** şeklinde ifade edilmektedir. Sesin fiziksel özelliklerinden ikisi olan desibel ve frekans konusu bu olayın nasıl olduğu konusunda bizlere fikir vermelidir. 120 desibelin üstünde ki birsesin insana acı ve rahatsızlık verdiğinden bahsetmiştik. Bu miktar arttıkça kulak zarının yırtılması gibi bir örnekte vermiştik. Eğer bu çok şiddetli ses titreşimi artmaya devam ederse oluşan manyetik alan sonucu insan bedeni doğal bir titreşime girer. Bu da rezonans frekansıdır. Her maddenin dış bir uyarana bağlı rezonans frekansı vardır. Dış uyarana bağlı olarak bu frekans yakalanıp yükseltilmeye devam edilirse madde parçalarına ayrılır. Bir sopranonun sesi ile bir bardağı çatlatması buna en güzel örnektir. Başka bir örnek ise ultrasonik cihazlardır. Böbrek taşı parçalayabilmek için de kullanılan bu cihaz taşın olduğu yere çok yüksek frekansta ses dalgaları gönderir. Buses dalgalarının taşa çarpması sonucu taş parçalanır ve tanelere döner. Ayette ise cezayauğrayan topluluğun küçük parçalara ayrılmış kuru çalı çırpı ve kuru ot gibi olduğu belirtilmektedir. Korkunç olarak nitelenen bu ses, frekansı yüksek ve desibel olarak son derece şiddetlidir. Yüksek ses ile insanları parçalarına ayıran Tanrı, bunu ahlaktan uzaklaşıp aşırıya kaçan topluluklar için bir ceza aracı olarak kullanmıştır. Kuran-i Kerim’de geçen ses ile ilgili bazı ayetler ise şöyledir:

1. Hud suresi 67. ayet: “Zulmedenleri de o korkunç ses yakaladı ve yurtlarında diz üstü çöke kaldılar”.
2. Hicr suresi 73. ayet: “Onları da sabaha çıkarırken o korkunç ses yakaladı”.
3. Yasin suresi 29. ayet: “Onları helak eden korkunç sestten başka bir şey değildi, birdenbire sönüverdiler”.

2.2.1. Evrenin Nihai Sonuna Dair İnanışlar

Evrenin bir başlangıcının olduğu düşüncesiyle beraber bir sonunun olacağı düşüncesi de kabul edilmektedir. Bilim dünyasında bu konunun nasıl olacağı ise

tartışmalı ve çeşitli senaryoları kapsamaktadır. Aristoteles'in ay altı alemi bozuluşa tabidir ama ay üstü alemi kapsam dışında bırakır. Bilim bize ölen yıldızların da olduğunu kanıtladığından beri evren ezeli değildir ve bir sonu olacaktır. Bu son ile ilgili olarak Big Bang teorisyeni Rus bilim adamı Aleksander Fridman'ın ortaya atmış olduğu üç temel senaryodan bahsedilmekte ve bu senaryolar bilim ilerledikçe geliştirilmektedir. Senaryolardan kısaca bahsetmek gerekirse:

1. Büyük Çöküş: Bu senaryoya göre sürekli genişleyen evren giderek yavaşlayarak başlangıçta olduğu gibi tekil bir duruma gelecektir. Kütle çekimi nedeniyle yavaşlayan evren, içerisinde barındırdığı toplam kütle miktarına göre durmayla çöküş durumuna doğru evrilecek ve başlangıçta ki tekil durumuna geri dönecektir. Senaryolar içerisinde ki en kabul edilen görüş budur.
2. Büyük Donma: Evrenin ısı kaybı sonucu bir donma noktasına geleceği ve maddenin ısı dengesizliği yüzünden bozunmayla yok olacağı üzerine kurulu bir senaryodur. Bu senaryo termodinamik yasasından sonra ortaya atılmıştır.
3. Büyük Parçalanma: Bu senaryoya göre ise karanlık enerji evrenin sonunu getiren şey olacaktır. Tam olarak ne olduğu bilinmeyen bu hayalet maddenin evren genişlerken kendi yoğunluğu ilginç bir şekilde aynı kalmaktadır. Bilim adamları bu durumun tehlikeli olabileceğine işaret etmektedirler. Genişleyen evrenin doğal olarak hacmi artar ve bunun neticesinde aynı yoğunluğu korumak adına daha çok enerji ortaya çıkar. Bu artış devam eder ve galaksilerin, yıldızların, güneş sisteminin, gezegenlerin yoğunluğunu geçerse evreni parçalanma noktasına getirecektir.

Bilim dünyasında senaryolar şimdilik böyledir ve bunlara ekler yapılarak devam etmektedir. Senaryolar üzerinde bilim çalışmaya devam etmekten eskatoloji diye bir alan da teoloji ve felsefenin bir bölümü olup dünyanın sonunun nasıl olacağıyla ilgilenmektedir. Tanrı bu evrenin bir sonunun olduğunu bizlere kutsal kitapları aracılığıyla iletmektedir. Bu kutsal metinlerde, Tanrı'nın emriyle İsrail isimli meleğin, sur adı verilen boynuz şeklinde ki bir uyarana üfleyerek, tüm evrenin sonunu getireceği ve tüm canlıların ölüp, ikinci kez sura üflenerek tekrar diriltileceği gibi metafiziksel olaylar içerilmektedir. Mevlâna da zurnanın ve davulun sesini kıyamet günü üflenecek olan sur sesine benzetmektedir (Rumi, 2007a: 66, 4. cilt). Nitekim kıyamet günü diye adlandırılan bu olayı Tanrı, desibeli yüksek çok şiddetli bir ses ile gerçekleştirecektir. Kuran-ı Kerim'de kıyamet gününün tasviriyle ilgili birçok ayet mevcuttur. Bunlardan bazıları ise şöyledir:

1. O gün gök erimiş bir maden gibi olur. Dağlar da atılmış renkli yün gibi olur (Mearic/8-9).
2. Onlar sadece bir tek çığlığa bakıyorlar, bir çığlık ki, onlar çekişip dururken kendilerini yakalayır (Yasin/49).

3. Sûr'a bir defa üflendiğinde, Yeryüzü ve dağlar yerlerinden sökülüp birbirine bir çarpışta darmadağın edildiğinde; işte o gün olacak olur. O gün gök yarılmış, bütün düzeni çökmüştür (Hakka/13-16). Böyle mi yoksa diğer türlü mü yazalım hocam.
4. O gün Sûr'a üflenir, bölük bölük gelirsiniz. Gök de açılmış, kapı kapı olmuştur. Dağlar yürütülmüş, serap olmuştur (Nebe/18-20).
5. Dağlar serpildikçe serpildiği, dağılıp toz duman haline geldiği (Vaki'a/5-6).
6. Sûr'a üfürüldüğü gün Allah'ın diledikleri müstesna göklerde ve yerde bulunanların hepsi dehşete kapılır. Hepsi boyunları bükük olarak O'na gelirler (Neml/87).
7. O gün sûra üflenecek, ardından -Allah'ın diledikleri dışında- göklerde ve yerde bulunanların hepsi düşüp ölecek; sonra sûra yeniden üflenecek ve onlar birden ayağa kalkmış, etrafa bakıyor olacaklar (Zümer/68).
8. Sura üfürülmüştür bir de ne baksınlar kabirlerinden Rablerine doğru akın ediyorlar (Yasin/51).

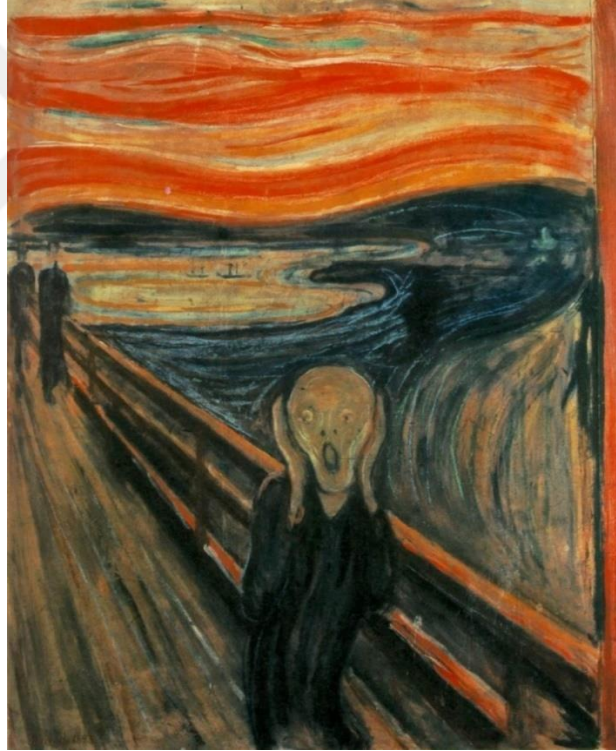

Şekil 4.5. Zekeriya el-Kazvini'nin³¹ sur tasviri

³¹ 13. yy.da yaşamış jeoloji, matematik, astronomi, fizik ve coğrafya bilgini.

2.1.1.1. ığlık

“Doğada ki tüm çığlığı duyuyorum”. Ekspresyonist³² bir ressam olan Edvard Munch’a ait olan bu sözler ünlü çığlık tablosu için söylenmiştir. Ressam günlüğünde anlattığına göre iki arkadaşıyla yürümektedir, bu sırada ise güneş batmaktadır ve kan kırmızısı rengindedir. Ressam kendisini yorgun hissetmiş ve tırabzanlara yaslanmıştır. İki arkadaşı ise yürümeye devam etmiştir. Ressam bu sırada doğanın tüm çığlığını hissettiğini günlüğünde dile getirir. Tablo incelendiğinde Munch’ın kulaklarını elleriyle kapattığı görülmektedir. Bu dışarıdan gelen seslere karşı hem şaşkınlık hem de desibel olarak rahatsızlığın bir ifadesidir. Resim o kadar skse yapmıştır ki iki kere çalınmış ve tekrar bulunmuştur. Edvard Munch’ın doğanın çığlığını duymadığını söylemek temelsizdir. Tıpkı Phythagoras’ın Kürelerin Armonisini duymadığını iddia etmek gibidir. Phythagoras bu armoniyi duymuştur ve bilim uzayın sesi olduğunu kanıtlamıştır. Nitekim Munch da kendisine gelen bu ilhamın yansımasını *ığlık* ile dile getirir. Aynı zamanda eser yukarıda ki konuda geçen Mearic suresi 8-9 ve Yasin suresi 49. ayette ki kıyametin bir tasvirini de andırmaktadır.

şekil 4.6. ığlık

³² Direk olarak doğanın temsili yerine duyguların ön plana çıkarıldığı 20. yy. sanat akımı. Dışa vurumculuk.

2.3. Tanrı ve Müzik

Müzik, Tanrı'nın insanlar ile iletişim kurarak armonik bir bütün olarak yarattığı evrenini anlatma şeklidir. Mevlana'nın da dediği gibi “*Müzik, Allah'ın lisanıdır*”. O, sesiyle bu evrene hayat vermiştir ve müzik ile ruhlarımızla konuşmaya geçmiştir. Tanrı müzik ile bizi öznel kılan her bir ruha intikal eder ve ruhun hakikat denilen gerçeği kavramasına kapı aralar. Ses, Tanrı iradesinin bir tezahürüdür ve fenomen olanın ötesinde ki numene bizi sürükleyen sanat formlarının en üstünüdür. Schopenhauer'unda dediği gibi: “Müzik, ideaları dikkate almadığından görüngü dünyasından büsbütün bağımsızdır. Müzik görüngü dünyasını baştan sona görmezden gelir. O, bir yere kadar, dünya hiç olmasaydı da var olabilirdi. Bu, başka sanatlar için söylenemez. Dünyanın kendisi gibi, çoğaltılan belirmeleriyle bireysel şeyler dünyasını kuran idealar gibi, müzik de istemenin tümünün doğrudan nesneleşmesi, doğrudan kopyasıdır. Dolayısıyla müzik (başka sanatlar gibi) ideaların kopyası değil, istemenin kendisinin kopyasıdır. İstemenin nesneleşmesi idealardır. Müziğin etkisinin öteki sanatlardan daha güçlü olmasının, onun insanın içine işlemesinin nedeni budur. Çünkü onlar olsa olsa gölgeden söz eder, oysa müzik özü söyler” (Schopenhauer, 2020: 212).

Gördüğümüz her şey bir nesnedir. Atomlarda ki hareketlerin oluşturduğu sese kadar nesnelliğin kendisidir. Ama tüm bu nesnellik içerisinde ki insana en iyi gelen şey ise sanattır. Bu yüzden müzik Schopenhauer için en üsttedir. Ona göre müziğin istenci kendindendir yani ortaya çıktığı andan itibaren farklı tonlara sapmış olsa da yine asıl tona gitmek istemesidir. Ana tondan koparak başka tonlara ve ardından yine ana tona geldiğinde müzik için yürüyüş tamamlanmıştır ve o bu istenci ile daima fenomenin ötesindedir. Merkeze Tanrı'yı koyarsak kendi kendisini düşünen bir tanrıyla özdeşdir. Müzik ile insan nesnelliğin en güzel boyutunu yaşar fakat müzik bir yerde insanı nesnellikten çıkararak ruhuyla karşılaşmasına da olanak sunmaktadır. Schopenhauer felsefesinde bu konuya biraz uzak kalır. Onun için müziğin tüm istençleri temsil ediyor oluşu önemlidir. Maddenin dünyası burasıdır ama ruhun duyduğu bu nesnellik (ses ya da müzik) onun duyusal olarak ilerleyişidir. Bu ilerleyişte doymuş ruhlar Tanrı'yı ya da ona yaklaştıran şeyleri görebilirken, iyi ruhlar denge kazanır yani şifalanır, kötü ruhlar ise sadece haz alır. Müzikte ki bu özün kaynağı ise Tanrı'dandır ki ruhun ‘iyi’ ideasına ulaşmak için kullandığı en yalın ve arındırıcı şeydir. Müzik idealarla ilgilenmeyebilir ama ruh buna mecburdur. “En İyi” olan şeye gitmek istemi ruha aittir. Ruh bu araçların en sanatsal olanıyla karşılaştığında nesnellikten çıkarak dolayimsız olarak Tanrı'ya ulaşmanın kadansına girmiştir. Ruh tam anlamıyla istenci olan şeye ulaşamadığı için müzikle birlikte kadansını bedeninde bitirmektedir. İşte bu yüzden müziğin özü, doymuş ruhların bir anlığına hakikati algılamasını sağlamaktadır.

2.3.1. Eklektik Örnekler

Bilimsel olarak kedinin mırılması üzerine çok araştırmalar yapılmıştır. Kişiyi rahatlattığı, 20 Hz ile 50 Hz arasında bir frekans yaydığı, bu uğultunun beyinde ki beta dalgalarına karşılık geldiği ve kişiyi psikolojik olarak iyi hissettiren bir tür terapi olduğu yönündedir. Anne karnında ki ortamın hatırlanılmasına olanak sağlamaktadır. Düşük frekansı nedeniyle kişide anne rahmindeymiş gibi bir his uyandırmaktadır.³³ Bediüzzaman lakabı takılan Said Nursi, kedi mırıltısının iyi dinlenildiğinde Ya Rahim³⁴ dediğini söylemiştir. *Mektubat* isimli kitabında konuyla ilgili olarak şunları belirtmektedir: "...Bu bereketler, ya yanıma gelen hâlis dostlarıma ihsandır veya hizmet-i Kur'aniyeye bir ikramdır veya iktisadın bereketli bir menfaatıdır veyahut 'Yâ Rahîm, Yâ Rahîm' ile zikreden ve yanımda bulunan dört kedinin rızıklarıdır ki, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet hazin mırıltılarını dikkatle dinlesen, 'Yâ Rahîm, Yâ Rahîm' çektiklerini anlarsın".³⁵ Fiziksel olarak duyulan sesin bilimsel olarak etkileri anne rahmi hissiyatındayken, metafiziksel olarak ise tanrıya ibadetin bir şekli olan *Rahim* ismi şerifinin anılmasıdır. Ortaya konan bilimsel etkilerle de paralellik gösterdiği görülmektedir.

Muhyiddin İbnül Arabi de konuyla bağlantılı olarak şunları söylemiştir: "Horozun sesini işitince hemen Tanrı'nın fadlını³⁶ iste. Merkep anırdığı zaman da şeytanın şerrinden Tanrı'ya sığın. Eşek şeytanı görünce anırır, horoz da meleği görünce öter. Gökte bir melek var ki horoz şeklindedir. Öttüğü zaman yerdeki horozlar onun sesini işitir ve öterler".³⁷ Kuran-ı Kerim'de metafiziksel olarak doğada ki seslerin Tanrı'yla olan bağına ait birçok örnek mevcuttur. Bunlardan birisi gök gürültüsü diye tanımladığımız sesin Tanrı'ya olan ibadet etme şeklidir. Rad suresi 13. ayette şu ibareler yer almaktadır: "*Gök gürültüsü Allah'ı överek tenzih eder; O'nun korkusundan dolayı melekler de buna katılır*".

Rahman suresi 6. ayet ise şöyledir: "*Bitkiler ve ağaçlar Allah'a secde halindedir*". Burada ki secde mutlak ibadetin bir ifadesidir. Bu tarz ayetler ile yaratılan her şeyin kendi lisanlarınca sürekli Tanrı'yı anmaları hatırlatılarak biz akıllı varlıkların sahip oldukları irade ile eşrefi mahlukat olduklarına yapılan da bir vurgu biçimidir. Örneğin; dağlar ve kuşların da tesbih ettiğini belirten Sebe suresi 10. ayet ise şu şekildedir: "*Andolsun biz Dâvûd'a tarafımızdan büyük bir lütufta bulunduk: "Ey dağlar! Onunla beraber tesbih edin. Ey kuşlar, siz de!" buyurduk.*" Kuran'da geçen yirmi beş peygamberden birisi olan Hz. Davud'a Tanrı tarafından Zebur isimli kitap verilmiştir. Zebur İbranice melodi, şarkı, övgü; Süryani ve Etiyopya dillerinde şarkı, ilahi; Arapçada kaval manasına gelmektedir. Rivayet olunur ki son derece güzel bir sese

³³ <https://www.sabah.com.tr/yasam/2013/01/18/kedi-mirlamasi-en-iyi-stres-ilaci>

³⁴ İnsan türüne özgü manevi kemali bahşeden anlamına gelir. Manevi bağla Allah'a bağlanan insanların ahirette merhamete mazhar olacağını vurgulayan Allah'ın 99 isminden birisidir.

³⁵ <https://www.hizmetvakfi.org/risaleinur/on-altinci-mektup/>

³⁶ İhsan, üstünlük, fazilet, iyilik.

³⁷ http://www.sohbetican.com/pdf_dosyaları/Muhyiddin-ibn-Arabiden-Tavsiyeler.pdf

sahip olan Hz. Davud, Zebur'u okumaya başladığında vahşi hayvanlar dahil olmak üzere cinler de onun etrafında toplanıp güzel sesini dinlemişlerdir. Günümüzde kullanılan Davudi ses ithamı da buradan gelmektedir. Hz. Muhammed bir hadisinde Hz. Davud'un sesini kavala benzetmiş ve güzel sese sahip Ebu Musa El Eşari'ye; "Sana Davud'un kavallarından biri verilmiş" dediği nakledilmiştir (Gürkan, 2013: 172, 44. cilt). Yahudilerce de Hz. Davud'un arp çaldığı bilinmektedir ve bu şekilde resmedilmektedir (Batuk, 2013: 47).

Şekil 4.7. Hz. Davud'un arpi

Neml suresi 18. ayette ise Hz. Süleyman, karıncalar ve bir kuşun hikayesinden bahsedilmektedir. Hikâye şöyledir: *"Bir zaman cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordular Süleyman'ın emrinde toplanmış, birlikte sevk ve idare ediliyordu. Nihayet Karınca vadisine geldiklerinde, bir karınca şöyle dedi: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin; aman, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin!" Onun bu sözünden dolayı Süleyman neşeyle gülümsedi ve "Ey Rabbim!" dedi, "Gerek bana gerekse anne babama verdiğin nimete şükretmeye ve hoşnut olacağın iyi işler yapmaya beni muvaffak kıl. Rahmetinle beni iyi kullarının arasına kat! Süleyman kuşları gözden geçirdi ve "Hüdhüdü niçin göremiyorum; yoksa kayıplara mı karıştı?" diye sordu. Ya bana açık bir gerekçe getirir yoksa onu şiddetle cezalandırırım ya da onu boğazlarım! Çok geçmeden hüdhüd gelip dedi ki: "Ben, senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sebe halkından sana kesin bir bilgi getirdim. Onları bir kadın hükümdarın yönettiğini gördüm; kendisine her imkân verilmiş; bir de muhteşem tahtı var. Ancak onun ve halkının Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini de gördüm. Şeytan onlara yaptıklarını güzel göstermiş, böylece onları yoldan alıkoymuş; bu yüzden doğru yolu bulamıyorlar. Şeytan bunu göklerde ve yerde gizli olanı açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah'a secde etmesinler, diye yapmış. Oysa büyük arşın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur." Süleyman da "Doğru mu söylüyorsun yoksa*

yalancılardan biri misin, göreceğiz. Şu mektubumu götür, önlerine bırak, sonra onların yanından çekil de ne sonuca varacaklarına bak” diyerek Hüdhdü göndermiştir. Hz. Süleyman’ın metafiziksel varlıklar olduğuna inanılan cinler ile olan konuşmaları da bu ayetin devamında mevcuttur. Tanrı, iman şövalyelerine birçok olaylar yaşatmıştır ki kutsal metinlerde geçen buna benzer ayetler Tanrı’yı, sesi ve evrenini anlamamız için göstergelerdir. Evrende ki her şey Tanrı’yı bir şekilde zikir, tesbih ve takdis etmektedir. Evrenin ruhu Tanrı’ya sesleniştir. Kuşların ötmesi tesbih, kedinin mırıltısı zikirdir. Ayet yapraktır, meyveler salât. Gök gürültüsü hamddir. Bütün doğa, O’na övgü müziği ile seslenir (Demir, 2013: 77).

2.3.1.1. Hurrian İlahisi

Ritim ve müzik en eski toplumlardan itibaren Tanrı’ya yapılan ibadetlerde arka fonda hep bulunmuştur. Semavi dinlerden olan Hristiyanlar ayin öncesi çan çalmış, Müslümanlar namaz vakitlerini bildirmek için camilerden ezan okumuşlardır. Okunan her vakit ezanının makamı farklıdır ve Kuran’ı güzel ses ile okumayla ilgili hadisler de mevcuttur. Suriye’de ki kazılarda ise ortaya çıkan M.Ö. 3400 yılına ait kil tablet üzerine yazılmış dünyanın şu an en eski melodisi olarak kabul edilen Hurrian isimli bir ilahi vardır. Hurri devletinde yaşayan insanların kaleme aldığı bu ilahiye, Michael Levy isimli müzisyen ve arp sanatçısı, şu an ki nota sistemine çevirerek arp ile seslendirmiş ve kayıt altına almıştır. Bu melodilerin bir ilahiye ait olması, ses ile birlikte Tanrı’ya ulaşma, af dileme, ibadet etme gibi çabaların en eski örneklerindendir. Bu kayıt www.youtube.com adresinde *The Oldest Written Melody in History* ismiyle mevcuttur. Dünya’nın şu an için en eski melodisini dinlemek isterseniz bu adresten ya da şekil 4.8’de ki karekodan ulaşabilirsiniz.

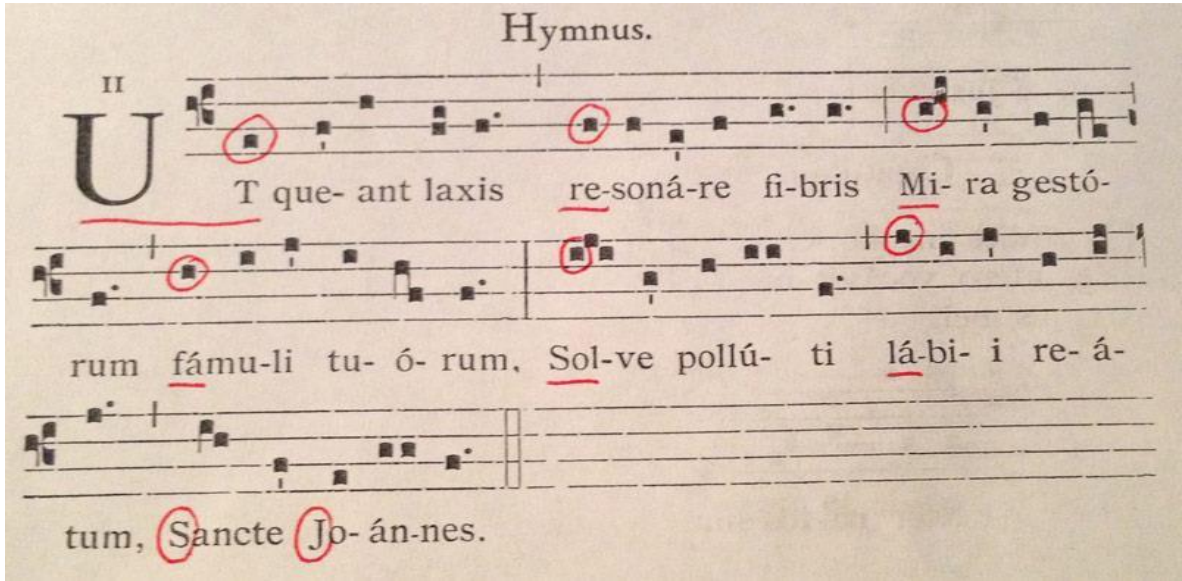

Şekil 4.8. Karekod

2.3.1.2. İlahi Hece

Pythagoras’tan itibaren seslerin belli matematiksel kalıplarla bir uyumu

sağlanarak kültürel ilerlemeyle mod (makam) ve ses dizileri ortaya çıkarılmıştır. Fakat bugün ki standart nota isimlerini 1030 yılında Guido d'Arezzo adında İtalyan bir rahip bulmuştur. *Hymn to Saint John the Baptist (Vaftizci Yahya'ya³⁸ İlahi)* eserinin ilk hecelerini notalara isim olarak vermiştir. Bu sayede notaları hızlı kavrama açısından kolaylaştırmıştır. İlahinin Hz. Yahya'ya yazılmış olması nedeniyle nota isimlerini uhrevi bir konuma da getirmiştir. Notaları ut-re-mi-fa-sol-la olarak adlandırmış, ut solfej olarak uzatılmadığından ilerleyen zamanlarda do olarak değiştirilmiş ve si notası eklenmiştir. Birçok ülkede kullanılan bu nota yazım sistemi evrensel bir hale gelmiştir.

Şekil 4.9. Hymn to Saint John the Baptist

2.3.1.3. Diabolus in Musica

Notaların keşfinden sonra ilerleyen batı müziğinde uyumlu (konsonans) ve uyumsuz (disonans) olarak kabul edilen ses aralıkları ortaya çıkarılmıştır. Bu aralıklar belli armoni kurallarına göre bir araya gelerek eserleri meydana getirirler. Klasik batı müziğinde çok dikkat edilen bu aralıkların uyumu sayesinde müzik, Tanrı'nın bir parçası olarak Tanrı gibi kusursuzluğuna ermek ister. Bu kusursuzluğu yakalayabilmek için armoni bilgisi son derece önemlidir. Orta Çağ'da kilise, bir doğal majör dizi üzerinde ki uyumsuz olarak keşfedilen fa-si artık dörtlüsüne 'diabolus in musica' (müzikteki şeytan) ismini vermiştir. Bu aralık, seslendirilen eserlerde uyumsuz olarak tınlamaktadır. Şeytan ise bizim ve nefsimizin uyumunu bozmaya çalışan, kişiyi ruh ve beden dengesinden uzaklaştırmak için olumsuz telkinlerde bulunan metafiziksel bir

³⁸ Hristiyan inancına göre aziz kabul edilmektedir ve Hz. İsa'yı Şeria nehrinde vaftiz ettiğine inanılır. Müslümanlar tarafından Hz. Zekeriya'nın oğlu olarak kabul edilir. İslami kaynaklara göre Hz. Yahya'nın annesi Hz. Meryem'in teyzesidir. Kuran'da adı geçen 25 peygamberden birisidir.

varlık olarak karşımızda durur. Müzikte ki bu uyumsuzluğu şeytan aralığı olarak nitelendirmek, müziğin Tanrı'yla olan bağına kilise tarafından yapılan da bir vurgudur. Tabi ki bu yorumlar kilisenin müziğe vermiş olduğu zararı değiştirmez. Kilisenin aralıklar üzerinde baskıcı bir tutumu vardır ama vurgulanmak istenen müziğin ahengini bozan seslerin şeytanla özdeşleştiriliyor olmasıdır. Schopenhauer da konuyla bağlantılı olarak şunları dile getirir: “Aralıkların bazı akorlar aracılığıyla ya da seçilen anahtar yüzünden aritmetik doğruluğundan sapması bireyin türün biçiminden çıkmasına koşuttur. Gerçekten, kesin, belli aralıklar vermeyen, tınlamayan uyumsuz akorlar, iki farklı türden hayvanın birleşmesinden doğan piçlerle karşılaştırılabilir” (Schopenhauer, 2020: 214). Klasik armoni anlayışında bütün majör minör iki ve yedililer, artmış ya da eksilmiş bütün aralıklar uyumsuz olarak kabul edilmektedir. Şimdi, müzik içerisinde gelişen majör ve minör dizilerin ne olduğu ve temel de ne anlatmak istediği üzerinde durulacaktır.

2.4. Majör ve Minör Tonlar Ne İfade Etmektedir?

Gamlar, ilerleyen batı müziğinin temelini oluşturan belli kurallara göre yerleşen nota dizileridir. Majör ve minör diziler olarak ayrılmaktadır ve 24 tanedir. 12 tanesi majör 12 tanesi minör dizidir. Minör bir dizi onun majör dizisinin 6. derecesinden itibaren bulunur. Örneğin; Temel dizi olan do majör gamının ilgili minörü 6. derece sesi olan la notası üzerine kurulur ve adını buradan alarak la minör olur. Klasik batı müziğinde majör diziler ruha iyimserlik ve mutluluk verirken, minör diziler majörün tersine ruhta duygusallığı ve hüznü çağırır. Bunun öncesinde pes ve tiz sesler için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Pes sesler olumsuz olayların tiz sesler olumlu olayların aktarım biçimidir. Kötü bir haber vereceğimiz zaman sesimiz pesleşir ve vermek istediğimiz duyguyu bu şekilde aktarırken, mutlu olduğumuz olayları daha tiz bir ses ile aktarırız (Çağır, 2013: 34).

Yapılan bir araştırmada altı temel evrensel duyguyu yansıttığına inanılan eserler, katılımcılara dinletilerek onlar için ne ifade ettikleri sorulmuştur. Bu altı evrensel duygu hüznün, tikslenme, şaşkınlık, mutluluk, öfke ve korku duygularıdır. Araştırmanın sonunda katılımcılar mutluluk ve hüznün duygularını diğer duygulardan daha kolay ayırt etmişlerdir. (Wilker, 2010: 9). Katılımcıların kişisel özellik ve herhangi bir dönemde müzik eğitimi alıp almadıkları da araştırmaya eklenmiştir. Bu iki duygunun belirlenmesinde eğitim ve kişiliğin herhangi bir etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir (Wilker, 2010: 8). Mevlana'nın bu duruma ait düşüncelerinin önemi bizler için açıktır ve dediği gibi insanın ruhu Tanrı'nın ilk seslenişinde ki o hitap ile donatılmış olmalıdır. Çünkü genele baktığımızda burada ki amaç, ses ile ruhun *Mutlak* olan ruha sevinç ya da hüznün ile yükselmek istemesidir. Tanrı, müzik ile ruhumuza O'na olan özlemi istemeyi vermektedir ya da kendisine ait olan ses yansımalarının ruhumuza mutlak tesirini. Çünkü majör tonlar ruha neşe, huzur ve şenlik havası verir. Fakat minör tonlar ruha genellikle duygusallık, hüznün ve keder havası verir. Minör bir ton dinleyen ruh

Tanrı'sına kederle yükselmek isteyebilir. Ya da bu duyguyu verebilmek için minör bir ton kullanılabilir. Schopenhauer'un majör ve minör tonlar için şöyle bir yorumu vardır; "Minör ile majörün etkisi harikadır. Bir yarım tonun dönüşümü, majör yerine minör üçlünün ortaya çıkışı nasıl da şaşırtıcıdır. Bizi bir anda kaçınılmaz biçimde kaygılı, acılı bir duyguya zorlar. Bizi bu durumdan yeniden aynı hızla bir majör kurtarır. Minördeki adagio en keskin acıyı anlatmayı başarır, insanı alt üst eden bir ağıta dönüşür. (Schopenhauer, 2020: 216). Örneğin; Mozart'ın son eseri *Requiem*'dir. Hristiyanlıkta ruhun kurtuluşu ya da ölenlerin ruhu için okunan ilahi anlamına gelmektedir. Mozart bu eserini *re minör* tonda bestelemiştir. Eserin 7. bölümü *Lacrimosa* ismindedir ve kederli anlamına gelmektedir. Sözleri ise şu şekildedir:

Lacrimosa

Lacrimosa dies illa
Qua resurget ex favilla
Judicandus homo reus

Huic ergo parce Deus
Pie Jesu, Jesu Domine

Dona eis requiem
Amen

Kederli

Bugün, kederli
Yargılanacak günahkâr bir adam,
Küllerinden doğacağı vakit

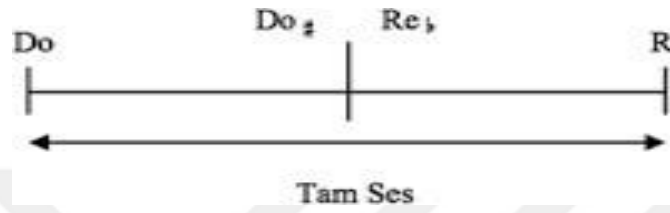
Tanrım ona merhamet et
Anlayışlı İsa Efendimiz,

Ona sonsuz rahatlığı bağışla
Âmin

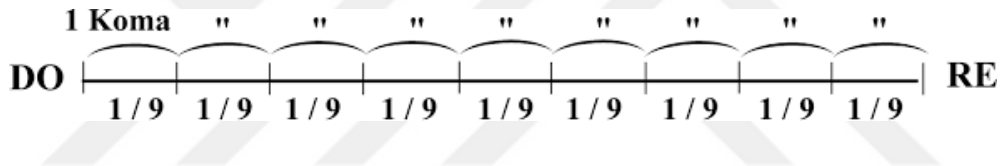
Bu bölümün sözlerine ve müziğine bakarsak aktarılmak istenen şey cehenneme gitmek istemeyen birisidir. Duyguyu ruhumuza aktaran ton ise *re minör*dür ve buduyguyu verebilmek ancak minör bir tonla olabilir, fakat her minör ton bu etkiyi vermez. Örneğin; *Requem*'i sol minöre transpoze edersek duygu eksikliği yaşayabiliriz. *Re minör* olmasının nedeni Mozart'ın konuyu işlerken ruhuna en güzel tesiri bu tonun veriyor olmasıdır. Çünkü her ses dizilimi her insana aynı etkiyi vermeyebilir ve her duygunun ifade ediliş stili vardır. Kişinin ses dizilerini kişiselleştirmesi demek, kendisini ifade edebildiği en uyumlu diziyi, akoru, müziği keşfetmesi demektir. Kendiyle *bir* olan, kendi ruhuna en lezzetli hitabı veren sesi bulabilmesidir ya da onay vermesidir ki bu her güzel seste mevcuttur. Bu durumda kişi ruhu ile olan armonisini evrensel boyutta yakalayabilir. Ya da evrensel boyutta ki bir durumu insanların anlaması için kişiselleştirebilir. Hatta evrenin ötesinde ki metafiziksel boyuta geçebilir. Ya da anlatmak istediği duyguyu tanrısal boyuta taşıyabilir. Beethoven'ın da dediği gibi "*Sanatın kalbine nüfuz edin. Çünkü ancak sanat ve bilim insanı Tanrısal boyuta yüceltebilir!*" Müzik sanatında yüceltme için kullanılacak olan araç, temelde batı müziği için majör ve minörler, Türk müziği için ise makamlardır.

2.4.1. Makamlar

Türk müziğinin mihenk taşı olan makamlar 500 yıldan fazla bir geçmişe sahiptir. Çeşitli dönemlerden geçen makamlar kendine özgü ve kuramcıları sayesinde günümüze kadar gelmiştir. Osmanlı devleti ile yüksek gelişim göstererek tampere sistemiyle birlikte standart bir konuma getirilmiştir. Türk müziği, batı müziğinin tersine biraz daha farklıdır. Batı müziğinde bir tam sesi maksimum ikiye bölebilirsiniz (#, b). Türk müziğinde ise bir tam sesi 9'a bölersiniz. Elde edilen her 1/9 oranında ki sese koma ismiverilmektedir ve elde edilen dizilere makam denir.

Şekil 5. Batı müziğinde ki bir tam sesin gösterimi

Şekil 5. 1. Türk müziğinde bir tam ses üzerinden komaların gösterimi

Makamların kâinatın unsurları ile de bağlantılı olduğu düşünülmüştür. Tasavvufta 18 bin âleme 18 perde, 12 burca 12 makam, 7 seyyareye (gezegen) 7 âvâze, 4 temel unsura (hava, su, ateş, toprak) 4 şube, 24 saat de 24 terkibe karşılık gelmektedir (Kaçar, 2008: 149). Makamların 12 burca göre belirlenmesi tabiatın bir gereği olarak görülmüştür. Bazı alimler burçların tabiatları nasılsa makamların da etkilerini aynı şekilde görmektedir (Kaçar, 2008: 149). Makamların karşılığı olan burçlar ise İslam dünyasının en büyük bestecilerinden biri olan Abdülkadir Meragi'ye göre şu şekildedir:

Makamlar	Burçlar
1.Uşşak	Balık
2.Neva	Kova
3.Buselik	Oğlak
4.Rast	Koç
5.Hüseyni	Akrep
6.Hicaz	Yay
7.Rehavi	Terazi
8.Zengüle	Başak
9.Irak	Boğa

10.Ishafan	İkizler
11.Zirefkent	Yengeç
12.Büzürk	Aslan

Tablo 3. Makamların temsil ettiği burçlar

Müzikle hastalık tedavisinin kökeni çok eski dönemlere dayanmaktadır. Antik Yunanlılar sesi titreterek yani vibrasyon yaptırarak hastalıklı bölgeye ses dalgalarını ulaştırmış ve tedavi amaçlı kullanmıştır. Bazı kaynaklarda hasta Kral Saul'un kendisini lir ile tedavi etmesi için Hz. Davud'u sarayına çağırdığı rivayet edilmektedir (Kurt, 2009: 274). Makamlar da insan üzerinde etkisi olan burçlarla olan uyumundan dolayı tedavi yöntemi olarak II. Bayezid döneminde kurulan Darüşşifada kullanılmıştır. Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde Edirne'ye gittiği bir vakit Darüşşifaya uğrar ve şunları belirtir: “Merhum u mağfurun leh hayrat sahibi Bayezid Han, hastalara şifa, dertlilere deva, divanelerin ruhuna gıda olması ve sevdayı def etmesi için on adet hanende (okuyucu) ve sazandelerden (çalıcı) Gulam Şadi gibi üç hanende, biri neyzen, biri kemancı, biri musikari, bir santuri, bir çengi ve santuri ve bir udi tayin etmişti ki, haftada üç kere gelip bu on adet hanende ve sazende üstadları hastalara ve deli biraderlere fasıl çalarlar. Hala bu çalıcılar devam etmektedir. Bu fasıllardan fayda bulmayan divanelere tımarhanece babalar o kadar kızcılık hoşafı kütüğü çalarlar ki her biri deynek darbesinden Ahfeş keçisi yahut Deli Mehmed maymunları gibi parende atarlar. Hayy ve Kadir olan Allah'ın emriyle, nicesi sazlar sesinden hoş hal olurlar. Gerçekten de musiki ilminde rast, düğâh, segâh, çargâh ve suzinak makamlardır ama zengule makamı ile buselik makamında rast karar olursa insana hayat verir. Bütün makamlarda ve sazlarda ruha gıda vardır. Kös-i hakani, tablbaz ve davul sesi ise de heybetli sesi olup divaneler bile dinleyip rahatlarlar (Çelebi, 2013: 344, 1. cilt 3. kitap).

Darüşşifayı inceleyen Dr. İbrahim Oktay'ın, Türk Tabipler Birliği resmî web sitesinde yayımlanan, makamların bedene olan faydaları ile ilgili olan araştırmaları sırasıyla şunları içermektedir:

1. Uşşak Makamı: Küçük çocukların kulağına güzel sesle okunursa, çocukların uykusunu getirmesi ve naz uykusunda dinlenmeye etkisi olup, yetişkin erkeklerde meydana gelen ayak ağrılarına faydalıdır.
2. Neva makamı: Ergenlik çağına gelmiş çocuklarda meydana gelen, urk-un nisa hastalığı ve kalça ağrısına faydalı olup gönül okşayıcı bir makamdır.
3. Buselik Makamı: Kulunç ve kalça ağrısı, soğuk baş ağrısı ve çeşitli göz hastalıklarında faydalıdır.
4. Rast Makamı: Felce, epilepsiye iyi gelir.
5. Hüseyini Makamı: Çocukların karaciğer ve kalp hastalıklarında beden ısınıp düşürmede, mide hararetinde ve ergin erkeklerde gizli humma ve dört günde bir gelen ayak ağrılarına faydalıdır.

6. Hicaz Makamı: Çocuklarda görülen idrar zorluğuna, erişkin erkeklerin seksüel yönden exite edilmesinde etkilidir.
7. Rehavi Makamı: Çocukların tüm baş ağrılarına faydalı olup, burun kanamasına, fasial paralizi, felç ve balgamdan ileri gelen hastalıklardır.
8. Zengule Makamı: Çocuğun kalp hastalıklarında, menenjit ve beyni ilgilendiren hastalıklarda, mide ve karaciğer hastalıklarında faydalıdır.
9. Irak Makamı: Çocuklarda menenjit ve afagan hastalıklarına iyi gelir.
10. İstafahan Makamı: Zihni açar, zekayı arttırır, gönül tazeleyicidir. Üşüten ve ateş verici hastalıklardan korur.
11. Zirefkent Makamı: Çocukların dimağından kaynaklanan, fasial felç, felç ve sırt ağrısı, eklem ağrıları, kulunç hastalıklarında faydalıdır.
12. Büzürk Makamı: Beyin ve kulunç hastalıklarında, güçsüzlüğü gidermek ve düşünceyi yönlendirmekte, sevdâyı defedici ve tehlikeden korkma hususunda faydalıdır.³⁹

Farabi'ye göre makamların bedenden ayrı olarak ruha olan etkileri ise şu şekildedir:

1. Rast makamı: İnsana sefa (neşe-huzur) verir.
2. Rehavi makamı: İnsana beka (sonsuzluk fikri) verir.
3. Kuçek makamı: İnsana hüzn ve elem verir.
4. Büzürk makamı: İnsana havf (korku) verir.
5. İsfahan makamı: İnsana hareket kabiliyeti, güven hissi verir.
6. Neva makamı: İnsana lezzet ve ferahlık verir.
7. Uşşak makamı: İnsana gülme hissi verir.
8. Zirgüle makamı: İnsana uyku verir.
9. Saba makamı: İnsana cesaret, kuvvet verir.
10. Buselik makamı: İnsana kuvvet verir.
11. Hüseyini makamı: İnsana sükûnet, rahatlık verir.
12. Hicaz makamı: İnsana tevazu (alçak gönüllülük) verir.⁴⁰

Yapılan bu araştırmalar Türk müziğini meydana getiren oranların ve burçların insanlara olan etkilerinin keşfedilmesiyle elde edilmiştir. Hicr suresi 16. ayette “*Andolsun, gökte burçlar kıldık ve onu gözleyenler için süsledik*”, Furkan suresi 61. ayette “*Gökte burçlar kılan, onların içinde bir aydınlık ve nurlu bir ay var eden Allah ne yücedir*” ve Buruc suresi 1. ayette “*Burçları olan göğe Andolsun*” denilmektedir. Tanrı bu evreni yasaya bağlamıştır ki her gezegen ve yıldız hareketlerinin dünyaya

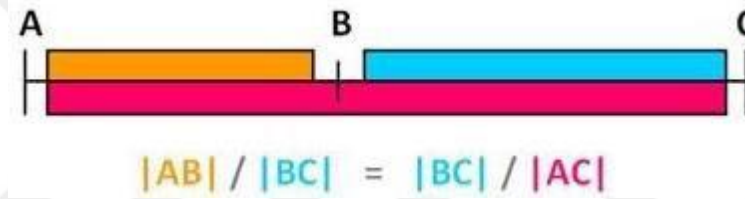
³⁹ <https://www.ttb.org.tr/TD/TD47/darussifa.html>

⁴⁰ <https://www.kreatifbiri.com/muzikle-psikolojik-tedavi/>

olumlu ya da olumsuz yansımaları görülmektedir. Gök cisimleriyle uyumlu olduğu düşünölen müziği, ruhlara ve bedenlere şifa olarak vermiştir. Türk müziğinde ki oranlardan farklı bir başka oran sistemi vardır ki müzikle de bağlantılı olarak doğanın her alanında kendisini göstermektedir. Şimdi bu konu üzerinde durularak tanımı ve kullanım alanlarına değinilecektir.

2.4.2. Altın Oran

Altın oran bilindiği üzere 1,618 ile devam eden irrasyonel bir sayı sistemidir. Çeşitli yer ve zamanlarda tekrar tekrar keşfedilmiştir ama ilk olarak Euclid'in *Stokheia* (Unsurlar) isimli eserinde bir çizginin ortalama bölünüşünden bahsedilirken kullanılmıştır. Euclid bir çizginin tamamının büyüğe olan oranıyla, büyük parçanın küçük olan kısma eşit olduğunu bu kitabında belirtmektedir. Tabi yine bu oranın Mısır'a kadar uzandığı ve Pythagoras tarafından Yunanistan'a getirildiği tahmin edilmektedir. Bu orana İtalyan rahip Luco Pacioli tarafından ilahi oran, arkadaşı olduğu Leonardo Da Vinci tarafından da altın oran adı verilerek bu isimle günümüze kadar gelmiştir. (Mutver, 2007: 3).

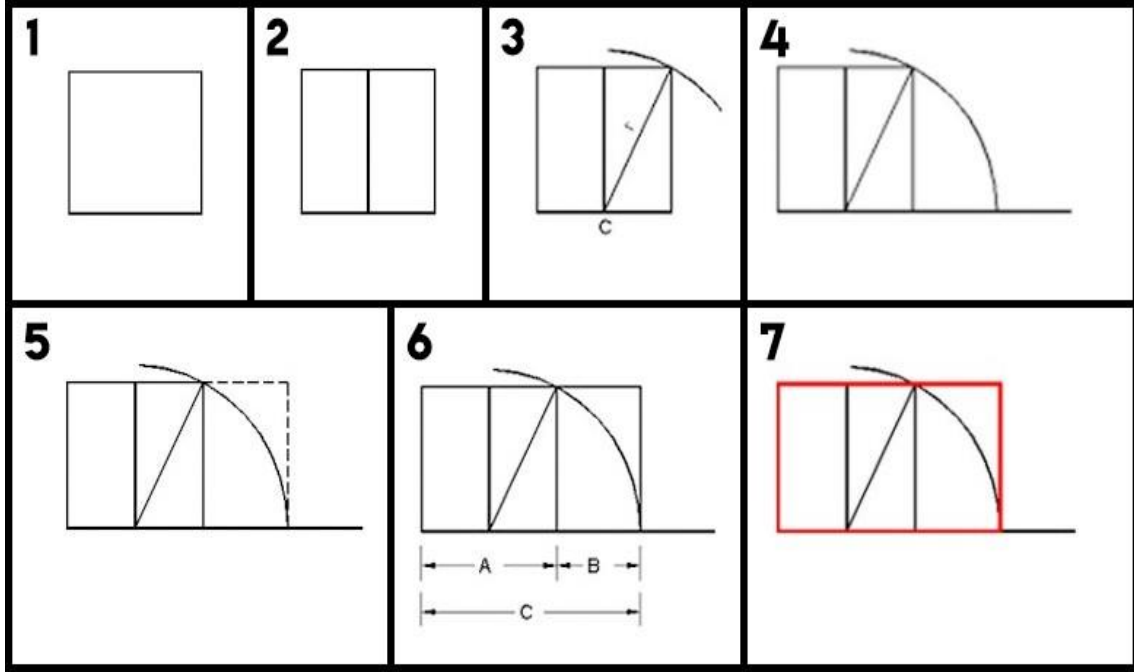
Şekil 5.2. Altın oran

Bu oran aynı zamanda Fibonacci dizisi adı verilen bir sayılar bütünü olarak karşımızda durur. Leonardo Pisano Fibonacci bu sayı dizisini bir çift tavşandan doğan popölasyonun, belli bir zamandan sonra hesaplanması üzerine dayalı bir problem sonucu bulmuştur. Bu buluş altın oranın ilginç bir boyutunu daha ortaya çıkarmaktadır. Fibonacci sayı dizisi şöyledir:

1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, 377, 610, 987, 1597...

İncelendiğinde bir sonra ki rakamın toplamına eşit gelen bu sayı sisteminin birbirine oranı bir süre sonra sabit olarak 1,618'i yani altın oranı vermektedir.

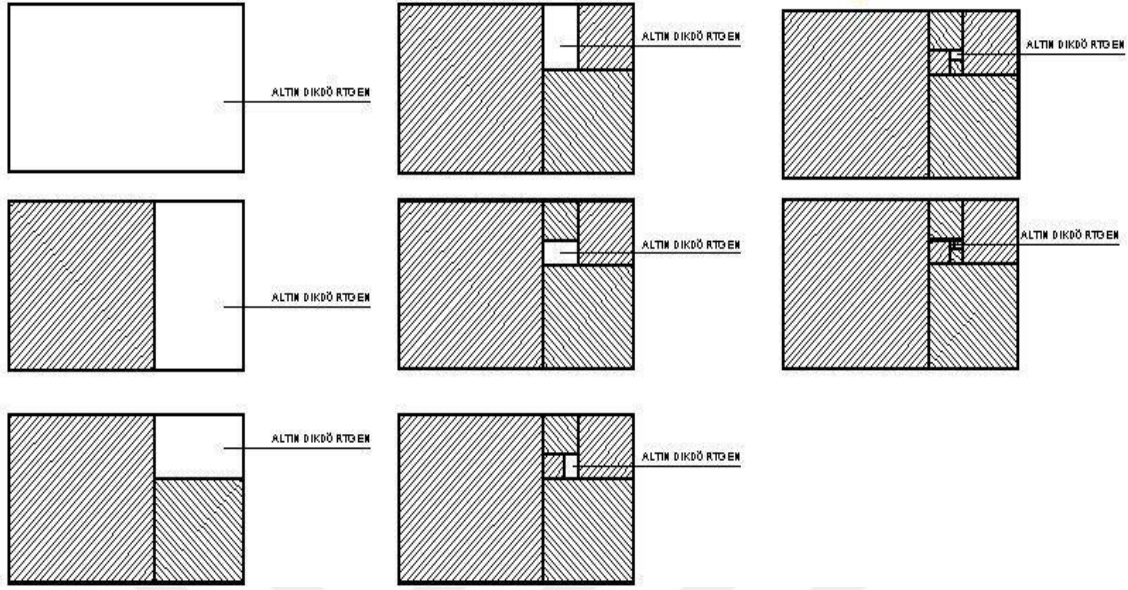
1+1=2, 1+2=3, 2+3=5, 3+5=8, 5+8=13, 8+13=21, 13+21=34, 21+34=55...

Şekil 5.3. Altın oranın kare üzerinden anlatımı

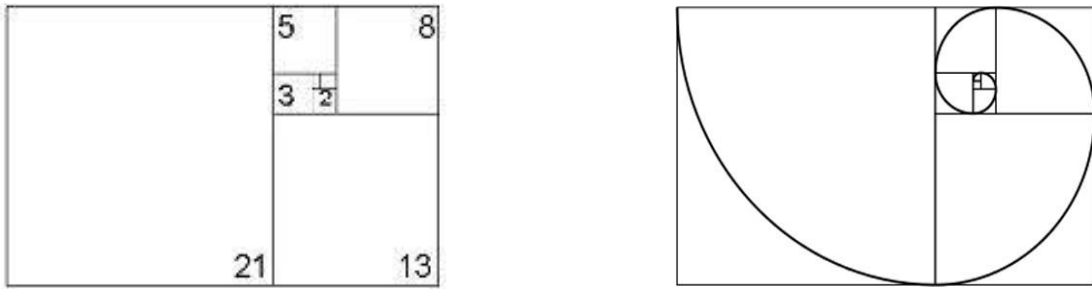
Altın oranı elde etmek için bir karenin (1) ortasından dikdörtgen oluşacak şekilde dik bir çizgi çekilerek ikiye bölünmesi sağlanır (2). Daha sonra karenin tabanından karşı dik köşeye çizgi çekilerek bu köşeye teğet geçen bir çizgi oluşturulur (3). Bu çizgi uzatılarak (4) kesik çizgilerle dikdörtgene tamamlanır (5). Hesaplaması yapıldığında uzun kenarın kısa kenara oranı 1,618 olarak ölçülecektir (6). Oluşan bu yeni dikdörtgene *altın dikdörtgen* adı verilir (7). Her altın dikdörtgen elde edildiğinde başta ki kare çıkarılırsa elimizde kalacak olan dikdörtgen hep altın dikdörtgen olacaktır⁴¹.

⁴¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran

Şekil 5.4. Altın dikdörtgenin gösterimi

Bu dikdörtgenin oluşumunu sağlayan karelerin kenar uzunluklarını, yarıçap alacak şekilde bir çember parçasını karelerin içine çizdiğimizde ise bir spiral elde etmiş oluruz. Fibonacci sayıları bu karelerin kenar uzunluklarındadır.⁴² Bu geometriden ortaya çıkan şekile ise *altın spiral* adı verilmektedir. Fibonacci spirali adıyla da anılmaktadır ve doğada, sanatta, matematikte ve evrenin her köşesinde bulunmaktadır.

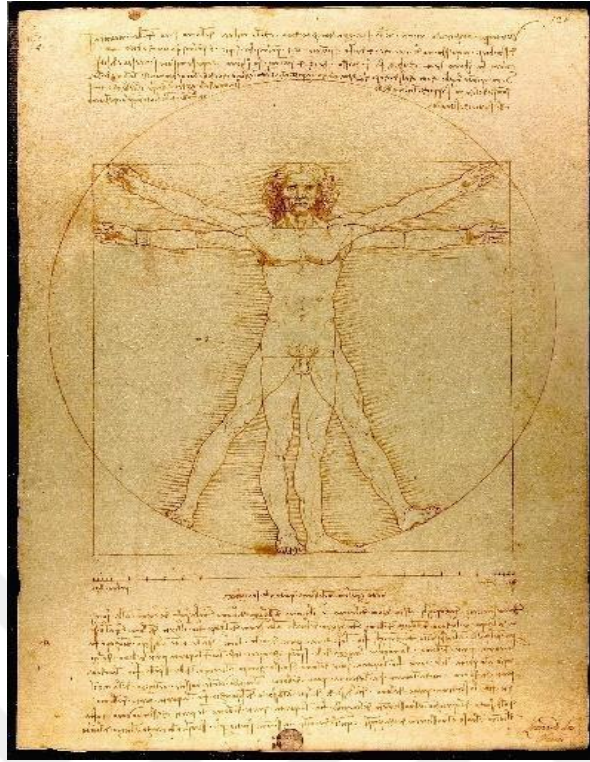
Şekil 5.5. Altın spiralin gösterimi

Doğada birçok örneği bulunan bu spiralin biz insanlığa verilmiş en kusursuz oranlardan biri oluşu eski çağlardan itibaren araştırma konusu olmuştur. Çeşitli altın oran örnekleri şekil 5.6’da gösterilmiştir.

⁴² https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran

Şekil 5.6. Doğada altın oran

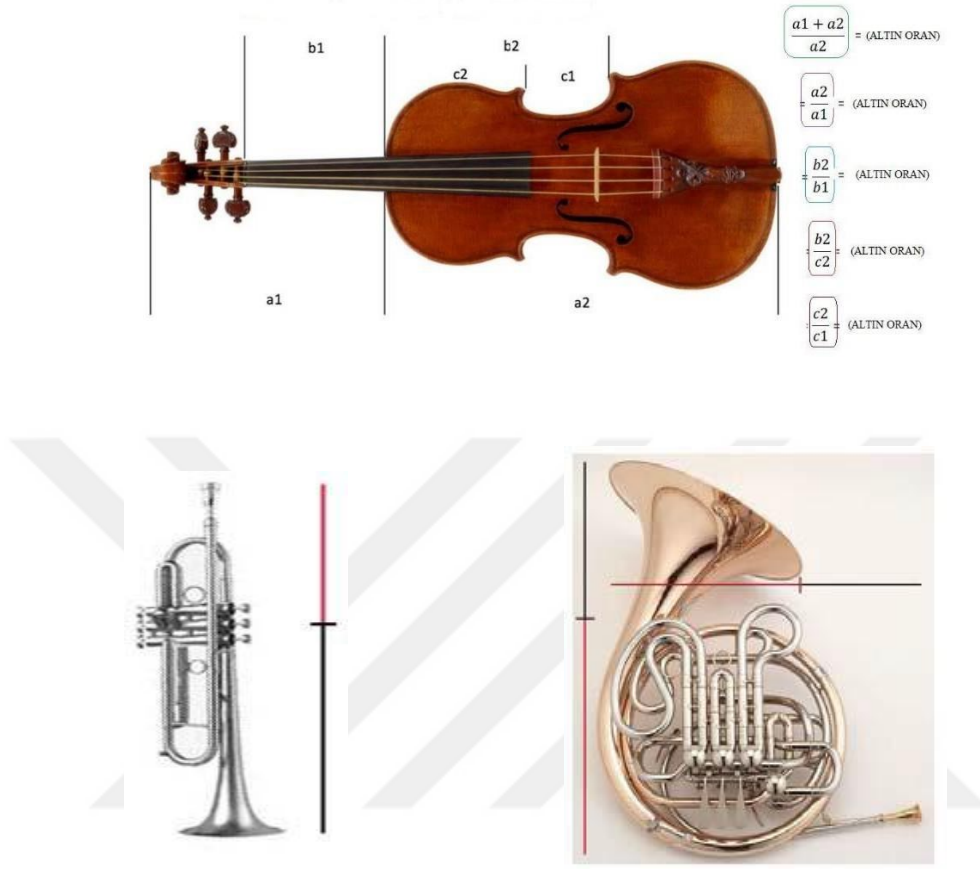
Şekil 5.7. Leonardo Da Vinci'nin altın orana göre çizilmiş vitruvius adamı

Altın oran gibi oranlar Tanrı'nın evrenini sayılarla anlatmaya çalıştığı iletişim şekillerinden birisidir. Kısacası Tanrı'nın evreni armonileme stilidir. Tanrı, Big Bang ile varlığa getirdiği evreni böyle oran ve geometrilerle bir düzen ve ölçü içerisinde armonilemiştir. Nitekim Kamer suresi 49. ayette **“Biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık”**, Rad suresi 8. ayette **“Onun katında her şey bir ölçüye bağlıdır”**, Furkan suresi 2. ayette ise **“O, göklerin ve yeryüzünün mülkü (hükümlerine) kendisine ait olandır. Çocuk edinmemiştir. Mülkünde hiçbir ortağı da yoktur. O, her şeyi yaratmış ve yarattığı o şeyleri bir ölçüye göre takdir etmiştir”** ifadeleri yer almaktadır. Galileo'nun da dediği gibi **“Matematik, Tanrı'nın evreni yazdığı dildir”**. Fraktal yapılar, logaritmik spiraller, hiperbolik-parabolik geometriler gibi bir sürü oran ve orantı evrenin asıl mimarı olan Tanrı'nın eşsiz ilmindendir. Deniz kabukluları, kozalaklar, çiçekler, insan bedenleri, sarmal galaktik yapılar gibi var olmuş herşey göstermektedir ki Tanrı en büyük bestecidir.

2.4.2.1. Müzik'te Altın Oran

Altın oranı doğanın estetikliğinin karşılığı olarak görmekteyken, doğadan elde ettiğimiz enstrüman yapımlarında da görmekteyiz. Enstrümanlar müziğin icra edilmesinde son derece önemli bir rol oynamaktadır. Bazı enstrümanların yapı ve

biçimleri Stradivarius gibi besteciler tarafından altın orana göre dizayn edilmiştir. Şekil 5.8’de altın orana göre yapılmış bazı enstrümanlar gösterilmiştir.

Şekil 5.8. Keman (üst), trompet (sol), korno (sağ)

Bir başka konu ise 1,618’den itibaren devam eden rakamların karşılığına denk gelen notalardır. Araştırmalarım bu konuyla ilgili olarak ortaya çıkarılmış kusursuz bir armoniye ulaşmıştır. Bir takım müzisyenler tarafından yapılmış bu aranje, altın oranın ne derece müzikle bağlantısı olduğunu bizlere sunmaktadır. Altın oranın sayılarına karşılık gelen notalardan bestelenmiş bu armoni, enstrümanlar üzerinden aranjelenmiştir. Daha iyi anlayabilmek için altın oran sayılarını ve karşılık gelen nota değerlerine bakalım.

Altın oranın sayı değerleri: 1,618033988749894... diye devam etmektedir. Müzikte ki karşılıkları olarak sayılara verilen nota değerleri ise şu şekildedir:

1 6 1 8 0 3 3 9 8 8 7 4 9 8 9 4...
do la do do (es) mi mi re do do si fa re do re fa...

Bu notalarla yapılmış aranjeyi dinleyerek bu tezin ortaya koyduğu bu konuyu izah etmek daha makul bir durum kazanacaktır. Bu nedenle www.youtube.com adresinden *What Phi (the golden ratio) Sounds Like* ismiyle ya da şekil 5.9’da ki karekoddan bu müziği dinleyebilirsiniz. Dinledikten sonra altın oran sayıları üzerinden elde edilen bu melodilerin kusursuzluğunun ne derece mükemmel olduğunu yorumlayabilirsiniz.

Şekil 5.9. Karekod

Araştırmalarım Fibonacci dizisinde ki sayıların karşılığı olan notaların da do ile başlayarak do sesi üzerinden doğal majör dizi olan do majör gamını içerdiğini göstermektedir.

Notaların Sayı Değerleri	Fibonacci Sayılarının Nota Değerleri			
Do=1	1	Do	233	Re
Re=2	2	Re	377	La
Mi=3	3	Mi	610	Do
Fa=4	5	Sol	987	Si
Sol=5	8	Do	1597	Do
La=6	13	La	2584	Do
Si=7	21	Si	4181	Re
Do=8	34	La	6765	Mi
Re=9	55	La	10946	Sol
Mi=10	89	Sol	17711	Do
Fa=11...	144	Fa	28657...	La

Tablo 4. Fibonacci sayılarının nota değerinden karşılıkları

Tabloya baktığımızda seslerin alt ve üst oktavlarını değerlendirmeye almazsak do üzerine kurulu diğer notaları görürüz. Bu doğal dizidir. Pythagoras'ın basit oranlar kullanarak keşfettiği notaların dizisidir. Müzik dersi almış herkesin öğrendiği ilk şeydir. Diğer sesleriyle birlikte (#, b, çift diyez, çift bemol...) müziğin inşa edildiği dizidir. Fibonacci dizisinde ki bu sayılar bize doğanın altın oranını verdiği gibi müzikte de doğal majör diziye vermektedir. Notaların altın orana benzeyen geometrik şekiller çıkardığını düşünenlerde vardır.

Bir başka dikkat çeken şey ise seslerde ki doğuşkanlardır. Doğuşkanlar, birnotanın ana sesinden ayrı olarak ana sesle uyumlu olan ve arka planda tınlayan sesleridir. Örneğin; do notasının alt ve üst doğuşkanları kendiyile birlikte tınlayan algılayamadığımız temelde do-re-mi-fa-sol-la-si notalarıdır.⁴³ Diğer notalar do notasının aynı zamanda doğuşkanlarıdır. Kendisiyle birlikte ortaya çıkan frekanslardır. Tabi ki hernotanın da ayrı doğuşkanları vardır ve temelde hepsi bir bütünü oluşturur fakat en temel nota olan do, bütün diğer notaları kendi bünyesinde toplayan ve do majör akorunu oluşturan frekanstır. Do notasını Bir (1) rakamı gibi düşünebiliriz. Zaten do'nun karşılığı olan sayı 1'dir. Kindi'ye göre 1 rakamı sayı olmaktan ziyade her şeyi içinde barındıran Bir'dir. Pythagoras'a göre 1, tek tanrıya inanışın temelidir. Nasıl ki tüm rakamların içinde Bir vardır, müzikte ki tüm seslerin temelinde de do vardır. Baktığımızda Fibonacci sayısının 1 ile başlaması do üzerine kurulu bir nota sistemini sunmaktadır. Diğer sayı oranlarına baktığımızda örneğin; Pi sayısı 3 ile başladığından karşılık gelen başlangıç notası mi olmaktadır. Euler sayısı da 2 (re notası) ile başlamaktadır. Altın oranı bu kadar çekici kılan do notasının 1 sayısı ile özdeş olmasıdır. Altın oran aynı zamanda evrenin yaratılışını da simgeler. Bu yüzden Big Bang'in başlangıcının do frekansı ile olması muhtemeldir. Belki alakasız gibi gelecektir lakin Hz. Muhammed'in besmele için söylediği ilmi hatırlatmak istiyorum. Demıştır ki *“Allah'ın bütün sırları semavî kitaplardadır. Semavî kitaplarda olanların hepsi Kur'an'dadır. Kur'an'da olanların hepsi Fatiha'dadır. Fatiha'da olanların hepsi Besmelede'dir. Besmele'de olanların hepsi “b”nin altındaki noktadadır.”* Evrenin frekansı da bu do notasındadır.

2.5. Do (528 Hz)=Sevginin Frekansı

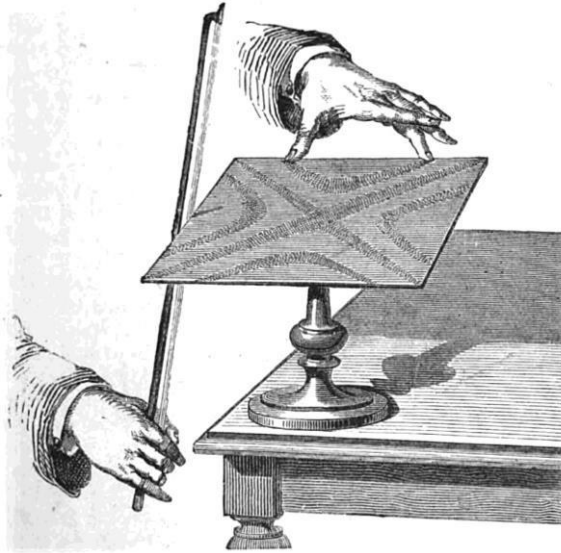
Dünya üzerinde standart olarak kullanılan her notanın bir frekans değeri vardır. 1939 yılında İngiltere Standartlar Enstitüsü, bu frekansların devir sayılarını belirleyip bir konferansta dünyaya tanıtarak kabul ettirmiştir. Örneğin; La notası 440 Hz olarak belirlenmiştir. Uzmanlara göre bu frekans doğayla uyumlu olmayan insanın bilincine ve psikolojisine olumsuz katkılar sağlayan yapay bir frekanstır. Çeşitli komplo teorisyenlerine göre İngiltere kitleleri etki altına alabilmek için toplumlar üzerinde bu frekansı kullanmaktadır. Uzmanlara göre 440 Hz kavganın, kaosun ve uyumsuzluğun

⁴³ <http://web.hitit.edu.tr/dosyalar/duyurular/omercansatir@hititedutr221020185W2H4R5T.pdf>

frekansdır. Frekanslar üzerine araştırmalar yapan Dr. Leonard Horowitz bu frekanslarla ilgili olarak şunları söylemiştir: “Müzik endüstrisi, insanları daha fazla saldırganlık, psiko-sosyal ajitasyon ve insanları fiziksel hastalıklara yatkın hale getiren duygusal sıkıntıya sürükleyen bu dayatılan frekansı barındırıyor”.⁴⁴ Doğayla uyumlu olduğu düşünölen la sesinin frekansı 440 değıl de 444 Hz olarak alınırsa do notası 528 Hz olmaktadır. Bu değer Orta Çağ'da kullanılan *Solfeggio* ölçeğinde ki do notasının frekansıdır. Sevginin ve aşkın frekansı olarak kabul edilmektedir. Alman asıllı Amerikalı müzikolog Profesör Willi Apel'e göre bu Solfeggio ölçeğinin kökeni, Hz. Yahya ve bir Orta Çağ ilahisine kadar uzanmaktadır.⁴⁵ Günümüzde bu frekansları bilen besteciler ya da şefler tarafından orkestraların tonları 444 Hz la ya da 528 Hz do notasına ayarlanarak eserler bu frekanslar üzerinden seslendirilmektedir. Frekans konusuyla ilgilenen bir alan daha vardır ki sesin görsel anlamda ne ifade ettiğini bizlere göstermektedir. şimdi bu konu incelenecektir.

2.6. Chladni Desenleri ve Cymatic

Akustik biliminin babası olarak kabul edilen müzisyen ve fizikçi Chladni, birtakım deneyler yaparak sesin titreşimine dayalı bazı veriler elde etmiştir. Metal plaka üzerine yerleştirdiğı kum tanelerini bir violin yayı yardımıyla titreştirerek tanelerin geometrik şekiller aldığını gözlemlemiştir. Kum taneleri farklı frekanslarda farklı şekiller almaktadır. Chladni desenleri adı verilen bu şekiller sesin somutlaşmış halini aktaran en ilginç alanlardan birisidir.

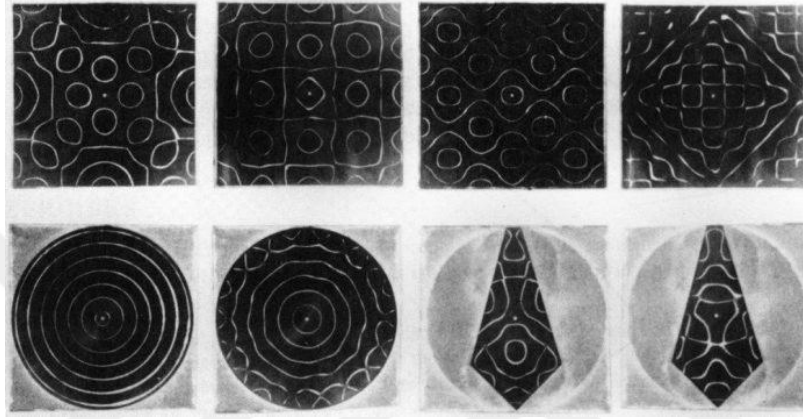

şekil 6. Chladni'nin deneyi

⁴⁴ <https://thesyncmovie.com/2018/06/528hz-the-love-frequency/>

⁴⁵ <https://attunedvibrations.com/solfeggio/>

Akustik rezonanstan dolayı plaka üzerinde bazı alanlar titreşime açıkken bazı alanlar kapalıdır. Kum taneleri titreşmeyen alanlarda toplanırken, su gibi maddeler titreşen alanlarda toplanmaktadır. Bakıldığında her frekans değişiminde farklı geometrik desenler ortaya çıkmaktadır. Aslında frekansların görüntüsü üç boyutludur. Bu yöntemle frekans bir düzleme verildiği için desenlerin sadece bir kesitini görebiliyoruz. İlginç özellikleri olan bu alana 1967 yılında fizikçi ve doğa bilimcisi Hans Jenny, cymatic ismini vererek bilimsel bir metodoloji kazandırmıştır. Cymatic ile elde edilen bazı desenler şekil 6.1’de gösterilmiştir.

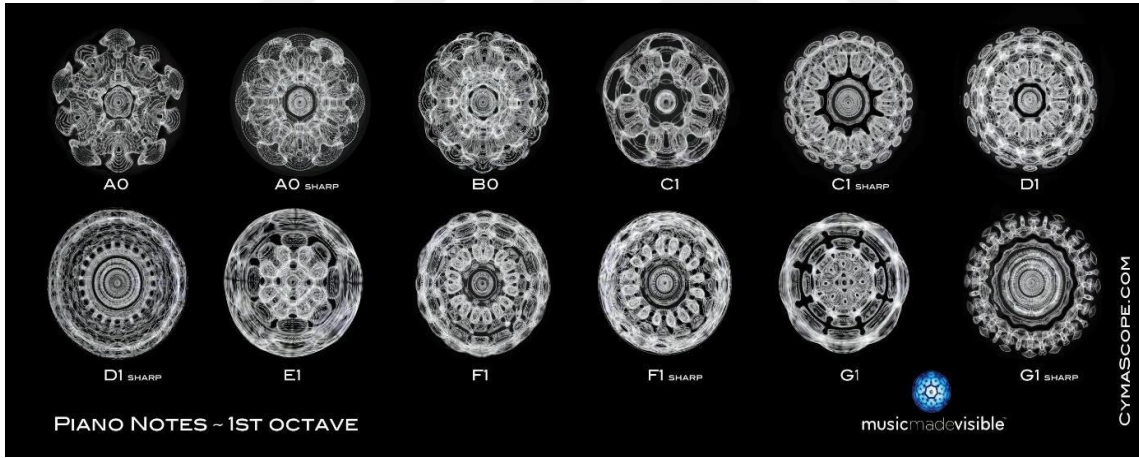
Şekil 6.1. Rezonans ile elde edilen bazı desenler

Cymatic ile sesin görsel bir boyutunun olduğunu anlamış bulunmaktayız. Frekans ile bir düzlem üzerinden elde edilen Chladni desenlerinin doğada bir karşılığının olduğu da varsayılmaktadır. Örneğin; bazı kaplumbağaların kabukları, kelebek, çiçek ya da leopar gibi hayvanlarda bulunan geometrik desenler, plaka üzerinde titreşime sokulan tanelerin oluşturduğu desenlerle çok benzerlikler göstermektedir. Ayrıca bu alan ile işitme kaybı yaşayan insanlara yardım edilebileceği üzerine yapılan çalışmalar devam etmektedir. John Stuart Reid tarafından geliştirilen *cymascope* cihazı ile seslerin şekli Chladni’nin tek kesitinden farklı olarak üç boyutlu olarak kayıt altına alınabilmektedir. Burada ki amaç sesin biçim oluşturabilme gücünün ortaya çıkarılmasıdır.

Şekil 6.2. Cymascope cihazı

Elde edilen üç boyutlu şekillerle sesin ne olduğu üzerine çalışmalar devam ederken, piyano üzerinden notaların şekilleri de cymascope ile kayıt altına alınmış ve titreşen notaların desenleri şekil 6.3’de gösterilmiştir.

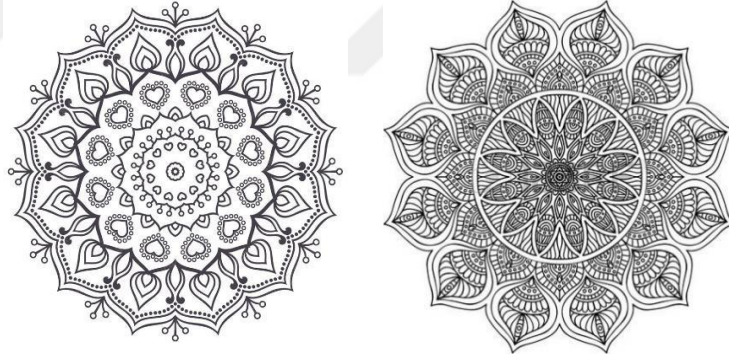

Şekil 6.3. Piyanodan elde edilen notaların üç boyutlu görüntüsü

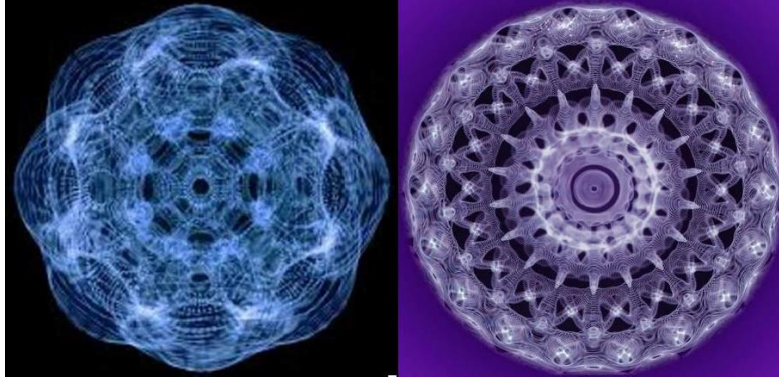
Cymatic biliminin evrenin ve notaların gizli prensibi hakkında bilgiler içerdiği düşünülmektedir. Yukarı da görülen şekillerin, eski kadim uygarlıklarının evrende ki kutsallığı anlatmak için kullandığı önemli mandala şekillerine benzediği görülmektedir. Mandala şekilleriyle anlatılmak istenen şey aslında evrenin bir başlangıcı ve tüm evrenin ‘Bir’ olduğu düşüncesidir. Bu şekiller ilahilerle birlikte meditasyon ve ritüel amaçlı olarak kullanılmıştır. Mandalanın ortasında başlangıç noktasını belirten bir merkez vardır. Bu yaşamın başladığı Tanrı, tohum ya da damladır. Bu şekillerde ki güzellik dünyada ki ikiliği ortadan kaldırarak tekliği simgeliyor oluşundadır ve notaların

üç boyutlu görüntülerinde de mandala özellikleri vardır. Merkezde ki bir noktanın etrafında oluşan şekiller mandaladan çokta farklı değildir. Bu şekiller ile sesin Tanrı'nın bir parçası olduğunu görsel olarak düşünebilir ve sesin tekliği vurguladığını anlayabiliriz. Mandalalar insan çizimleridir fakat nota şekilleri frekans ile birlikte ortaya çıkan desenlerdir.

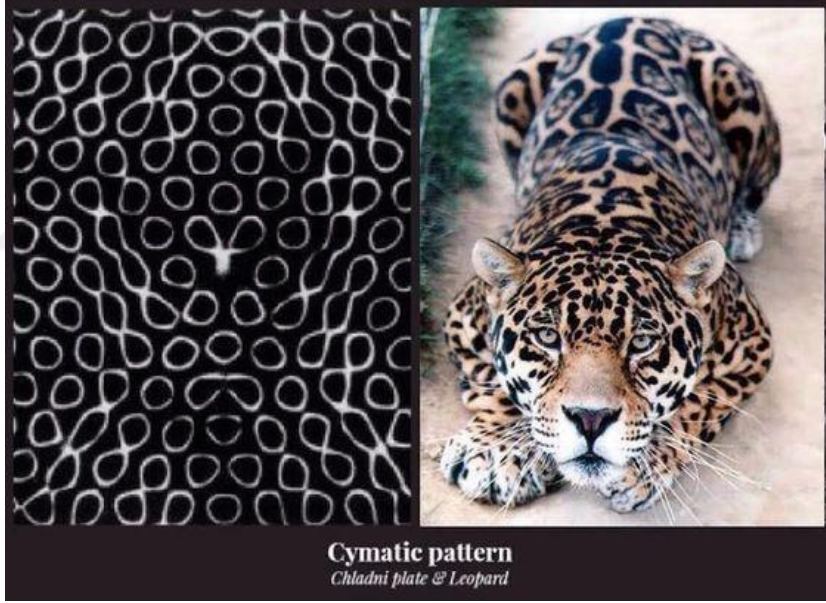
Kar tanesi ya da suyun şekli gibi sesinde şekli kendisine içkindir. Tanrı bu şekiller ve oran orantı ile tek tanrı inancını bizlere göstermek istiyor olabilir ve şekiller baz alındığında sese tanrısal bir anlam yüklemek çok yerinde olacaktır. Her farklıfrekansta ki notalar için farklı şekillerin olması tek sesin yansımaları gibi düşünülmelidir. Örneğin; Pythagoras'a göre sayılar Bir'in yansıtıcılarıdır. Kaynağın temeli olan Bir'den asla kopmadıkları gibi herhangi bir varlığı sayı ile özdeşleştirmek, görünmeyen gizli bir bağ ile varlığı ana kaynak olan Bir'e götürmektir (Çetinkaya, 2014: 45). Başka bir örnek verecek olursak, Uzakdoğu inanışlarında *Om (Ol/Kün)* sesi evrenin başlangıç sesi olarak kabul edilir. Om sesinde ki frekans ile her şey yaratılmıştır ve bu mantra zamanın ötesindedir. Om evreni meydana getiren yegâne sestir. Bu sestten ortaya çıkmış olan her şeyin bu yüzden farklı frekansları vardır. Ama hepsi temelde bir sese bağlıdır. Yapılan bu çalışmalarla cymatic bilimi ile elde edilen şekiller, bize varoluşun temelinde frekansın olabileceğine dair çok önemli bilgiler vermektedir. Nikola Tesla'nın da dediği gibi *"Evreni anlamak istiyorsanız enerji, frekans ve titreşim üzerine düşünün."*

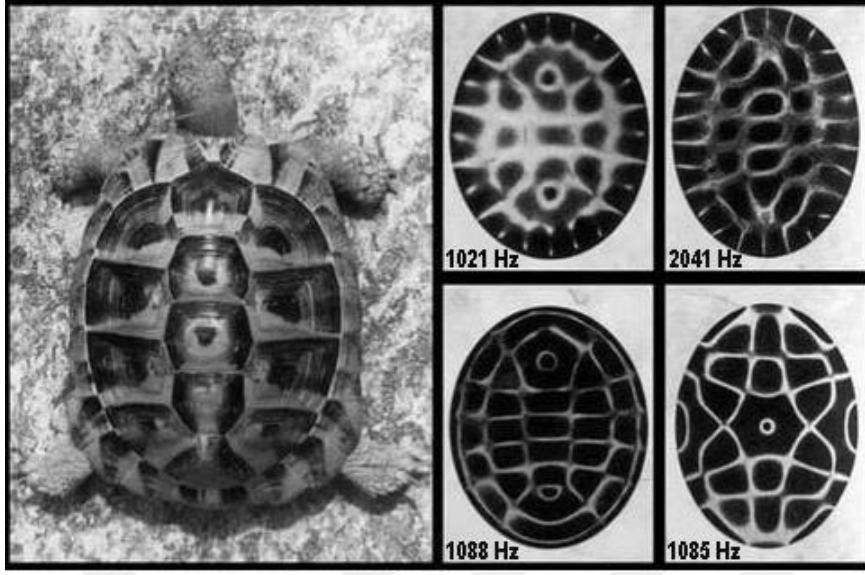
Şekil 6.4. Mandala Şekilleri

Şekil 6.5. Nota Şekilleri

Şekil 6.6. Leoparla uyumlu olduğu düşünülen Chladni deseni

Şekil 6.7. Kaplumbağayla uyumlu olduğu düşünülen Chladni desenleri

3. SONUÇ

Bu tez çalışmasında deneyimler, düşünürler ve kutsal metinler ışığında sesin, Tanrıya içkin bir durum olup kendisine ait sıfatlarından biri olan kelamın sonucu ortaya çıkarak, ondan taşan bir olgu durumu olduğu genel bir değerlendirmeye anlaşılmaktadır. Tezin iddiasına göre bilim bu durumu Big Bang kuramıyla açıklamıştır. Bu saçılım evrenin her yerine ilk başlangıç noktasından itibaren ses ile taşınmıştır. Mikro ölçekteki atomlardan makro ölçekteki galaksilere kadar ses kendisini her şeyde göstermektedir. Yaradılışın simgesi olan altın oran sayı sisteminin, müzikte do sesi ile başlıyor oluşu ve do frekansına *sevginin frekansı* isminin verilmesi, Big Bang'ın başlangıç frekansının do olabileceğini varsaymamıza olanak tanımaktadır. Do frekansının doğuşkanlarıyla birlikte müziğin oluşumuna etki ettiği de görülmektedir. Buetki ile bu frekansın tüm notaları içerisine alan bir bütünü oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Sesin eklektik bir anlatım ile ortaya konmuş bu verileri göstermektedir ki, sesin ve müziğin Tanrı'nın varlığını kanıtlamaya yönelik bir yapıda olduğu ve bu evren için iletişim odaklı olarak Tanrı'nın ortaya koyduğu dolaylı veya dolaysız etkiye sahip en sanatsal olan şeydir. Tanrı, müzik ile bedenden ziyade salt olarak ruhu en saf olan töze, yani kendi varoluşuna yüceltmek ister ve bunu tüm evren içerisinde uygular. Bu varoluşun ses ile taşınan yanına şahitlik eden doygun ruhlar, evrenin her yanına sinmiş bu kutsiyeti kabullenirler. Kozmik bir tasavvurdan çıkıp en alt bilinç biçimine doğru

genişleyen bu armonik rezonansın uyumu, kendini enstrümanların tınlarında yansılar. Örneğin; uzayın tınısal yansımasının karşılığı olan piyanodaki seslerin sezgisel olarak kavranabilmesiyle, uzayın piyanonun içerisinde olduğunu anlamak doygun ruhlar için muhtemeldir. Telli enstrümanlar yıldız seslerine karşılık gelirken, uzayın tamamı piyanonun içindeki tınlarla birliktedir. Basılan tüm uyumlu ve uyumsuz seslerin tınısı uzayın kendisidir. Zaten uzayın komple tınısını verebilecek başka bir enstrüman da yoktur. Sesin salt maddi kısmının hezeyanlarına kendini kaptırmayan kişiler, sesin bu kozmik tasavvurla bağlantısını kavrayarak evrensel bir harmoniye kendilerini kaptırırlar. Doymun ruhlar için müzik, Kant tarafından fenomenal alanın gerisinde olduğu varsayılan ama bizim anlama yetimize kapalı olan kendinde şeyi deneyimlememizi sağlayan sanattır.

Sesi dinlemekle birlikte, bir ölçü içerisinde çalmanın ruhsal ve bilişsel anlamda nasıl aşkınsal bir deneyim sağladığı açıktır; kişi çalabildiği enstrüman aracılığıyla içsel sesini aktive eder ve bu sayede meditatif zihinsel sürecini ortaya çıkarmış olur. Armoni eğitimleri dahilinde ise evrenin şaşmayan bir ritmi ve uyumunun olduğu anlaşılabilmektedir. Armoni, müzikte yürüyüş dediğimiz seslerin kusursuz duyulabilmesi için yapılmaması gereken hataların tümüdür. Armoni kurallarına göre yazılmış bir melodinin ritmi ile birlikte form birliğinin ve (örneğin; allegro tempoda ve rondo formunda yazılan bir eserin A-B-A düzeninde notalandırılması gibi) bir bütünlüğünün olabilmesi gereklidir. Dört elementin evrendeki her varlıkta özü oluşturan unsurlar olması gibi tanrısal özün bir armonisi de bu evrendir. Bu elementlerin bizlerde oran olarak farklı bulunmasına benzer bir biçimde müzikte de oranların bir oluş durumu hakimdir. Müzik temalarına baktığımızda uyum ve ritim içerisindeki evrenin mikro ölçekteki modelini görürüz. Evren, beden ve ruh bütünlüğünden ayrılan insanlara kendilerini yansıtan müzikler dinletilir ki bu şekliyle tekrar bir ritim ve uyum içerisine girebilsinler. Çünkü insan ruhu kendini yansıtan güzel sesler ile uyarılır. Ruh, ses ile bağ kurduğunda bir farkındalık yaşar. Yaşanan bu duygusal farkındalık hakikati görmenin uzağında olsa bile, bu duyguların hüznü ve sevinç oldukları aşıkardır. Elbette ki Platon'un idealarını iyi ruhların bir anlığına görmesi gibi, ancak doymun ruhlarhakikati bir anlığına görür, sezer, müşahade eder ve bedenine geri döner. Ses bu yüzden şifadır ve melodilerin şifa vermemesi olanaksızdır.

Ritim her ne kadar bu çalışmada az yer kaplasa da o evrenin her şeyinde vardır. İnsanın nefes ve kalp atışında, denizin gel-gitinde, güneş sisteminde, zamanın bölünebilirliğinde, canlıların uyumlu yürüebilmesine kadar özetle her şeydedir. Ritim ruhu uyandıran bir kalıp biçimidir. Bu kalıp, insana düzen ve ölçü verir ve bize bunu arzular. Hoşumuza giden bir müzik dinlediğimizde, o uyumun ritmine kendimizi bırakırız ve bize vadettiği yolculuğun içerisinde kayboluruz. Tabi bu yorumlar, ritmin ne olabileceğini çok sınırlı olarak anlatmaktadır. Şems-i Tebrizi'nin anonimleşmiş şu sözlerini hatırlarsak eğer, ritmi anlamaya çalışmanın ne kadar gerekli olduğunu kabul ederiz: *“Eğer ritmin içindeki sırrı ifşa etseydim dünya alt-üst olurdu”*.

Ses, fiziki olarak hakikati aktarmakla birlikte, insan ruhunun yapısını yansıtmakla da görevlidir. Müziğe, matematik ve astroloji alanında yön veren de işte budur. Örneğin; eskiden beri hesaplanmaya çalışılan gezegenlerin konum ve hareketleri, iki tel ya da iki nota arasındaki mesafeyle açıklanmaya çalışılmıştır. Burçların birbirleriyle olan etkileşimlerinin teller arasındaki etkileşimlerle aynı olabileceği ve insan ruhuna olan etkileri üzerine yapılan çalışmalar günümüzde halen devam etmektedir. Tanrı bu evreni birçok özelliğini devreye sokarak yaratmış olsa da titreşim ve frekansın temel bir önceliği vardır. Bu durumun en canlı örneğini Chladni desenlerinde görmekteyiz. Bu desenlerin ortaya çıkışı her şeyin bir frekansının olabileceğini gösterir niteliktedir. Aynı zamanda üç boyutlu nota şekillerinin tekliği simgeleyen bir yapıda olduğu da görülmektedir. Frekans, evrenin gizli prensiplerini anlatmakla birlikte, müziğe evrilerek Tanrı'nın ruhlara en özel sanat ile seslendiğine özgün olan şeydir. Evren ses ile oluş, ses ile yaşayış ve ses ile yok oluş sayesinde bu kadansını şu an için devam ettirmektedir ama asıl tona dönüş (yok oluş) muhakkak gerçekleşecektir.

Schopenhauer'un vurguladığı gibi müzik gücünü doğanın taklidinden almasa da kimi ortaya çıkarılan eserler doğanın taklidi sayılabilir ama bu müziğin özgünlüğüne zarar vermemektedir. Örneğin; Beethoven'ın *Moonlight* sonatını hatırlayalım. Hikâyeye göre Beethoven, bir gün evinden çıkıp sokaklarda gezmeye başlar. Bir ara bir evden kulağına gelen son derece güzel piyano melodileri duymaktadır. Bu güzel melodilere doğru yönelir ve o evin kapısını çalar. Kapıyı açan kadın Beethoven'ı tanır ve içeri davet eder. İçeri giren Beethoven, görme engelli bir kızın piyanoyu çaldığını görür. Kız kimin geldiğini sorar ve annesi gelen kişinin Beethoven olduğunu söyler. Beethoven, kıza kendisinden bir şey isteyip istemediğini sorar ve kız "Ben hiç ay ışığını görmedim bana onun nasıl olduğunu çalabilir misiniz?" der. Beethoven bu istek doğrultusunda *Moonlight* sonatı doğaçlama olarak küçük kızın yanında besteler. Şimdi burada istemeye bağlı olarak ortaya çıkan bir eser görüyoruz. Görme engeli olsa bile bu, duymanın ardından görsel olarak iç dünyamızdaki hayal gücünün istemidir. Yani duyuların deneyimiyle tasarımılanan bir dünya. Bu eseri dinleyen herkes, tasarım olarak ya ay ışığını hayal etmiştir ya da onun bizde ürettiği hüznü hissetmiştir. Zaten Beethoven bu sonatı minör bir tonda bestelemiştir. Elbette karanlık bir gecenin içerisinde ayın aydınlığı bize bir umut vaat eder lakin bizi özgürleştiren aydınlık masmavi bir gökyüzüdür.

Bir melodinin ruhumuzda farkındalık yaratması, bizim dünyayı, evreni ve kendimizi ne kadar algıladığımızla doğru orantılıdır. Kendini bilen ruhlar için bu farkındalık mevcut durumdadır. Bunu anlamaya çalıştığımız zaman Eskişehir Ticaret Odası'nın isteği üzerine şef Musa Göçmen gibi *Ticaretin Senfonisi*'ni yazabiliriz. Bu eser, kıraathane de çay karıştırırken çıkan sestten, kasiyerin ürün okuttuğu barkod sesine kadar tüm esnafın bir bütünü oluşturulan sample seslerden oluşturulmuştur. Bu ticaretin müzik ile anlatılan gerçeğidir ve bu eseri meydana getirmek için Musa Göçmen, küçük ticarethanelerde çok zaman geçirmiş, sesleri dinlemiş ve bu sayede

örneği olmayan bu eseri meydana getirmiştir. Esere www.youtube.com adresinden *Musa Göçmen-Ticaretin Senfonisi* ismiyle ya da aşağıda ki karekoddan ulaşabilirsiniz.

Kendinde şey olan müzik, Schopenhauer'ın dediği gibi dünya olmasaydı da var olabilirdi. Peki, dünya olmasaydı geriye ne kalırdı? Tanrı. Bu yüzden müzik dünya olmasa da zaten Tanrı'yla birlikte olacaktı. Sese ve müziğe muhtaç ve ihtiyaç duyan bizleriz. Sessiz bir dünya düşünebilir miydiniz? En sessiz dediğimiz uzayın bile bir sesinin olduğunu artık biliyoruz. Peki, sessiz bir Tanrı düşünebilir miydiniz? Belki yaratılan hiçbir şey olmasaydı kendi kendisiyle olan Tanrı için sessizliği düşünebiliriz. Ama bu istek ve irade doğrultusunda olduğu için kendi kendisiyle konuşan bir Tanrı'yı da düşünebiliriz. Karşıtların birliği olan bu evrende bu yüzden sesler ve esler vardır. İçinde yaşadığımız evren için Muhyiddin İbnül Arabi'nin şu sözlerini tekrar hatırlatmak istiyorum: *“Bu irade O'nun sözüdür. Yoksa ortada ne bir söz olurdu ne de bir ses”*. Bu yüzden ses, kendinden başka hiçbir şeye muhtaç olmayan Tanrı'nın varlığının delili ve onun özünün bir gereğidir. Doğuştan konuşma yetisi olmayan insanları düşünelim; işaret dili kullanıcıları ki bu, iletişimin dünya için ne kadar önemli olduğunun bir ispatıdır. Çünkü iletişim bu evrenin temelidir. Eğer evrende ses olmasaydı işaret ya da yazı dilimizi geliştirmek için uğraşıyor olacaktık. O zaman bu evrende müzik diye bir sanat hiç var olmayacaktı ve sadece bu yüzden bile Leibniz gibi dünyamızın yaşanabilir mümkün dünyaların en iyisi olduğunu düşünebiliriz. Schopenhauer, Leibniz'in müzik için *“Aritmetikte ki bilinçsiz bir alıştırma us onunla saydığını bilmez”* dediği şeyi daha yüce bir müzik düşüncesine uyarlamak adına şöyle değiştirmektedir: *“Müzik metafizikteki bilinçsiz bir alıştırma, us bu alıştırmada felsefe yaptığını bilmez”* (Schopenhauer, 2020: 221). Schopenhauer, bu ifadeyle sesin pek görmezden gelinen felsefi yanına dikkat çekerken müziğin belki de onun hep yoksunluğunu hissettiği birtür nirvanayı ona vaat ettiğini de ima etmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada, sesin Tanrıyla birlikte varlığa gelen ve Tanrı'nın varlığının ispatı olan şey olması bakımından evrende anlam arayan bireyler için en önemli misyonlardan biri olduğu ve duyulan ya da duyulamayan evrendeki tüm seslerin

hakiki anlamda ne ifade edebileceği üzerinden kazanılan yetiler sayesinde müziğin aşkınsallık deneyimine açık ve ruhu doğrudan ya da dolaylı olarak etki altına alan bir yapı olduğu iddiasına varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Altın Oran. https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran
(Erişim Tarihi:18.12.2019).
- Arabi, M. İ. (2007). *Tefsir-i Kebir Te'vilat*. İstanbul: Kitsan Yayınları.
- Arabi, M. İ. (2015). *Filozof ve Sufi Metafizik Üzerine*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Arabi, M. İ. Muhyiddin İbn-i Arabi'den Tavsiyeler.
http://www.sohbetican.com/pdf_dosyaları/Muhyiddin-ibn-Arabiden-Tavsiyeler.pdf (Erişim Tarihi: 01. 03. 2018).
- Araz, D. G. (2019). Gustav Holst'un Gezegenler Süiti Adlı Yapıtının Sembolik İzdüşümü ve Analizi. *Konservatoryum-Conservatorium*, 6, 65-90.
- Arıcı, O. (2015). *Antik Yunan Tragedyasında Ölçülülük (Sôphrosûnê) ve Uyum (Harmonía)*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Batuk, C. (2013). Din ve Müzik: Dinler Tarihi Bağlamında Din-Müzik İlişisine Genel Bir Bakış Denemesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45-70.
- Cassini Spacecraft Captures Sounds of Solar Storm. (2003, 11 03).
<https://www.jpl.nasa.gov/news/cassini-spacecraft-captures-sounds-of-solar-storm> (Erişim Tarihi: 25. 02. 2018).
- Cirillo, M. (2009). Kepler, Harmony, and the Pythagorean Tradition.
https://drive.google.com/file/d/1neZw-d-8vZ_3C7v93C27FbigCDHV94ao/view
(Erişim Tarihi: 02.02.2019).
- Çağıl, N. (2013). Kutsal Metinler ve Müzik. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1-46.
- Çelebi, E. (2013). *Seyahatname* (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çetinkaya, Y. (2014). *İhvan-ı Safa'da Müzik Düşüncesi* (3. Baskı). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Çetinkaya, Y. (2018). Gezegenlerin Hareketinden Mûsikî Nağmelerine. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1788-1804.
- Çilesiz, E. N. (2020). Müzikle Psikolojik Tedavi.
<https://www.kreatifbiri.com/muzikle-psikolojik-tedavi/> (Erişim Tarihi: 01.10.2019).

- Demir, Ö. (2013). Salih Amelin Düşünsel Arka Planı Olarak Ayet Okuryazarlığı. *EkevAkademi Dergisi*, 69-82.
- Demokritos, & Leukippos. (2019). *Atomcu Felsefe Fragmanları* (1. Baskı, Çev. C. Cengiz Çevik). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erasmus. (2019). *Deliliğe Övgü* (10. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hakkı, İ. (1999). *Marifetname*. İstanbul: Bedir Yayınları.
- Hatfield, M. (2018, 12 11). Eavesdropping in Space: How NASA records eerie soundsaround Earth. <https://blogs.nasa.gov/sunspot/2018/12/11/eavesdropping-in-space-how-nasa-records-eerie-sounds-around-earth/> (Erişim Tarihi: 18.09.2019).
- Hawking, S. (2017). *Kara Delikler* (8. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Kaçar, G. Y. (2008). Türk Musikisinde Makam. *İstem*, 145-158.
- Konukçu, M. A. (2016). *Herkes İçin Mesneviname*. İstanbul: Salon Yayınları.
- Korkmaz, N. E. (2014). İnanç ve İnançsızlığın Psikolojisi: 1. *Kelam Araştırmacıları*, 275-294.
- Kozmik Mikrodalga Arka Plan. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kozmik_mikrodalga_arka_plan (Erişim Tarihi: 03.15.2019).
- Kurt, A. O. (2009). İki Kral- İki Hikâye: Kral Saul ve Kral Davut, -Tarih ve Mitoloji Işığında Bir Okuma-. *Milel ve Nihal*, 6 (1), 261-287.
- Mejia, K. W. 528Hz – The Love Frequency. <https://thesyncmovie.com/2018/06/20/528hz-the-love-frequency/> (Erişim Tarihi: 11.09.2019).
- Mustafa Kemal Atatürk ve Mevlâna. https://www.mevlana.com/mevlana_dosyalar/ataturk.htm adresinden alındı
- Mutver, S. (2007). *Müzikte Altın Oran* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NASA Music out of This World. (2002, 10 24). <https://www.jpl.nasa.gov/news/nasa-music-out-of-this-world> (Erişim Tarihi: 04.03.2019).
- NASA'dan Mars müziği: Kızıl Gezegen'in bulutlarındaki hareketler sese dönüştürüldü.(2020, 11 18). <https://www.indyturk.com/node/273981/bi%C2%B7li%C2%B7m/nasadan-mars-m%C3%BCzi%C4%9Fi-k%C4%B1z%C4%B1l-gezegenin->

bulutlar%C4%B1ndaki-hareketler-sese-
d%C3%B6n%C3%BC%C5%9Ft%C3%BCr%C3%BCld%C3%BC?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi:
03.01.2021).

Nietzsche, F. (2014). *Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu* (10. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.

Nursi, B. S. Risale-i Nur Külliyyatı. <https://www.hizmetvakfi.org/risaleinur/on-altincimektup/> (Erişim Tarihi: 09.08.2019).

Oktay, İ. Edirne Sultan II. Beyazıd Darüşşifası.
<https://www.ttb.org.tr/TD/TD47/darussifa.html> (Erişim Tarihi:
20.19.2019).

Öztürk, S. (2017, Ocak 29). Platon Katıları.
<http://www.dusunuyorumdergisi.com/platon-katilari/> (Erişim Tarihi:
20.19.2019).

Pekkan, Z. (2013, 01 18). Kedi Mırlaması En İyi Stres İlacı.
<https://www.sabah.com.tr/yasam/2013/01/18/kedi-mirlamasi-en-iyi-stres-ilaci>
(Erişim Tarihi: 15.12.2018).

Pesic, P. (2014). *Music and the Making of Modern Science* (1. Baskı). London: TheMIT Press.

Platon. (1989). *Timaios*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Platon. (2005). *Devlet* (1. Baskı). İstanbul: Pordo Siyah.

Platon. (2017). *Devlet* (33. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ross, H. (1989). *The Fingerprint of God*. New Kensington : Whitaker House.

Ross, H. (1995). *The Creator and the Cosmos: How Greatest Scientific Discoveries of The Century Reveal God*. Colorado: Nav Press.

Rumi, M. C. (2007a) *Mesnevi* (1. Baskı, Çev. Veled Çelebi). İstanbul: Doğan Kitap.

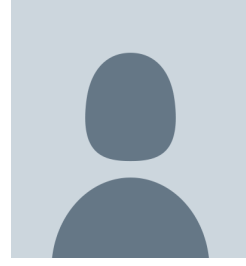
Rumi, M. C. (2007b). *Divan-ı Kebir* (1. Baskı, Çev. Abdülbaki Gölpınarlı). İstanbul: Türkiye İş bankası Kültür Yayınları.

Sarıgül, Ç. (2016). Kozmik Yumurta.
<http://kosmosmacerasi.com/v1/2016/03/kozmik-yumurta/> (Erişim Tarihi:
20.10.2019).

Satır, Ö. C. Müzik Kültürü Ders Notları Ünite 2, Ses ve Müzik.
<http://web.hitit.edu.tr/dosyalar/duyurular/omercansatir@hititedutr221020185W2H4R5T> (Erişim Tarihi: 20.10.2019).

- Say, A. (2019). *Müzik Tarihi* (7. Baskı). İstanbul: Islık Yayınları.
- Schopenhauer, A. (2020). *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya* (8. Baskı). İstanbul: Biblos Kitabevi Yayınları.
- Sena, C. (1975). *Filozoflar Ansiklopedisi* (2. Cilt). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sicim Teorisi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Sicim_teorisi (Erişim Tarihi: 15.09.2019).
- Gürkan, S. L. (2013). “Zebur”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XLIV,171-173.
- Tevrat. (Şubat 2020). Eskişehir: Dorlion.
- Usta Sanatçı Arif Sağ: Bir Dönem Halkıma İhanet Ettim. (2018, 01 28). <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/magazin/usta-sanatci-arif-sag-bir-donem-halkima-ihamet-ettim-40724106> (Erişim Tarihi: 30.04.2019).
- What are the Solfeggio frequencies? (2019). <https://attunedvibrations.com/solfeggio/> (Erişim Tarihi: 14.10.2020).
- Wilker, C. M.-W. (2010). Perception of Six Basic Emotions in Music. *Psychology of Music*, 1-15.
- Yerli, B. H. (2017, 05 10). Biruni ve İbn Sina Arasındaki 10 Soruluk Mektuplaşma. <http://www.tarihikadim.com/biruni-ve-ibn-sina-arasindaki-10-soruluk-mektuplasma/> (Erişim Tarihi: 11.05.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Berkan KUTLU
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi :
Telefon :
Faks : -
E-mail :
ORCID :

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora	-	-
Yüksek Lisans	Felsefe	2021
Lisans	Felsefe	2017

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2007	Ankara	Bando Astsubay
2009	Bilecik	Bando Astsubay
2014	Van	Bando Astsubay
2018	İzmir	Bando Astsubay

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Antik Yunan Kültüründe Müziğin Kullanım Alanları ve 20.yy.dan Günümüze Etkileri
Ludwig Wittgenstein'in Yaşamında ve Felsefesinde Müziğin Yeri ve Önemi

Hobiler

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

13 / 04 / 2021

Tez Başlığı / Konusu:

SESİ DUYUYOR MUYUZ?

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 71 sayfalık kısmına ilişkin, 13 / 04 / 2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12 (on iki) dır.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

13 / 04 / 2021

Berkan KUTLU

Adı Soyadı : Berkan KUTLU

Öğrenci No : 179215016

Anabilim Dalı : Felsefe Ana Bilim Dalı

Programı : Felsefe

Statüsü : Y. Lisans ☒ Doktora ☐

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Burçak İSMET

13 / 04 / 2021

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR

13 / 04 / 2021

Prof. Dr. Bekir KOÇLAR
Enstitü Müdürü